

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Vanhemmat arvioimassa varhaiskasvatuksen laatua: Kyselytutkimus espoolaisessa varhaiskasvatusyksikössä

Suomaa, Kirsi

2017 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vanhemmat arvioimassa varhaiskasvatuksen laatua:
Kyselytutkimus espoolaisessa varhaiskasvatusyksikössä

Kirsi Suomaa
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2017

Kirsi Suomaa

Vanhemmat arvioimassa varhaiskasvatuksen laatua: Kyselytutkimus espoolaisessa varhaiskasvatusyksikössä

Vuosi 2017

Sivumäärä 80

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia espoolaisen yksittäisen päiväkodin asiakasperheiden tyytyväisyyttä heidän saamaansa varhaiskasvatuspalveluun. Tavoitteena oli saada selville lasten huoltajien mielipiteitä päiväkodissa toteutettavasta varhaiskasvatuksesta ja yhteistyöstä perheiden sekä päiväkodin henkilökunnan välillä. Lisäksi haluttiin selvittää huoltajien kehitystoiveita näitä seikkoja koskien. Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli päiväkodin toiminnan kehittäminen kyselyn tulosten pohjalta. Viitekehiksenä opinnäytetyössä käytettiin varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavia säädöksiä ja päiväkodissa toteutettavaa toimintaa, varhaiskasvatuksen osallisuutta henkilökunnan ja huoltajien välisen kasvatusyhteistyön sekä lasten osallisuuden näkökulmasta ja varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä.

Opinnäytetyössä hyödynnettiin sekä määrällistä että laadullista menetelmää. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella, joka sisälsi strukturoituja ja avoimia kysymyksiä. Vastaukset analysoitiin strukturoitujen kysymysten osalta tilastollisia menetelmiä hyödyntäen. Avoimet kysymykset käsiteltiin teoriasidonnaisen sisällönanalyysin kautta teemoitellen.

Kyselyn vastausprosentiksi muodostui 47 prosenttia. Tulosten perusteella huoltajat olivat tutkimushetkellä pääosin tyytyväisiä tutkimuspäiväkodissa toteutettavaan varhaiskasvatukseen. Huoltajat olivat erityisen tyytyväisiä henkilökunnan toimintaan ja vuorovaikutukseen lasten kanssa. Kehittämistarpeet koskivat ensisijaisesti päiväkodin toiminnasta tiedottamista sekä vanhemmille viestimistä. Tiedottamisen lisäksi kehittämistarpeista nousi selkeimmin huoltajien toive liikunnan ja ulkoilun lisäämisestä ja lasten toiminnan ohjaamisesta päiväkodin arjessa. Tutkimuksen tulokset esiteltiin päiväkodissa ja ne huomioitiin suunniteltaessa kehittämiskohteita päiväkodin toimintakaudelle 2017-2018.

Kirsi Suomaa

Parents evaluating the quality of early childhood education: a survey in a day care center in Espoo

Year	2017	Pages	80
------	------	-------	----

The aim of this Bachelor's thesis was to study customer satisfaction regarding the early childhood education services provided in a kindergarten in Espoo. The goal was to discover parents' opinions concerning the early childhood education provided in the kindergarten and the co-operation between the families and the staff. In addition the purpose was to find out if the parents had ideas of the developing of the operations in the kindergarten in relation to these themes. The development task was to improve the functions in the kindergarten based on the results of the survey. The theoretical basis leaned on the regulations on the organizing of early childhood education, the activities in a kindergarten, participation in early childhood education concerning the educational partnership between the parents and the educators in a kindergarten as well as children's participation and the development of the quality in early childhood education.

Both quantitative and qualitative methods were used in this Bachelor's thesis. The survey was made using a questionnaire, which included structured and open-ended questions. The structured questions were analyzed using statistical methods. The open-ended ones were analyzed through theory-based content analysis and according to the themes.

The response rate of the survey was 47 percent. The parents were mainly satisfied with the early childhood education provided in the kindergarten. The parents were particularly pleased with the activity of the staff and their interaction with the children. The ideas of improvement concerned primarily the informing of the kindergarten's activities to the parents and the communication between the staff and the parents. In addition the parents wished for more exercise and outdoor activities and that the staff would guide the children more in everyday activities. The results of the survey were presented in the kindergarten and they were taken into account in planning developmental targets for the next year.

Keywords: Early childhood education, Quality of early childhood education, Kindergarten, Customer satisfaction

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat ja säädökset	7
3	Toiminta päiväkodissa	11
4	Osallisuus varhaiskasvatuksessa	14
	4.1 Kasvatusyhteistyön rakentuminen	15
	4.2 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa	18
5	Varhaiskasvatuksen laatu ja kehittäminen	21
	5.1 Varhaiskasvatuksen laadun tutkiminen	21
	5.2 Varhaiskasvatuksen laadun arviointi ja kehittäminen	23
	5.3 Huoltajat varhaiskasvatuksen toiminnan arvioijina	27
6	Tutkimuksen toteuttaminen	30
	6.1 Tutkimusmenetelmät: määrällinen ja laadullinen tutkimus	30
	6.2 Kyselylomake tiedonkeruumenetelmänä	31
	6.3 Tutkimusprosessin eteneminen	33
	6.4 Tutkimusongelma ja kyselylomake	34
	6.5 Tutkimuksen arviointi	34
7	Tulokset	36
	7.1 Perheiden ja päiväkodin välinen yhteistyö	37
	7.2 Henkilökunnan toiminta	42
	7.3 Lapsen osallisuus	44
	7.4 Toiminta päiväkodissa	46
	7.5 Taustakysymykset	49
	7.6 Yleisarvosana ja vapaa palaute	52
	7.7 Vanhempien tuottamat kehittämis ehdotukset	53
8	Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset	59
	8.1 Perheiden ja päiväkodin välinen yhteistyö	59
	8.2 Henkilökunnan toiminta	62
	8.3 Lapsen osallisuus	62
	8.4 Toiminta päiväkodissa	63
9	Pohdinta	64
	Lähteet	69
	Kuviot	72
	Taulukot	73
	Liitteet	74

1 Johdanto

Varhaiskasvatus on jo pitkään elänyt muutospaineessa, joka kiteytyy varhaiskasvatuslain (L 36/1973) uudistamiseen sekä lain pohjalta laadittujen uusien Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2016) käyttöönottoon kaikissa Suomen kunnissa. Uusissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on nostettu koko maan tasolla yhä tärkeämpään rooliin. Huoltajat halutaan mukaan varhaiskasvatuksen kehittämistyöhön henkilökunnan ja lasten rinnalle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2016, 60-61) mainitaan, että huoltajille on annettava säännöllisesti mahdollisuus arvioida varhaiskasvatustoimintaa. Kuitenkaan yhtenäistä työkalua tai määrittelyä siitä, miten arviointia tulisi tehdä, ei ole perusteissa annettu, vaan se on jätetty paikallisesti päätettäväksi seikaksi. Tutkimuspäiväkotini sijaitsee Espoossa. Espoon kaupungin paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on ohjeistettu, että arviointia tulisi tapahtua ainakin vanhempainilloissa, varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluiden yhteydessä sekä huoltajakyselyiden kautta (Espoon kaupunki 2017, 26). Tarkempaa muuttia arvioinnin suorittamiseksi ei ole vielä määritetty.

Opinnäytetyöni aiheena on huoltajien tyytyväisyyden tutkiminen yksittäisessä espoolaisessa päiväkodissa. Tutkimuskysymyksiä on kaksi: ”Miten tyytyväisiä lasten huoltajat ovat päiväkodin toimintaan tällä hetkellä?” ja ”Mitä asioita päiväkodissa tulisi kehittää lasten huoltajien näkökulmasta?”. Tavoitteena on selvittää huoltajien mielipiteitä heidän lastensa saamaan varhaiskasvatukseen sekä huoltajien kehitystoiveita koskien päiväkodin toimintaa ja yhteistyötä päiväkodin ja kodin välillä. Lisäksi haluttiin tietää vanhempien mielipiteitä koskien päiväkodin toimintaa ja saada heidät näin osaksi päiväkodin toiminnan arviointia. Tutkimuspäiväkotini on Espoossa sijaitseva viiden lapsiryhmän päiväkotini, jossa lapset ovat iältään 1-6 -vuotiaita. Huoltajien tyytyväisyyden kartoittaminen oli ajankohtaista ja tärkeää päiväkodin näkökulmasta ennen toimintakauden päättymistä kesällä 2017.

Kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö on noussut vuosien aikana yhä tärkeämmäksi laatutekijäksi varhaiskasvatuksessa ja sen merkitys myös lapsen hyvinvoinnille on ilmeinen (Ahonen 2017a). Yhteistyön kehittäminen on merkityksellistä niin uusien sähköisten viestintävälineiden kuin arjen hektisen elämäntavan vuoksi. Huoltajat toiminnan arvioijina on yksi tärkeä yhteistyön muoto. Sekä päivittäisissä kohtaamisissa että asiakaskyselyiden kautta saatava tieto antaa kuvan siitä, millaisena huoltajat pitävät heidän lapsensa saamaa varhaiskasvatusta. Se myös antaa pohdinnan aiheesta sille, miten hyvin vanhemmat ovat perillä siitä, mitä päiväkodissa tapahtuu. Vanhempien kokiessa heidän mielipidettään arvostettavan, on yhteistyön rakentaminen askeleen lähempänä päämääräänsä.

2 Varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat ja säädökset

Tässä kappaleessa käsitellään varhaiskasvatuksen käsitettä ja tavoitteita sekä sen järjestämiseen liittyviä säädöksiä lakien ja asetusten kautta. Lisäksi kerrotaan, miten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2016) tulee ottaa huomioon varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja tarjottaessa. Koska tutkimuspäiväkoti sijaitsee Espoossa, keskitytään esimerkeissä Espoon kaupungin linjaamiin tarkennuksiin koskien kunnassa järjestettävää varhaiskasvatusta.

Suomessa kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus saada varhaiskasvatusta, johon osallistumisesta päättää lapsen vanhempi. Myös esiopetus kuuluu varhaiskasvatuksen piiriin ja siihen osallistuminen vuoden ajan ennen koulua on ollut kaikille velvoittavaa vuodesta 2015 lähtien. Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista hoitoa, opetusta ja kasvatusta, joka tapahtuu päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimessa varhaiskasvatuksessa, kuten esimerkiksi kerhoissa. (THL 2017).

Varhaiskasvatusta ohjaavat lukuisat asiakirjat ja säädökset (kuvio 1). Ylimpänä ohjaavana tahona ovat erilaiset lait ja asetukset, kuten varhaiskasvatuslaki, jonka pohjalta on laadittu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2016) ohjaavaksi työkaluksi varhaiskasvatuksen suunnittelua varten. Näiden perusteiden pohjalta kuntien tai yksiköiden on tehtävät omat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmansa. Lisäksi jokaiselle lapselle on tehtävä oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.

Kuvio 1: Uudistuvat varhaiskasvatussuunnitelmat (Opetushallitus 2015)

Varhaiskasvatusta säätelevät lait ja asetukset voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään koskien varhaiskasvatuksen järjestämistä, henkilöstöön liittyviä säädöksiä sekä maksuihin ja palveluun liittyviä säädöksiä (taulukko 1). Lisäksi erikseen säädetään varhaiskasvatuksen rahoituksesta.

Varhaiskasvatusta koskevat lait ja asetukset			
Varhaiskasvatuksen järjestäminen	Henkilöstö	Maksut ja palvelut	Rahoitus
Varhaiskasvatuslaki (36/1973)	Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005)	Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)	Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (1704/2009)
Asetus lasten päivähoidosta (239/1973)	Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (608/2005)	Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016)	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009)
Perusopetuslaki (628/1998)	Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)	Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996):	Valtioneuvoston asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1766/2009)
Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011)	Lastensuojelulaki (417/2007)		Valtionavustuslaki (688/2001)

Taulukko 1: Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset (OKM 2017 & OPH 2017)

Päivähoidon hallinta ja järjestämisvastuu on siirtynyt vuonna 2013 sosiaali- ja terveysministeriön hallinnan alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriölle. Vuonna 2015 Laki lasten päivähoidosta muutettiin varhaiskasvatuslaiksi, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Lakia sovelletaan kunnan tai kuntayhtymän ja muiden palvelutuottajien varhaiskasvatuksen järjestämiseen päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muussa varhaiskasvatusympäristössä. Lain mukaan varhaiskasvatus tarkoittaa ”lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka” (L 36/1973, 1 §). Laissa määritellään varhaiskasvatuksen järjestämisen raamit sekä sen tavoitteet (taulukko 2).

Varhaiskasvatuksen tavoitteet (Varhaiskasvatustalaki 36/1973, 2a §)
Lapsen iän ja kehityksen mukaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
Lapsen elinikäisen oppimisen edellytysten sekä koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamisen tukeminen
Pedagogisen toiminnan toteuttaminen, jossa painottuvat leikki, liikkuminen, taiteet ja kulttuuriperintö
Myönteisten oppimiskokemusten kartuttaminen
Kehittävän ja oppimista edistävän, terveellisen ja turvallisen kasvatusympäristön luominen
Lasta kunnioittavan toimintatavan ja pysyvien vuorovaikutussuhteiden vaaliminen
Sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisten mahdollisuuksien vaaliminen sekä oman ja muiden kulttuuriperinteen, kielen, uskonnon ja katsomuksen ymmärtämisen ja kunnioittamisen edistäminen
Lapsen yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tarkoituksenmukainen tukeminen
Lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittäminen sekä eettisesti vastuullisen toiminnan ja toisten ihmisten kunnioittamisen ja yhteiskunnassa osallisuuden edistäminen
Lapsen osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien varmistaminen häntä koskevissa asioissa
Huoltajan kanssa yhteistyön tekeminen lapsen parhaaksi sekä huoltajan tukeminen lapsen kasvatustyössä

Taulukko 2: Varhaiskasvatuksen tavoitteet (L 36/1973)

Varhaiskasvatustalassa sekä muissa varhaiskasvatuksen järjestämistä koskevissa säädöksissä on säädetty mm. lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta, lasten ja henkilökunnan välisestä suhdeluvusta, henkilöstön kelpoisuusehdoista erilaisissa varhaiskasvatusympäristöissä, kuten päiväkodissa, esiopetuksessa tai perhepäivähoidossa, varhaiskasvatusta tarjoavien yksityisten palveluiden valvonnasta, henkilökunnan velvollisuuksista, asiakasmaksuista sekä asiakkaiden oikeuksista ja yksityisyydensuojasta. Perusopetustalassa säädetään lisäksi esiopetuksesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (myöh. Vasu) on Opetushallituksen (2016) laatima valtakunnallinen määräys, jonka mukaan varhaiskasvatustoimintaa on järjestettävä ja jonka pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laadi-

taan. Vasu pohjautuu varhaiskasvatustalakiin ja asiakirjan noudattaminen tuli pakolliseksi elokuussa vuonna 2017. Vasussa korostuvat varhaiskasvatustalain tavoitteiden noudattaminen, osallisuuden lisääminen, toimintakulttuurin kehittäminen, varhaiskasvatuksen laadun jäsentäminen, pedagoginen ajattelu, varhaiskasvatuksen ammatillisuus sekä varhaiskasvatuksen yhdenvertainen toteutuminen (Opetushallitus 2015, 5).

Vasun mukaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on yhteisöllinen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava, tasa-arvoinen, moninainen ja turvallinen. Pedagoginen toiminta (kuva 1) on käsitykseltään laaja-alaista sekä kokonaisvaltaista läpäisten kaiken arjen toiminnan. Keskiössä on oppiva ja hyvinvoiva lapsi ja hänen mielenkiinnon kohteensa, jotka otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Lähtökohtina toiminnalle ovat lapsille ominaiset tavat oppia, eli leikki, liikkuminen, tutkiminen ja ilmaisu. (Opetushallitus 2016, 28-31; 36).

Kuvio 2: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2016)

Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan Vasun pohjalta kunta-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintamuotokohtaisesti. Espoon kaupungin linjauksen mukaan kunnalliset päiväkodit ja kaupungin palveluksessa olevat yksityiset ostopalvelupäiväkodit sekä kunnalliset perhepäivähoitajat käyttävät Espoon varhaiskasvatussuunnitelmaa ja yksityiset itsenäiset palveluntarjoajat saavat valita kunnallisen ja itse tuottamansa suunnitelman väliltä. Espoon omissa päiväko-

deissa ei siis tehdä enää erikseen päiväkotikohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia, kuten yleisesti aiemmin on tehty. Jokaisessa ryhmässä tehdään kuitenkin ryhmäkohtaiset suunnitelmat lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta. (Espoon kaupunki 2017, 5-6).

Jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatuksessa oma henkilökohtainen lapsen vahvuuksiin, etuun ja tarpeisiin perustuva varhaiskasvatussuunnitelma. Sen tarkoituksena on taata lapsen oikeus tavoitteelliseen ja kehitystä tukevaan kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon. Suunnitelma tehdään yhteistyössä huoltajien, eli useimmiten lapsen vanhempien kanssa kasvatuskustelussa ja se pohjautuu niin henkilökunnan kuin lasten huoltajien näkemyksiin lapsesta. Suunnitelmassa on otettava huomioon myös lapsen toiveet, joiden selvittäminen on henkilökunnan vastuulla. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen oppimisen ja kehityksen tavoitteet sekä niitä tukevat pedagogiset toimenpiteet. Siihen kuvataan lapsen vahvuudet ja osaaminen, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Suunnitelmaa arvioidaan vähintään kerran vuodessa ja sitä päivitetään myös tarvittaessa useammin. (Opetushallitus 2016, 10-11).

3 Toiminta päiväkodissa

Tässä kappaleessa käsitellään päiväkodin toimintaympäristöä, päiväkotipäivän rakennetta, päiväkodissa tapahtuvaa toimintaa sekä sitä, mitä tarkoittaa ohjattu toiminta varhaiskasvatuksessa. Koska leikillä on tärkeä sija varhaiskasvatuksen toiminnassa niin lasten luontaisen kiinnostuksen vuoksi kuin oppimisenkin kannalta, tarkastellaan lyhyesti erikseen myös sen osaa päiväkodin arjessa.

Päiväkodin toimintaympäristö voidaan Koivusen ja Lehtisen (2016, 112) mukaan jakaa kuuteen eri osa-alueeseen. Fyysinen toimintaympäristö tarkoittaa konkreettista tilaa ja käytössä olevia välineitä. Toiminnallinen ympäristö tarkoittaa kaikkea toimintaa päiväkodissa ja sen järjestämistä lapsille sopivaksi. Psyykinen toimintaympäristö kattaa päiväkodissa ja arjessa läsnä olevaa ilmapiiiriä ja emootioita. Sosiaalinen ympäristö on ihmisten välisiä vuorovaikutussuhteita ja ryhmädynamiikkaa. Pedagoginen ympäristö kuvaa kasvattajien lapsi-, oppimis- ja kasvatuskäsitystä sekä pedagogisia ratkaisuja ja kasvattajan roolia pedagogisessa toiminnassa. Kulttuurinen ympäristö on kunnioittava antaen tilaa eri kulttuureille ja lasten yksilöllisyydelle sekä kehittäen yleistä kasvatuskulttuuria.

Kaikki nämä toimintaympäristöt yhdistyvät päiväkodissa ja tuovat omat vaikutuksensa siihen, millaiseksi lapsen arki päiväkodissa muodostuu. Toimintaympäristöjen suunnittelussa ja kehittämisessä lähtökohtana on itse lapsi. Esimerkiksi pohdittaessa fyysistä toimintaympäristöä, tulisi ottaa huomioon, miten esineet asetellaan, jotta mahdollistetaan lasten omaehtoinen toiminta. Ovatko askartelu- tai liikuntavälineet aina lasten saatavilla ja miten tilat mahdollis-

tavat lasten leikin? Sosiaalinen ympäristö puolestaan antaa lapsille mallin, miten muita ihmisiä kohdellaan ja miten toimitaan yhdessä hyvässä vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Pedagogisissa ratkaisuissa, kuten valittavissa työtavoissa ja opetusmenetelmissä, tulee ottaa huomioon sekä ryhmän että lasten yksilölliset tarpeet. (Koivunen & Lehtinen 2016, 112).

Päiväkotipäivä alkaa lapsen vastaanottamisella ja vanhempien kanssa kuulumisten vaihdolla. Aamuisin lapsilla on aikaa vapaalle leikille tai muulle puuhalle. Aamupalaa syödään tavallisesti kello kahdeksan aikaan. Aamupiiri on yleinen tapa aloittaa aamu yhteisesti. Piirissä voidaan kerrata viikonpäiviä, päiväjärjestystä ja tapahtumia, katsoa keitä lapsiryhmässä on paikalla, laulaa yhteisiä lauluja tai lorutella sekä pohtia esimerkiksi päivän säätä. Aamupäivän aikana on tavallisesti ohjattua pienryhmätoimintaa, kuten askartelua, musiikkia tai jumppaa sekä ulkoilua. Lapset ovat yleensä virkeimmillään aamupäivästä, jolloin toimintaan keskittyminen on helpompaa. Tämä puoltaa ohjatun toiminnan keskittämistä päiväkotipäivän ensimmäisiin tunteihin. Aamupäivän toiminta päättyy lounaaseen, jonka jälkeen on päivälevon aika. Päivälevon jälkeen syödään välipalaa ja leikitään, jonka jälkeen siirrytään jälleen ulkoilemaan ja vähitellen kotiin vanhempien saapuessa hakemaan lapsia. Eri päiväkotien ja ryhmien päiväohjelmissa on vaihtelua, koska päiväkodit ja lasten tarpeet ovat erilaisia. Ohjenuorana voidaan pitää kuitenkin toistuvia ja ennakoitavia tapahtumia. Päiväkotipäivä rakentuu lapsille tutuista rutiineista ja tapahtumista, joissa toiminnot seuraavat toistaan. Tällainen arjen johdonmukaisuus lisää lapsen turvallisuudentunnetta päivän aikana hänen ollessaan erossa omasta vanhemmastaan. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 165-167).

Lapsen päiväkotipäivässä yhdistyvät hoito, opetus ja kasvatus, joiden määrä vaihtelee päivän aikana riippuen lapsen ikätasosta. Hoito tarkoittaa lapsen fyysisistä ja tunnepohjaisista tarpeista huolehtimista. Siihen kuuluvat lepo, ruokailut, pukeutumistilanteet ja siisteyskasvatus sekä lapsen myönteinen kosketus. Hoitotilanteet ovat samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa lapsia ohjataan ikätason mukaisesti kohti itsestä huolehtimista ja itsenäistä toimintaa. Kasvatukseen kuuluu kulttuurin, arvojen, tapojen ja normien välitys lapsille. Kasvatuksella on sekä sivistävä että kriittistä ja eettistä ajattelua edistävä tehtävä. Sen tavoitteena on, että lapset oppivat huomaamaan toimintansa vaikutukset ympäristöönsä ja muihin ihmisiin. (Opetushallitus 2016, 20-21).

Opetus varhaiskasvatuksessa pohjautuu käsitykseen lapsesta aktiivisena toimijana ja kehittyvänä yksilönä. Lapsi oppii vuorovaikutuksessa häntä ympäröivien ihmisten ja ympäristön kanssa. Opetuksessa toteutetaan varhaiskasvatuksen oppimisen alueita, jotka ovat ”Kielten rikas maailma”, ”Ilmaisun monet muodot”, ”Minä ja meidän yhteisömme”, ”Tutkin ja toimin ympäristössäni” sekä ”Kasvan, liikun ja kehityn”. Lapsille tarjotaan heidän mielenkiinnon kohteensa huomioiden monipuolisia kokemuksia kaikista oppimisen alueista. Kielellinen oppimi-

nen on lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä vuorovaikutustaitojen edistämistä. Ilmaisullinen toiminta tarkoittaa musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisukyvyn kehittämistä sekä taiteellista kokemista. Yhteisöllisessä oppimisessa yhdistyvät eettinen pohdinta, katsomuskasvatus, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden tarkastelu sekä median tutkiminen. Liikunnallinen ja kehityksellinen oppiminen tarkoittaa liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä näkökulmia. Tutkivassa oppimisessa yhdistyvät matemaattinen ajattelu, ympäristökasvatus ja teknologiakasvatus. (Opetushallitus 2016, 39-47).

Varhaiskasvatuksessa opetuksen tärkeä tehtävä on antaa eväät elinikäiselle oppimiselle ja ohjata lapsia käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Oppimisen alueet otetaan huomioon eheytetysti kaikessa toiminnassa niin ohjatuissa hetkissä kuin arjessa yleisesti. Opetus ei siis rajoitu ainoastaan erillisiin oppimistuokioihin, vaan se nivoutuu kaikkeen toimintaan, myös siirtymätilanteisiin, ulkoiluun, ruokailuun jne. Lisäksi oppimisen alueita yhdistellään. Esimerkiksi matemaattisia taitoja harjoitetaan liikunnassa ja kielellisiä valmiuksia laulun kautta. Lähtökohtana on lapsen oma toiminta ja aktiivisuus, mikä johtaa ns. toiminnalliseen oppimiseen. (Opetushallitus 2016, 20-21).

Ohjattu toiminta päiväkodissa tarkoittaa erilaisia koko ryhmän tai pienryhmän tuokioita, kuten ilmaisullisia aineita, liikuntaa tai erilaisia kerhoja. Ohjattu toiminta voi olla myös vapaa-muotoista, kuten pihaleikin ohjaamista. Toimintatuokiot toteutetaan tavallisesti erilaisissa pienryhmissä. Jaottelu lasten iän ja kehitysvaiheen mukaisesti auttaa vastaamaan paremmin lasten yksilöllisiin tarpeisiin. Toiminnan suunnittelussa tulisi huomioida kaikki päivän toiminnot aamupalasta ja levosta aina iltapäivän ulkoiluun saakka. Ohjattu toiminta sen varsinaisessa merkityksessä on pieni osa päivän tapahtumista. Niinpä kaiken toiminnan keskipisteenä tulisi aina olla myönteinen, aidon kohtaamisen ilmapiiri, jossa lapsi tuntee tulewansa kuulluksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Näin lapsi saa myönteisiä kokemuksia läpi päivän, ei vain ohjatuissa tuokioissa. Hyvä ja sensitiivinen vuorovaikutus kasvattajien ja lasten välillä mahdollistaa riittävän turvallisuudentunteen, joka kantaa lasta päivän aikana ja vapauttaa energiaa uuden oppimiseen ja ihmettelyyn. (Mikkola & Nivalainen 2009, 23; 29).

Varhaiskasvatuksen yksi keskeinen toimintamuoto on lapsille ominainen leikki. Leikillä on suuri merkitys lapsen kehityksen ja oppimisen sekä hyvinvoinnin kannalta. Lapselle leikki ei ole tietoinen oppimisen keino vaan lapsi oppii kokonaisvaltaisesti leikkiessään. (Opetushallitus 2016, 38-39). Leikki itsessään on merkityksellistä, ei sen päämäärä. Lapselle leikki on väline ja tapa käsitellä asioita, eikä sitä voida rajata minkään tietyn toiminnan alle (Mikkola & Nivalainen 2009, 53). Jo pienen lapsen tutustuminen maailmaan alkaa vuorovaikutuksellisella leikillä yhdessä häntä hoitavan aikuisen kanssa. Aikuisen ilmeiden seuraaminen ja jäljittely on

ensimmäinen yhteinen leikki. Esineisiin ja niiden käyttötarkoitukseen tutustuminen saa vauvan liikkeelle ja kehittyy myöhemmin symboliseksi esineleikiksi. (Helenius & Korhonen 2016, 74-75, Whitehead 2009, 21-22). Leikissään lapsi voi turvallisesti kokeilla, tutkia ja epäonnistua. Vuorovaikutussuhteiden ymmärtämistä, toisen ihmisen asemaan asettumista ja sääntöjen opettelua aletaan harjoitella roolileikin kautta. Samalla lapsen itsesäätely kehittyy. (Hakkarainen 2008, 111-112).

Koska leikki on oleellinen väline lapsen oppimisen kannalta, tulee sen mahdollisuuksia hyödyntää aktiivisesti. Leikki-aidot ovat tärkeitä lapsen kehittymisen kannalta ja toiset lapset tarvitsevat enemmän tukea kuin toiset. Kasvattajan rooli on auttaa lasten tarpeiden mukaan heitä leikkiin liittymisessä ja sen edistämisessä sekä mahdollistaa leikki luomalla houkuttelevia ja tarkoituksenmukaisia leikkiympäristöjä sekä tarjoamalla riittävästi virikkeitä leikin rikastamiseen ja innostamalla lasten mielikuvistusta (Helenius & Korhonen 2016, 76-77; Mikkola & Nivalainen 2009, 54-55). Leikin havainnointi on tärkeää, koska leikissään lapset käsittelevät heille tärkeitä asioita ja omaa maailmaansa. Havainnoimalla lasten leikkiä kasvattaja voi poimia siitä lasten mielenkiinnon kohteita, sekä ideoita toimintaa ja leikkiympäristöjen kehittämistä varten. Leikin aktiivinen seuraaminen on myös tärkeää lapsen kehityksen havainnoinnin ja mahdollisten tuen tarpeiden huomaamisen kannalta. (Koivunen & Lehtinen 2016, 165).

4 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Tässä kappaleessa käsitellään osallisuutta varhaiskasvatuksessa ensin huoltajien ja henkilökunnan välisen kasvatusyhteistyön pohjalta ja sen jälkeen lasten osallisuuden näkökulmasta. Päiväkodin ja kodin väliselle yhteistyölle on viime vuosina annettu erilaisia nimityksiä. Vuonna 2005 laadituissa edeltävissä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Stakes 2005, 31) yhteistyö määriteltiin termillä ”kasvatuskumppanuus”. Uusissa vuonna 2017 käyttöön otetuissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2016, 32) ei enää mainita kasvatuskumppanuutta, vaan puhutaan huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Kuitenkin termi kasvatuskumppanuus on vahvasti käytetty sekä eri tutkimuksissa että varhaiskasvatuksen kentällä, joten käytän sitä osittain myös tässä opinnäytetyössäni. Kasvatusyhteistyö tai kasvatuskumppanuus tarkoittaa lyhyesti päiväkodin henkilökunnan ja huoltajien välistä yhteistyötä lasta koskevissa asioissa.

Osallisuus kuuluu ihmisen perusoikeuksiin esimerkiksi YK:n lasten yleisoikeuksien sopimuksen (Yhdistyneet kansakunnat 1989) sekä Suomen perustuslain (& L 731/1999) mukaan. Varhaiskasvatuksessa osallisuuden taustalla on henkilökunnan, lasten ja vanhempien yhteistyö ja oman paikan löytäminen eri kasvatusympäristöjen kohdatessa. Vaikka varhaiskasvatuksessa pääpaino työn kannalta on lapsessa, on työtä hankala toteuttaa ilman tasapuolista osallisuuden kokemusta kasvatustehtävässä (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola

2011, 4). Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa on hänen mielipiteensä ja mielenkiinnon kohteidensa kuulemista ja huomioon ottamista toiminnassa.

4.1 Kasvatusyhteistyön rakentuminen

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2016) huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on merkittävä osuus. Yhteistyön tavoitteena on kodin ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan yhteinen sitoutuminen lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, turvalliseen ja terveeseen kasvuun sekä kehitykseen ja oppimiseen (Opetushallitus 2016, 32-33). Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa (Espoon kaupunki 2017, 25-26) yhteistyön kuvataan rakentuvan huoltajien ja päiväkodin henkilökunnan päivittäisten kohtaamisten sekä varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen pohjalta. Yhteistyötä on rakennettava aloitteellisesti päiväkodin henkilökunnan osalta kannustaen huoltajia osallistumaan varhaiskasvatuksen suunnitteluun. Huoltajilla on mahdollisuus arvioida toimintaa vanhempainilloissa, varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa sekä vastaamalla huoltajakyselyihin.

Yhteistyön toteutuminen ja siihen kutsuminen on siis päiväkodin henkilökunnan tehtävä. Kasvatusyhteistyö alkaa lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksen piirissä päiväkodissa tai muussa varhaiskasvatuspaikassa. Aloitusvaiheessa on tärkeää panostaa hyvän ilmapiirin ja luottamuksen syntymiseen, minkä päälle on hyvä alkaa rakentaa hedelmällistä yhteistyötä. Yhteistyön muotoja lapsen aloittaessa päiväkodissa ovat aloituskeskustelut, mahdollinen kasvattajan käynti lapsen kotona sekä vanhemman tutustuminen päiväkotiin yhdessä lapsen kanssa. Myöhemmin käydään ensimmäinen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu, jossa laaditaan lapselle oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma tavoitteineen. Päiväkodissa järjestetään lisäksi yleensä erilaisia vanhempainiltoja sekä juhlia, kuten joulujuhlat tai isänpäivätapahtuma, joihin perheenjäseniä kutsutaan osallistumaan. Kasvatusyhteistyö on läsnä jatkuvasti päivittäisissä kohtaamisissa, joissa vaihdetaan kuulumiset lapsen päivästä niin kotona kuin päiväkodissa. Yhteistyön merkitys on avainasemassa kaikkien lasten kohdalla, mutta se korostuu etenkin, jos lapsella on erityisen tuen tarpeita. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41-47).

Kasvatusyhteistyö tai kasvatuskumppanuus ei ole itsestään selvä tai yksinkertainen asia. Sen voi ymmärtää monesta eri näkökulmasta ja kokemus on subjektiivinen. Vanhempien odotukset ja henkilökunnan oletukset voivat poiketa toisistaan, varsinkin jos asiasta ei avoimesti keskustella päiväkodissa tai muussa kasvatusympäristössä. Karila (2006, 95-97) on tarkastellut yhteistyön ja kumppanuuden rakentumista tutkimuksessaan ”Yhteistyöstä kasvatuskumppanuuteen”. Hän kuvaa kasvatusyhteistyötä eräänlaiseksi rajapinnaksi, jossa kasvatusinstituution ja perheen lapsi- ja kasvatuskäsitteet sekä käytännöt kohtaavat. Lisäksi tässä rajapinnassa kohtaavat yksilöt, eli vanhempi ja kasvattaja sekä heidän omat arvonsa ja aiemmat kokemuksensa. Erityisesti ammattilaisille asettuu yhteistyössä aloitteellinen ja vastuullinen rooli sekä

erilaisten kasvatuskäytäntöjen ja myös itsestä poikkeavan kunnioittaminen. Tämä vaatii jatkuvaa reflektointia ja oman työtavan kehittämistä. Vanhempien odotukset yhteistyöltä ja innokkuus ”kumppanuuteen” saattavat vaihdella suuresti ja henkilökunnan on oltava valmiina tunnistamaan ja kehittämään erilaisia vuorovaikutussuhteita vanhempien kanssa.

Myös varhaiskasvatuksen henkilökunnalla voi olla hyvin erilaisia kokemuksia ja näkemyksiä siitä, miten kasvatusyhteistyötä tulisi rakentaa. Kekkonen (2012) on tutkinut kasvatuskumppanuuden käsitystä ja sitä, miten se näyttäytyy varhaiskasvattajien välisissä keskusteluissa. Kasvattajat kokivat haasteelliseksi muun muassa sen, miten sanoittaisivat yhteistyötä ja kumppanuutta vanhempien kanssa lapsen aloittaessa päiväkodissa. Haastavia tilanteita koettiin lisäksi silloin, jos kasvattaja ja vanhempi olivat tekemisissä myös päiväkodin ulkopuolella, kuten seuraavassa otteessa eräästä tutkimuksen keskustelusta käy ilmi.

” ---Meilläkin moni työntekijä asuu samalla alueella”

”---Aha, kuin missä on työssä”

” ---Ihan naapureina, ihan siis niinku ollaan tekemisissä iltaisin ja viikonloppuisin ja näin. Et kyl ne joutuu sitä rajaamaan aika lailla sitä, että tota, kyl se yritys aina välillä tulee sieltä vanhemmilta, et ne koittaa ottaa sellaisia asioita selvillä, jotka ei heille kuulu --- Siinä pitää olla se oma ammatillisuus, oma ammatillisuus tosi valppaana, ettei se hämähä siinä.” (Kekkonen 2012, 102).

Kasvatusyhteistyössä keskipisteenä tulisi aina pitää lasta ja hänen hyvinvointiaan, minkä edistäminen yhdessä vanhempien kanssa on varhaiskasvatuksen tavoite.

Kasvatuskumppanuuden neljäksi kulmakiveksi voidaan lukea luottamus, kuuleminen, kunnioitus ja dialogi (Kaskela & Kekkonen 2006, 32-40). Samat tekijät voidaan johtaa suoraan kasvatusyhteistyöhön (kuvio 3).

Kuvio 3: Kasvatusyhteistyön kulmakivet Kaskelaa ja Kekkosta (2006) mukailten

Luottamus syntyy pikkuhiljaa toiseen tutustumalla, jolloin osapuolet rakentavat kuvaa toisesta ja siitä, onko toinen henkilö luottamuksen arvoinen (Karila 2006, 97). Luottamus vaatii kuulluksi tulemistä ja kunnioitusta, jotka syntyvät yhteisistä kohtaamisista ja vuoropuhelusta. Usein vanhemman kokemus luottamuksesta syntyy työntekijän tavasta suhtautua hänen lapseensa. Työntekijän sensitiivinen ja ymmärtävä, kiinnostunut suhtautuminen lapseen yksilönä välittyy myös vanhemmalle lisäten vanhemman luottamusta. Lisäksi vanhemman tunne siitä, että hän pystyy vaikuttamaan toiveillaan lapsensa varhaiskasvatukseen, lisää vanhemman luottamusta kasvattajiin ja päiväkotiin. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36; Karila 2006, 98-99). Henkilökunnan haasteena on pohtia, miten he kuuntelevat ja ottavat huomioon vanhempien erilaiset toiveet ja mielipiteet päiväkodin arjessa. Myös henkilökunnan käsitykset kumppanuudesta ja miten sitä tulisi vanhempien kanssa toteuttaa saattavat hakea usein paikkaansa. Kasvattajan tulisikin omaksua asiantuntijan ja lapsen asioista tiedottajan sijaan rooli, jossa ollaan dialogisesti läsnä ja jaetaan avoimesti tietoa lapsen asioista sekä vastaanottajan että tiedonantajan ominaisuudessa (Kekkonen 2012, 118).

Kuuleminen on läsnäoloa ja aitoa toisen kohtaamista sekä hänen asiaansa pysähtymistä. Toisen näennäinen kuunteleminen ilman keskittymistä hänen sanomaansa ei ole kuulemistä. Kuulemisen halu on kiinni kuulijan asenteesta, ei niinkään resursseista. Kuulluksi tuleminen ja empatian saaminen on kenelle tahansa tärkeä kokemus, erityisesti vanhemmalle, joka kokee esimerkiksi syyllisyyttä lapsen pitkistä päiväkotipäivistä. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulisi aidosti haluta kuulla vanhempia, mikä taas helpottaa myös vanhempaa kuulemaan, mitä henkilökunnalla on sanottavanaan. Jos toisen asia on syyttävä tai kuulija kokee sen epämiellyttäväksi, on haasteellista todella keskittyä kuulemaan ilman puolustelua. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32-33).

Kunnioitus on toisen arvostamista ja hyväksymistä sekä avointa vuorovaikutusta. Asioiden salaaminen tai toisen mitätöinti vaikkapa selkää kääntämällä keskustelutilanteessa viestii kunnioituksen puutteesta. Kunnioitusta ja arvostamista tulisi vaalia kaikenlaisten perheiden, kulttuurien ja arvojen kohdalla. Tämä voi olla vaikeaa, koska meille on usein helpompaa hyväksyä sellaiset tavat, jotka ovat lähimpänä omiamme. Avoin keskustelu ja kiinnostunut asenne auttavat kunnioituksen luomisessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34-35).

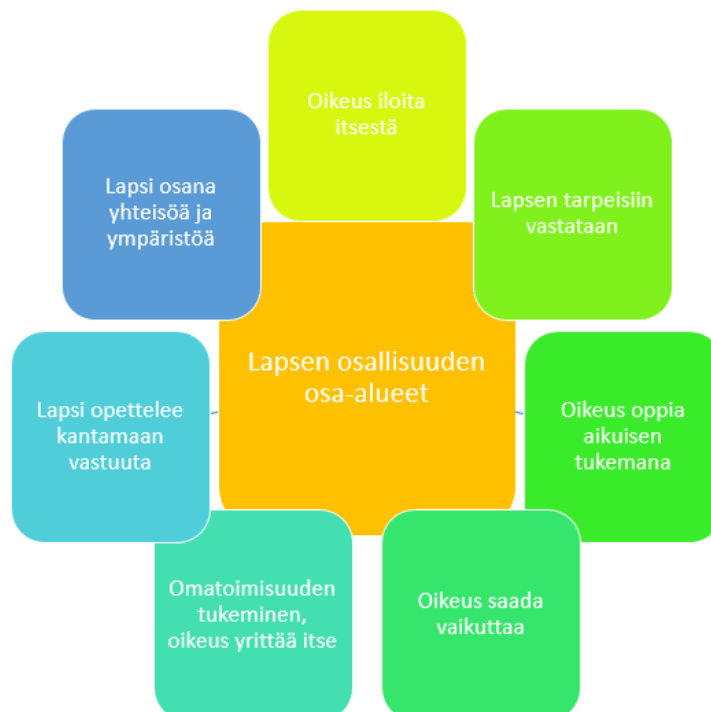
Dialogisuus on erityisen tärkeää ihmisten kanssa tehtävässä työssä. Dialogisuus tarkoittaa yhteisen ymmärryksen rakentamista, jossa kumpikaan osapuoli ei ole hallitsevassa asemassa, vaan molemmat oppivat toisiltaan (Mönkkönen 2007, 86-87). Varhaiskasvatuksessa tästä konkreettinen esimerkki on kummankin osapuolen, vanhemman ja päiväkodin työntekijän asiantuntemus koskien lasta. Kasvattajalla on tärkeää tietoa lapsen kehityksestä sekä toiminnasta päiväkodissa ja vanhemmalla on yhtä tärkeää tietoa juuri tästä lapsesta ja hänen yksilöllisyydestään sekä toiminnasta kotona. Kumpikin voi tuoda omat näkemyksensä varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun ja niistä muodostetaan yhteinen ymmärrys, miten juuri tämän lapsen kanssa toimitaan. Dialogisuus on vastavuoroista vuorovaikutusta, jonka tuloksena on jotakin uutta ja jonka rakentaminen ilman kunnioitusta ja luottamusta ei onnistu. Jos nämä puuttuvat, saattaa toinen osapuoli kokea eriävän mielipiteen uhkaavaksi. Dialogiin sen sijaan mahduttavat erilaiset mielipiteet, eikä siinä väitellä ja valita puolia, vaan tarkastellaan molempien osapuolien ajatuksia niitä arvostelematta. (Mönkkönen 2007, 89; Kaskela & Kekkonen 38-39).

Onnistuneen dialogin esteenä voi olla varhaiskasvattajan kykenemättömyys olla kosketuksissa omaan sisäiseen maailmaansa ja taito erottaa se vanhemman maailmasta. Oman elämäntarinan erottaminen toisen omasta niin tietoisesti kuin tunnetasolla on tärkeää, jotta voi aidosti kuulla ja ymmärtää toista ihmistä. Vuoropuhelu oman sisäisen kasvattajan ja oman sisäisen lapsen kanssa mahdollistavat kasvattajalle kosketuksen omiin ajatuksiin ja tunteisiin. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38).

4.2 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa

Lapsen osallisuuden käsite on määriteltävissä monesta eri näkökulmasta. Se voidaan ymmärtää lapsen osallistumisena päiväkodin arkeen ja perustoimintaan sekä rutiineihin, osallistumisena tasavertaisena jäsenenä ryhmän toimintaan yhdessä muiden kanssa sekä kokemuksena omasta osallisuudesta (Leinonen 2014, 18). Turjan (2016, 42) mukaan kasvatuksessa on aina kyse jonkinasteisesta valtasuhteesta lapsen ja kasvattajan tai kasvua ohjaavan tahon välillä. Aikuisen ja lapsen välinen valtasuhde määrittyy vallitsevien lapsi- ja oppimiskäsitysten pohjalta. Sosio-konstruktivisen oppimisen ja kehittymisen käsityksen mukaan lapsi on aktiivinen toimija yhteisössään ja hän oppii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Tämän oppimiskäsityksen pohjalta rakentuvat myös varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat. (Turja 2016, 42-43; Opetushallitus 2016, 20).

Lapsen osallisuus voidaan Vennisen, Leinosen ja Ojalan (2014) mukaan jakaa seitsemään eri osa-alueeseen (kuvio 4). Ensimmäinen osa-alue on lapsen oikeus iloita omasta itsestään, jolloin lapsi tuntee olevansa merkityksellinen ja hyväksytty omana itsenään. Toinen osa-alue on lapsen tunne siitä, että hänen tarpeisiinsa vastataan. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi ja kasvattajien tulee huomioida hänen fyysiset perustarpeensa, kuten nälkä tai väsymys. Kolmas osa-alue on oppiminen aikuisen turvaamana, jolloin lapsi oppii sietämään epäonnistumista ja uskaltaa yrittää sekä tuoda oman mielipiteensä esille. Tähän lapsi tarvitsee aikuisen rinnalleen. Neljäs osa-alue liittyy lapsen vaikutusmahdollisuuksiin. Kasvattajan tulee antaa lapselle vaikutusmahdollisuuksia sekä tukea ja ohjata lasta niiden käyttöön. Lasta tulee auttaa ymmärtämään tehtyjen valintojen seuraukset lapselle itselleen ja muille ryhmän jäsenille. Viides osa-alue on lapsen omatoimisuuden ja pystyvyyden tukeminen sopivissa määrin aikuisen tukemana. Lapsen tulee saada ponnistella ja kokeilla rajojaan, mutta häntä ei saa jättää selviytymään yksin. Kuudes osa-alue on vastuun kantamisen opettelu. Lapsi opettelee yhdessä vertaisryhmässään ja kasvattajien kanssa, mitä on yhteinen päätöstenteko ja mitä seurauksia päätöksillä on, miten vastuuta otetaan ja miten siitä huolehditaan. Seitsemäs osa-alue on lasta ympäröivien yhteisöjen ja ympäristön sekä lapsen piirissä olevien toimijoiden, kuten lapsiryhmän, kodin, harrastusten ja kasvattajien yhtenäisyys ja jakaminen. (Leinonen 2014, 20).

Kuvio 4: Lapsen osallisuuden osa-alueet Vennisen, Lainosen ja Ojalan (2014) mukaan

Lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa voidaan kuvata myös Shierin (2001) viisiaskelmaisen osallisuuden portaat-mallin mukaan. Portaiden ensimmäinen askel on lapsen kuunteleminen.

Varhaiskasvatuksen rakenteiden, toimintakulttuurin ja kasvattajien asenteiden tulee mahdollistaa lapsen kuulluksi tuleminen ja aktiivinen kuuntelu niin sanallisten viestien kuin eleiden ja ilmeiden osalta. Kun lapsen kuuntelemiseen on sitouduttu, voidaan siirtyä seuraavalle askeleelle, joka on lapsen tukeminen mielipiteen ilmaisuun. Kasvattajien tulisi rohkaista lasta ikätasoiseen mielipiteen ilmaisuun etsimällä ne keinot, joilla lapsi osaa mielipiteensä ilmaista. Tämän jälkeen voidaan siirtyä kolmannelle askeleelle, jolla lasten mielipiteet otetaan huomioon myös toiminnassa. Tämä ei tarkoita, että lapset päättävät täysin, mitä päiväkodissa tehdään ja toimintaa muutetaan aina, kun lapsi keksii haluta jotakin uutta. Rajat toiminnalle ja aikuisen vastuu toiminnan ohjaamisesta tuovat lapsille myös turvaa. Jos lapsen jokaiseen vaatimukseen suostutaan, kokee hän ennen pitkää epävarmuutta. Kasvattajan tulee kuitenkin perustella, miksi näin toimitaan ja lapselle tulee antaa jossain määrin mahdollisuuksia valita häntä koskevissa asioissa. Lapsen mielipide voi myös tulla esille muutoin, kuin sanallisella viestinnällä ja kasvattajan tulee olla sensitiivinen lapsen sanattomille aloitteille ja viesteille. Lasten näkemysten huomioon ottaminen tulisi muodostua varhaiskasvatuksessa rutiininomaiseksi toimintamalliksi. (Leinonen 2014, 21-23; Shier 2001, 110-113).

Shierin (2001) mallissa kolmas askel edustaa sitä tasoa, joka on riittävä YK:n lasten oikeuksien sopimuksen edellyttämäksi osallisuuden toteutumiseksi. Portailla on vielä neljäs ja viides askelma. Neljännellä askeleella lapset otetaan mukaan päätöksentekoprosessiin aikuisen tukeamana ja viidennellä askeleella lapsille luovutetaan osa aikuisen vallasta päätöksenteossa. Lasten ei kuitenkaan tulisi joutua kantamaan vastuuta sellaisista päätöksistä, jotka ovat heille liian vaikeita ymmärtää. (Leinonen 2014, 24-25).

Lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa voidaan tukea kuulemalla ja havainnoimalla lapsia arjessa sekä ottamalla heidän aloitteensa huomioon. Erilaiset leikkitaulut, joista lapset saavat itse valita leikkinsä, leikkiseuransa tai leikkipaikan, voivat toimia osallisuutta nostavina tai sitä rajoittavina työkaluina. Lapset tulisikin vähintään ottaa mukaan leikkitaulujen suunnitteluun ja niitä tulisi muuttaa tarpeen mukaan. Lasten osallisuus toteutuu paremmin pienrymätöskentelyssä kuin suuressa ryhmässä, jossa voi olla jopa 24 lasta yhtä aikaa. Pienessä ryhmässä lapset tulevat kuulluiksi ja nähdyiksi, jolloin heidän mielipiteensä ja aloitteensa on helpompi havaita ja ottaa huomioon toiminnassa. Ryhmien muodostamisessa on kuitenkin muistettava myös tukea lasten keskinäisiä ystävyyssuhteita. (Leinonen 2014, 26-30).

Lasten osallisuutta voidaan edistää erilaisten demokratiaa noudattavien käytäntöjen, kuten lasten kokousten kautta. Kokouksissa voidaan esimerkiksi pohtia yhteisiä sääntöjä tai ryhmässä esiintyviä ilmiöitä, kuten kiusaamista ja sitä, miten siihen puututaan. Kasvattajan tehtävänä on ottaa kokouksiin lasten ehdottamia aiheita ryhmästä nousevien aiheiden lisäksi sekä sovittaa työtapa lapsille sopivaksi. Osallisuuden tukeminen on myös lapsen auttamista uuteen ryhmään kiinnittymisessä. Kun lapsi aloittaa päiväkodissa, on kasvattajan tutustuttava lapsen

tapaan toimia ja hänen tapaansa tehdä aloitteita, jotta lapsen osallisuus ryhmässä onnistuu. Lapsi kasvaa osaksi ryhmää omaksuen sen kirjoittamattomat rutiinit ja tavat. Myös ryhmä muuttuu ja mukautuu uuden lapsen toimintaan hänen tullessaan mukaan ryhmän jäseneksi. (Leinonen 2014, 30-34).

Lapset ja aikuiset katsovat väistämättä päiväkodin arkea eri näkökulmista. Lasten näkemyksissä korostuvat vertaissuhteiden, eli toisten lasten kanssa toimimisen merkitys, kun taas aikuiset lähestyvät arkea tavoitteellisesta, lasten kehitystä tukevasta näkökulmasta. Onkin kasvattajan vastuulla yhdistää lasten maailma, mielipiteet ja näkemykset mielekkääksi kokonaisuudeksi pedagogisen tavoitteellisen toiminnan kanssa. Suunnitelmat ja tavoitteet eivät saa olla lasten osallisuuden esteenä. (Roos 2016, 62-63). Toisin sanoen, aikuislähtöinen pitkälle tehty suunnitelma toteutettavasta toiminnasta ei mahdollista kovin hyvin lapsen osallisuutta.

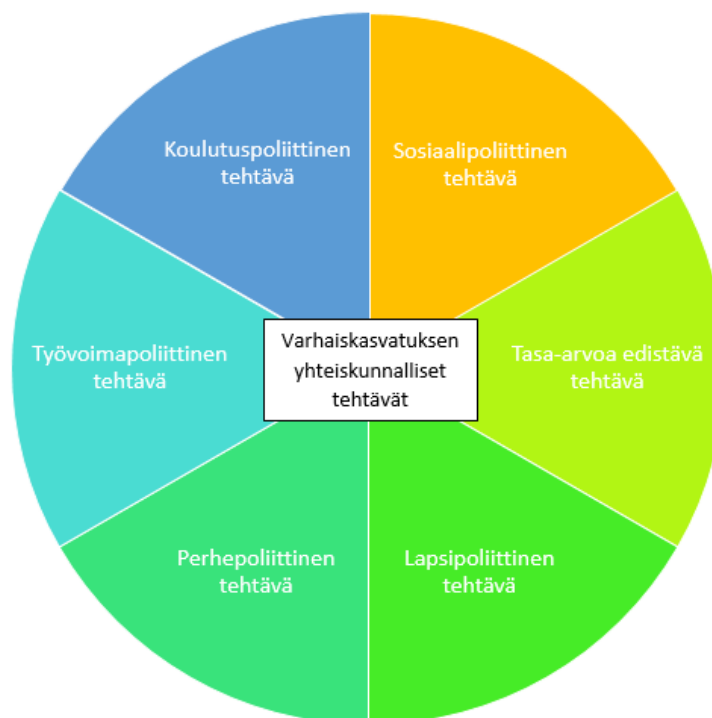
Merkityksellistä osallisuuden toteutumisessa on myös se, että kasvattajat tavoittavat aidosti lapsen maailman. Ei riitä, että lasta kuunnellaan ja kuullaan, vaan kasvattajien tulee myös haluta ymmärtää lasten aloitteet. Näin lapsi voi kokea, että hänen toiminnallaan ja viesteillään on todellisia vaikutuksia. Kun kasvattaja tarkkailee kriittisesti omaa tyyliään olla vuorovaikutuksessa, saattaa hän huomata uusia tapoja tarttua lasten palautteeseen ja viesteihin päivittäin. Jos lapsi tekee aloitteen, tulisi kasvattajan pysähtyä arjen tilanteissa lapsen asian äärelle ja muistaa myös ihmetellä asioita lapsen kanssa sen sijaan, että tarjoaa vain valmiita ratkaisuvaihtoehtoja. (Ahonen 2017b, 34-36.)

5 Varhaiskasvatuksen laatu ja kehittäminen

Tässä kappaleessa syvennyttään varhaiskasvatuksen laadun tutkimukseen, arviointiin ja kehittämiseen. Ensin käsitellään varhaiskasvatuksen laadun tutkimuksen taustalla olevia varhaiskasvatuksen tehtäviä ja tutkimusvaiheita varhaiskasvatuksen historiassa. Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan sitä, miten varhaiskasvatuksen laatua voidaan arvioida ja kehittää eri näkökulmista, millaisia laatukriteereitä varhaiskasvatukselle voidaan asettaa ja miten eri organisaatiotasolla varhaiskasvatusta arvioidaan. Viimeiseksi kuvaillaan lasten huoltajien roolia varhaiskasvatustoiminnan arvioijina.

5.1 Varhaiskasvatuksen laadun tutkiminen

Lasten päivähoito kehitettiin alun perin sotien jälkeisen kaupungistumisen myötä kummankin vanhemman työssäkäynnin mahdollistamiseksi. Tämän jälkeen päivähoidolla on ollut eri aikakausina eri tavalla painottuvia tavoitteita, jotka voidaan jakaa kuuteen eri tehtävään (kuvio 5). Nämä erilaiset, joskin toisiinsa nivoutuvat näkökulmat varhaiskasvatuksen tehtävistä avaavat osaltaan kuvaa siitä, miten erilaisista lähtökohdista varhaiskasvatustoimintaa voidaan tutkia ja kehittää. (Alila & Kinos 2014, 8; 11).

Kuvio 5: Varhaiskasvatuksen yhteiskunnalliset tehtävät Alilaa ja Kinosta (2014) mukailten

Varhaiskasvatuksen sosiaalipoliittisen tehtävän tavoitteena on tukea lapsiperheitä yhdessä muiden palveluiden, kuten lastensuojelun kanssa. Tasa-arvoa edistävän tehtävän mukaan päivähoiton tarkoituksena on sekä mahdollistaa kummankin vanhemman osallistuminen työelämään että edistää lasten tasa-arvoisuutta ennaltaehkäisten mahdollisia myöhempiä oppimisvaikeuksia ja lieventää erilaisista sosiaalisista taustoista ja kehityksellisistä tekijöistä syntyviä eroja. Lapsipoliittinen tehtävä puolestaan tarkoittaa, että varhaiskasvatuksessa turvataan oikeus lapsuuteen ikä- ja kehitystason mukaisen toiminnan, riittävän levon, oppimisen ja virkistuksen kautta. Varhaiskasvatuksen perhepoliittisen tehtävän tavoitteena on vanhempien työssäkäynnin ja perhe-elämän yhteensovittamisen mahdollistaminen sekä perheen tukeminen heidän kasvatustehtävässään lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista vahvistaen. Työvoimapolitiittinen tehtävä puolestaan tarkoittaa, että lapsille tarjotaan vanhempien työssäkäynnin ajaksi turvallinen ympäristö. Koulutuspoliittisen tehtävän mukaan lapsille on varhaiskasvatuksessa tarjottava oppimisen kokemuksia sekä ohjattava lapsia kehittämään omaa oppimistaan. (Alila & Kinos 2014, 11).

Varhaiskasvatuksen laadun tutkimuksessa voidaan erottaa neljä eri tutkimusaaltoa. Ensimmäinen aalto sijoittuu 1970-luvulle ja se keskittyi päivähoiton ja kotihoidon vertailemiseen ja sen arviointiin, oliko päivähoito lapsen etu vai haitaksi lapselle. Tässä tutkimuksen vaiheessa ei

juurikaan keskitytty kummankaan vaihtoehtoon, kotihoidon tai kodin ulkopuolisen hoidon laa-
tutekjiöihin tai sisällölliseen toimintaan. Tämä osaltaan johti toisen tutkimusaallon syntymi-
seen 1980-luvulla. Tällöin kehitettiin vertailemaan eri päivähoitomuotojen ja -ympäristöjen
yhteyttä lapsen kehitykseen. Tämän tutkimusaallon myötä voitiin osoittaa, että lasten erilai-
silla taustoilla oli merkitystä sille, miten he reagoivat päivähoitoon. Päivähoidon laatua tut-
kittiin havainnoimalla yksittäisiä lapsia ja heidän kehityssaavututuksiaan erilaisissa hoitoym-
päristöissä. Laadunarviointi vakiintui yhdeksi päivähoiton toteuttamisen periaatteeksi. (Hu-
jala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 155-156; Hujala & Fonsen 2016, 317).

Kolmannen tutkimusaallon aikana 1980-1990 -luvulla keskityttiin tarkastelemaan päivähoiton
vaikuttavuutta ottaen huomioon niin lasten kasvatusympäristö kuin heidän yksilölliset teki-
jänsä ja perheiden väliset erot. Tavoitteena oli myös tutkia päivähoiton vaikutusta lapsen
myöhempään elämään. Tämän aallon aikana tehdyissä tutkimuksissa onkin osoitettu, että laa-
duksella varhaiskasvatuksella on merkittäviä vaikutuksia lapsen myöhempään oppimiseen ja
sosiaaliin taitoihin ja että varhaiskasvatuksesta hyötyvät eniten ne lapset, jotka tulevat sosi-
aalisesti heikommista taustoista. 2000-luvulle tultaessa on alkanut meneillään oleva neljäs
tutkimusaalto. Neljännen aallon tutkimuksen kohteena ovat olleet ihmisten omat näkemykset
ja kokemukset sekä erilaiset näkökulmat koskien varhaiskasvatuksen laatua. Laadusta itses-
tään on tullut tutkimuksen kohde. Lasten osallisuus ja heidän mielipiteensä heitä itseään kos-
kevissa asioissa on nostettu entistä merkittävämmälle sijalle koskien varhaiskasvatuksessa
tehtäviä ratkaisuja. Myös vanhempien mielipiteet on otettu yhä enemmän huomioon ja erilai-
set asiakastytyväisyyskyselyt ovat yleistyneet. Neljännen aallon aikana on vakiintunut käsitys
siitä, että varhaiskasvatuksen laatu on ajallisesti ja kulttuurisesti vaihtelevaa sekä subjektiiv-
ista, eli ihmisten omiin kokemuksiin perustuvaa. (Hujala ym. 2007, 155-156; Hujala & Fonsen
2016, 317).

5.2 Varhaiskasvatuksen laadun arviointi ja kehittäminen

Varhaiskasvatuksen laatua voidaan Parrilan (2004, 71-73) mukaan tarkastella objektiivisen,
subjektiivisen ja intersubjektiivisen ajattelutavan kautta. Objektiivinen ajattelu pohjautuu
asiantuntijakeskeiseen universaaliin näkökulmaan, jonka mukaan varhaiskasvatuksen laatu-
sitys on tutkijoiden määrittelemä totuus. Objektiivisessä näkökulmassa ei oteta huomioon esi-
merkiksi perheiden tai henkilökunnan näkemyksiä laadusta, vaan tieteeseen pohjautuvat laa-
tukriteerit ovat valideja missä tahansa varhaiskasvatusyksikössä. Subjektiivinen näkökulma
puolestaan korostaa laadun suhdetta tiettyyn paikkaan ja aikaan sekä vallitseviin arvokäsityk-
siin ja henkilön omiin kokemuksiin. Tässä ajattelutavassa laatu nähdään dynaamisena ja
muuttuvana prosessina staattisen ja pysyvän tiedon sijaan. Intersubjektiivinen suuntaus yhdis-
tää nämä kaksi ajattelutapaa ottaen huomioon aikaan ja paikkaan sekä subjektiiviseen näkö-
kulmaan sidonnaisuuden lisäksi määritellyt yhteiskunnalliset normit ja asetukset, jotka poh-
jautuvat käsitykseen siitä, mitä on hyvä laatu varhaiskasvatuksessa.

Suomessa kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen sekä ennen koulun alkua maksuttomaan esiopetukseen (L 36/1973, 2 § & L 628/1998, 4 §). Kuntien tulee järjestää palveluita riittävästi kaikille niin, että perhe voi valita niistä itselleen sopivan ja siten, että ne ovat lähtötasoltaan riittävän laadukkaita. Varhaiskasvatuksen laatua säätelevät tekijät voidaan varhaiskasvatusta tarjoavissa yksiköissä jakaa edelleen puitetekijöihin, välillisesti ohjaaviin tekijöihin, prosessitekijöihin ja vaikuttavuustekijöihin. (Hujala ym. 1999, 79; 85).

Puitetekijöihin kuuluvat ryhmän koostumukseen, ihmissuhteiden pysyvyyteen ja fyysiseen ympäristöön liittyvät seikat. Ryhmän koostumuksella tarkoitetaan lapsien ja aikuisten määrää ryhmässä. Kun ryhmässä on riittävästi aikuisia lapsia kohden, on kasvattajien helpompi huomioida yksilöllisesti lasten tarpeet ja toteuttaa lapsilähtöistä pedagogiikkaa sekä monipuolista toimintaa. Lapsiryhmän koko vaikuttaa myös lasten käyttäytymiseen. Pienemmissä ryhmissä vuorovaikutus lasten välillä on tutkimusten mukaan vilkkaampaa ja aikuisten on helpompi osallistua toimintaan sen valvomisen sijaan. Lisäksi lasten on todettu tuntevan olonsa turvallisemmaksi, kun heillä on riittävästi, mutta ei liian paljon vuorovaikutuskontakteja päivän aikana. Samanikäinen seura ryhmässä vahvistaa toimivien leikkien muodostumista. Ihmissuhteiden pysyvyys helpottaa lasten ja aikuisten välisten kontaktien muodostumista ja lisää lasten turvallisuuden tunnetta. Rikas ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö helpottaa lasten tutkimista ja vähentää kasvattajien tarvetta rajoittaa lasten toimintaa, esimerkiksi kiipeilyä tai juoksemista. (Hujala ym. 1999, 88-99). Tavaroiden asettaminen lasten saataville edesauttaa lasten aloitteita toiminnalle, mikä vaikuttaa suoraan lapsen osallisuuden kokemukseen. Riittävät jakotilat helpottavat toimintaa niin pienissä kuin suurissa ryhmissä.

Välillisesti ohjaaviin tekijöihin luetaan yhteistyö huoltajien ja muiden tahojen kanssa sekä henkilökunnan kesken. Huoltajien ja vanhempien välinen toimiva yhteistyö on oleellista lapsen edun toteutumiseksi ja se on yksi tärkeimmistä laatutekijöistä varhaiskasvatuksen laatua pohdittaessa. Yhteistyön toteutumisessa on kuitenkin hyvin kirjavia käytäntöjä ja usein esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa korostuu kasvattajan asiantuntijarooli. Yhteistyön esteitä tulisikin pohtia kriittisesti sekä pyrkiä löytämään keinoja niiden purkamiseksi. Muiden tahojen kanssa tehtävään yhteistyöhön kuuluvat erilaiset keskustelut palveluita tarjoavien yksiköiden välillä esimerkiksi lapsen vaihtaessa päiväkotia tai lapsen tarvittaessa kuntoutusta tai muita palveluita. Lapsen kehitys- ja oppimispolun tulisi olla turvattu lapsen siirtyessä palvelusta toiseen tai varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen. Henkilökunnan keskinäinen yhteistyö tarkoittaa avointa vuorovaikutusta ja selkeiden tavoitteiden sekä kasvatusperiaatteiden yhteistä jakamista. Toiminnan suunnittelua ja arviointia tehdään tiimityöskentelynä. Lisäksi välilisiä laatutekijöitä ovat henkilökunnan ammattitaito ja koulutus sekä varhaiskasvatuksen johtajuus. Jokaisella kasvattajalla tulisi olla oma

määritelty vastuualueensa ja hänen tulisi saada työnsä ohella omaa työtään kehittävää koulutusta tarpeen mukaan. Myös omien vahvuuksia käyttämistä ja kehittämistä olisi tärkeää tukea työyhteisössä. (Hujala ym. 1999, 101; 107-111; 117; 119; Ahonen 2017a, 243-244).

Prosessitekijät muodostuvat päivittäisistä kanssakäymis- ja vuorovaikutustilanteista, joihin kuuluvat perushoito, aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus, lapsilähtöinen toiminta sekä toiminnan suunnittelu ja arviointi. Vuorovaikutus muodostuu kiireettömästä, hyväksyvästä ja lapsen tarpeet huomioivasta toimintavasta arjessa. Hyvä perushoito ja lapsen kunnioittaminen luovat hyvinvoinnin pohjan, jonka päälle muuta toimintaa rakennetaan. Lasten keskinäistä vuorovaikutusta vaalitaan niin leikissä kuin erillisissä opetustilanteissa. Toiminnassa otetaan huomioon lapsilähtöisyys vahvistamalla lasten aloitteita ja mielenkiinnon kohteita sekä antamalla tarpeeksi aikaa lasten omalle toiminnalle arjessa päiväjärjestyksestä joustuen. Toimintaa ja ohjausta sopeutetaan lasten yksilöllisten tarpeiden ja taitojen mukaan. Toiminnan suunnittelulle sekä arvioinnille varataan riittävästi aikaa ja sitä tehdään yhteistyössä henkilökunnan, lasten ja vanhempien kanssa. (Hujala ym. 1999, 130-155).

Vaikuttavuustekijät määrittyvät asioista, joita varhaiskasvatus tuottaa palvelun käyttäjille tai toimintaympäristölle. Niihin kuuluvat lapsen myönteiset kokemukset ja viihtyvyys varhaiskasvatuksessa sekä lapsen oppimis- sekä kehitystarpeisiin vastaaminen. Kun toiminta vastaa lapsen kehitystä sekä antaa lapselle oppimisen ja onnistumisen kokemuksia ja lapsella on hyvä olla, on varhaiskasvatus luonnollinen osa lapsen päivää. Vaikuttavuustekijöihin kuuluvat myös vanhempien tyytyväisyys varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus näyttäytyy esimerkiksi ennaltaehkäisevän lastensuojelun tai vanhempien työssäkäynnin mahdollistajana sekä varhaisten oppimiskokemusten tarjoajana edistämien kansalaisten elinikäistä oppimista. (Hujala ym. 1999, 157-170).

Jos tarkastellaan suomalaista varhaiskasvatusta kokonaisuutena, voidaan sen todeta olevan reunaehdoiltaan laadukasta. Varhaiskasvatuksessa työskentelee korkeasti koulutettua henkilökuntaa ja yhteiskunta takaa kaikille alle kouluikäisille lapsille oikeuden varhaiskasvatukseen (Hujala ym. 2007, 153). Varhaiskasvatustoiminnan laadun ylläpitäminen edellyttää kuitenkin sen arviointia. Säännöllisellä laadun arvioinnilla saadaan tietoa toiminnan vahvuuksista ja heikkouksista, minkä kautta voidaan keskittyä oikeisiin kehittämiskohteisiin. Lisäksi arviointi voidaan nähdä tärkeäksi, koska sen kautta tuodaan varhaiskasvatustoimintaa ja pedagogiikkaa näkyväksi julkisuudessa. Laadunarvioinnin kautta tuotetaan tietoa, joka mahdollistaa perheiden, henkilöstön ja hallinnon osallistumisen yhteiseen keskusteluun toiminnan kehittämisestä. (Hujala & Fonsén 2016, 314).

Päivähoidon hallinta ja järjestämisvastuu on siirtynyt vuonna 2013 sosiaali- ja terveysministeriön hallinnan alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriölle. Muutos on keskeinen pohdittaessa sitä, mihin lasten varhaiskasvatus asettuu suomalaisessa palveluverkostossa. Varhaiskasvatuksen kehittämisessä pyritään tällä hetkellä entistä enemmän lapsen oppimisen, kehittymisen ja kasvun tukemiseen sen sijaan, että se nähtäisiin vanhempien työssäkäynnin mahdollistajana. (Ahonen 2017b, 15). Alilan ja Kinoksen (2014, 12) mukaan varhaiskasvatuksen sisällöllinen pedagoginen kehittäminen on aiemmin jäänyt koulutuspolitiikassa toisarvoiseksi kehittämiskohteeksi ilman johdonmukaisuutta. Myös Soukaisen (2016, 170; 174) mukaan kehittäminen on ollut hajanaista ja varhaiskasvatuksen kenttä elääkin parhaillaan murroksessa. Hän viittaa Alilan vuonna 2013 valmistuneeseen tutkimukseen koskien varhaiskasvatuksen laatua määrittelevissä ohjaavissa asiakirjoissa esiintyvään laatusuhteeseen sekä eri tahojen varhaiskasvatuksen laadun ohjauksen tapoihin todeten, että pulmana näyttää olevan se, ettei laatua ole kansallisella tai kunnallisella tasolla tarkasti määritetty. Laatu näyttäytyy siis ainoastaan pitkälti subjektiivisena ja olosuhteisiin sidottuna. (Soukainen 2016, 170-174). Osaltaan tätä jäsentymättömyyttä selkiyttämään on laadittu uudet valtakunnalliset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2016). Tämä uusi painos on ensimmäistä kertaa kaikkia varhaiskasvatusta tarjoavia palveluita velvoittava normatiivinen asiakirja.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2016, 60) mukaan toiminnan arviointi ja kehittäminen jakautuvat kansallisen tason, järjestäjätason, yksikötason ja yksilötason toimintaan. Kansallisella tasolla tehtävänä on tukea järjestäjätason laadunhallintaa sekä järjestää arviointia paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen kehittämisen työkaluiksi. Järjestäjä- ja yksikötason arvioinnin tehtävänä on tuottaa ajantasaista tietoa toiminnan laadusta paikallisten päättäjien, huoltajien ja henkilökunnan käyttöön. Myös lasten ja heidän huoltajiensa tulee saada osallistua arviointiin säännöllisesti. Arvioinnin menettelytapojen päättämisestä vastaa varhaiskasvatuksen järjestäjätaso. Myös henkilöstön ja tiimitason oma tavoitteellinen toiminnan arviointi ovat keskeisessä asemassa laadunhallinnan suhteen. Arviointi voi koskea esimerkiksi vuorovaikutusta tai pedagogisia työtapoja. Yksilötason arviointi koskee lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen arviointia ennen sen laatimista ja sen päivittämisen yhteydessä. (Opetushallitus 2016, 60-61).

Vastuutasot voidaan siis jakaa organisaatio-, yksikkö- ja yksilötasoon. Organisaatiotasolla määritellään laatuksiteerit ja laatusuhteiden puitteet. Yksikötasolla pidetään huoli, että arviointi tapahtuu organisaatiotason määrittämien kriteerien mukaan. Yksikössä arvioidaan esimerkiksi asiakaspalautteen pohjalta yksikön omaa toimintaa ja mahdollistetaan toiminnan arviointi ja kehittäminen organisaation strategian mukaisesti. Yksilötasolla työntekijä vastaa oman osaamisensa kehittämisestä ja tiedostaa vuorovaikutuksensa merkityksen laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisessa. (Soukainen 2016, 184-185).

Varhaiskasvatus on ihmisten tekemää työtä, mikä tuo siihen omat erityispiirteensä ja osaltaan tekee sen arvioinnin haasteelliseksi. Tilanteet päivän aikana vaihtuvat tiuhaan ja ovat erilaisen vuorovaikutussuhteiden värittämiä. Henkilöstön reflektiivinen työote ja jatkuva havainnointi nousevat tärkeään asemaan yksilötason kehittämisessä. Yksikkö-, tiimi- ja yksilötason kehityskeskustelut sekä suunniteltujen tavoitteiden vertaaminen toteutuneeseen auttavat toiminnan arvioinnissa ja sitä kautta kehittämisessä. Jokainen työntekijä on omalta osaltaan tärkeä tekijä varhaiskasvatuksen laadun toteutumisessa. Asiakkailta tuleva palaute ja sitä kautta syntyvä muutostarve saatetaan usein jättää huomiotta, koska ajatellaan, että näin on tehty ennenkin tai koetaan, ettei muutos ole mahdollinen. Työntekijän tulisikin tiedostaa oma roolinsa ja vastuunsa laadun kehittämisessä. Muutostarpeiden pilkkominen pienempiin osiin helpottaa niiden toteuttamista. Pienikin teko arjessa voi merkitä paljon. (Soukainen 2016, 176-177; 182-183).

5.3 Huoltajat varhaiskasvatuksen toiminnan arvioijina

Varhaiskasvatuksen laadun tutkimuksen painopiste muuttuu sen mukaan, kenen mielipiteistä laatua koskien on kysymys. Laatua voidaan arvioida niin lasten, henkilökunnan kuin huoltajankin näkökulmasta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2016, 60-61) mainitaan, että huoltajille on annettava säännöllisesti mahdollisuus arvioida varhaiskasvatustoimintaa. Se, miten arviointi tapahtuu on jätetty paikallisesti määritettäväksi seikaksi kuntien vastuulle. Espoossa arviointia tulisi tapahtua kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman (Espoon kaupunki 2017, 26) mukaisesti ainakin vanhempainilloissa, varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluiden yhteydessä sekä huoltajakyselyiden kautta. Yhteistä työkalua tai menettelytapaa arviointiin ei kuitenkaan ole kaupungin tasolla toistaiseksi määritetty.

Vanhempien palautetta toiminnasta tulisi siis kerätä järjestelmällisesti. Yksikön esimies huolehtii yksikkötasolla saadun palautteen läpikäymisestä ja siitä, mitä toimenpiteitä palautteen perusteella käynnistetään (Soukainen 2016, 184-185). Arvioinnin tuloksena tulee aina olla toiminnan kehittäminen. Luonteva hetki palautteen pyytämiseksi on vanhempainilta, joita järjestetään yleensä ainakin kerran vuodessa sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu, joita pidetään tavallisesti kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi vanhemmat saattavat antaa palautetta toiminnasta päivittäisissä lasten tuonti- ja hakutilanteissa tai olemalla suoraan yhteydessä päiväkodin johtajaan tai henkilöstöön sähköpostitse. Tällaista palautetta kutsutaan päivittäiseksi arvioinniksi. Päivittäisen palautteen ylöskirjaaminen ja siihen palaaminen helpottavat palautteen käyttöä arviointitietona. Kirjaaminen antaa vanhemmalle myös kuvan siitä, että häntä kuunnellaan ja hänen mielipiteellään on merkitystä. (Parrila & Fonsén 2016, 108-109).

Monissa kunnissa on jatkuvan palautteen keräämisen kanava esimerkiksi kunnan verkkosivuilla. Lisäksi tehdään kuntatasoisia ja yksikötasoisia asiakaspalautekyselyitä. Suunnitelmallista asiakkaiden mielipiteiden kartoitusta kutsutaan systemaattiseksi arvioinniksi ja se on edelleen jaettavissa asiantuntijalähtöiseen ja asiakaslähtöiseen arviointiin. Asiantuntijalähtöisessä arvioinnissa varhaiskasvatuksen asiantuntijaorganisaatio, toisin sanoen kunta tai varhaiskasvatusyksikkö, päättävät mitä ja milloin vanhemmat arvioivat tekemällä esimerkiksi asiakastyytyväisyyskyselyn. Asiakas on arvioinnin suunnittelun suhteen passiivinen. Usein tällaisten kyselyiden haasteena on asiakkaiden motivointi vastaamiseen. Asiakkaan tulisi kyselyyn vastataksaan pitää sen kartoittamia seikkoja itselleen merkityksellisinä sekä toisaalta hänellä tulisi olla tunne siitä, että vastaukset vaikuttavat toimintaa kehittävästi. Asiakaslähtöinen arviointi puolestaan tarkoittaa, että asiakas on mukana arvioinnin suunnittelussa esimerkiksi vanhempien yhteisen keskustelun kautta. Tällöin voidaan pohtia vaikkapa sitä, mikä vanhemmille on hyvässä varhaiskasvatuksessa tärkeää. (Parrila & Fonsén 2016, 108-109).

Vanhempien aidon osallisuuden edistämisen kannalta merkityksellistä olisi, että arvioinnin ja osallisuuden pelisäännöt sovittaisiin yhdessä yksikön, ryhmän ja vanhempien odotuksia vastaviksi. Arvioinnin suunnittelua voitaisiin hyödyntää esimerkiksi toiminnallisissa vanhempainiloissa. Lisäksi vanhempien osallisuutta toimintaan voitaisiin tukea esimerkiksi erilaisten päiväpäiväkodissa-tyyppisten tapahtumien kautta tarkoittaen, että vanhemmat saisivat olla lastensa mukana heidän päiväkotipäivässään ja näkisivät, millaista toimintaa päiväkodissa toteutetaan. Myös lyhyet kahvihetket lasten tuonnin tai haun yhteydessä ovat yksi keino palautteen keräämiseksi ja vanhempiin tutustumiseksi. (Parrila & Fonsén 2016, 110-111).

On tutkittu, että vanhempien ja varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien ammattilaisten mielipiteet laadusta voivat vaihdella suuresti. Vanhemmat saattavat arvioida heidän lastensa saaman varhaiskasvatuksen parempilaatueksi kuin alan asiantuntijat. Tämä johtuu, siitä että vanhemmat eivät aina tiedä, mitä voivat varhaiskasvatuksesta odottaa. Olisikin laadun arvioinnin luotettavuuden kannalta oleellista, että vanhemmilla olisi riittävästi tietoa varhaiskasvatuksen sisällöstä, arjesta ja sitä ohjaavista säädöksistä, jolloin vanhempien mielipiteet eivät perustuisi oletuksiin ja toivomuksiin. (Parrila & Fonsén 2016, 108-109). Laadun arvioinnin kannalta hedelmällisintä olisi tehdä arviointia eri näkökulmista ja eri osallistujien kannalta, jotta saataisiin kokonaisvaltainen näkemys tilanteesta. (Fonsén 2016, 126).

Ylöjärven kaupungissa esiopetuksessa olevien lasten vanhemmille vuonna 2013 teetetyn asiakaskyselyn mukaan vanhemmat antoivat paljon kiitosta henkilökunnan lämpimästä vuorovaikutuksesta lasten ja vanhempien kohtaamisessa. Aikuisten kuvattiin olevan aidosti läsnä ja kuuntelevan niin lapsia kuin vanhempia. Toisaalta samasta aiheesta annettiin herkästi myös kriittistä palautetta. Tämä kertoo osaltaan vuorovaikutuksen merkityksestä varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa. Vanhemmat olivat antaneet heikkoja arviointeja myös tiedotuksesta

kokien sen riittämättömäksi. Toiminnasta ja lapsilähtöisyydestä sen sijaan oli annettu paljon kiitosta. (Fonsén 2016, 118-119). Vanhemmat olivat siis kokeneet, että eivät saa riittävästi tietoa esiopetuksen toiminnasta, mutta samaan aikaan olivat arvioineet sen olettamuksensa mukaan hyväksi. Se, mikä vanhemmille näyttäytyy suuressa roolissa, kuten kertomukset lapsen päivästä tai tiedotus päiväkodin päivittäisestä toiminnasta, voi henkilökunnan näkökulmasta olla vähemmän tärkeää, kuin vaikkapa lasten toiminnan suunnitteleminen. Toisaalta vaikka vanhemmille tiedotusta pidettäisiin hyvin tärkeänä, saattaa se jäädä päiväkodin arjessa jatkuvasti muuttuvien tilanteiden vuoksi vähemmälle huomiolle.

Myös Hujala ym. (2007, 169) mainitsevat Barracloughin ja Smithin (1996) tutkimuksiin viitaten lasten vanhempien laadun arvionnin olevan samansuuntaista riippumatta päivähoitopaikan korkeasta tai matalasta laadusta. Vanhemmat ovat sen tiedon varassa, mitä heille annetaan ja usein mielipide perustuu sille, kuinka tyytyväinen lapsi on saamaansa huolenpitoon ja miten hyvin lapsi viihtyy päiväkodissa. Vanhempien voi myös osaltaan olla vaikea myöntää tyytymättömyyttään varhaiskasvatuksen laatuun. Jos heillä ei ole kokemusta tasokkaasta varhaiskasvatuksesta, eivät he sitä myöskään osaa vaatia tai odottaa. Useissa maissa vanhemmat ovat tyytyväisiä ylipäätään päivähoidon järjestymiseen. Vanhemmat laittavat myös usein käytännön seikat, kuten päiväkodin läheisen sijainnin muiden laatutekijöiden edelle.

Stakesin vuonna 2007 tekemän valtakunnallisen Vaikuta vanhempi -selvityksen mukaan vanhemmat luottavat varhaiskasvatuksessa toimivan henkilöstön ammattitaitoon, mutta kokevat henkilöstön määrän osittain riittämättömäksi suhteessa lasten määrään. Varhaiskasvatus koettiin vastausten perusteella tärkeäksi erityisesti lasten sosiaalisen kehityksen sekä vertaissuhteiden kannalta. Vanhemmat kokivat myös, että heidän lapsensa viihtyivät hyvin varhaiskasvatuksessa, mitä pitivät tärkeänä laadun kriteerinä. Kyselyyn vastanneet kokivat vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisen yhteistyön erittäin tärkeäksi ja painottivat henkilökunnan vuorovaikutustaitojen merkitystä vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön osalta. Parempaa tiedotusta varhaiskasvatuspalveluiden järjestämisestä yleisesti toivottiin erityisesti suurissa kunnissa ja myös sähköistä viestintää yksiköiden osalta haluttiin parantaa. Tutkimukseen vastanneet olivat sekä päiväkodissa että perhepäivähoidossa, esiopetuksessa ja avoimen varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten vanhempia ja vastaukset kattoivat kunnat laajalti läpi Suomen. (Kronqvist & Jokimies 2007, 4; 21; 30; 32).

Myös Vennisen, Leinosen, Rautavaara-Hämäläisen ja Purolan (2011, 50-55) tekemän päiväkodissa olevien lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuutta kartoittavan tutkimuksen mukaan vanhemmat toivoivat tehokkaampaa tiedonkulkua. Vanhemmat kokivat, ettei heillä ollut aina tuonti- ja hakutilanteissa mahdollisuutta kertoa lasta koskevista akuuteista asioista, eri-

tyisesti, jos asia olisi vaatinut kahdenkeskistä aikaa kasvattajan kanssa. Vanhemmat kaipasivat kanavaa tällaiseen keskusteluun ja toivoivat, että sähköpostia käytettäisiin enemmän tiedonvaihtoon ja tiedottamiseen.

6 Tutkimuksen toteuttaminen

Tässä kappaleessa esitellään tutkimusprosessin keskeiset vaiheet. Tutkimuksessa käytettiin sekä määrällistä että laadullista tutkimusmenetelmää, joiden peruseräkkeitä käydään läpi kappaleen aluksi. Tutkimuksen tiedonkeruuvälineenä oli kyselylomake, jonka käyttöön yleisesti keskitytään seuraavassa luvussa. Tämän jälkeen siirrytään kertomaan tarkemmin tämän tutkimuksen kyselylomakkeen rakenteesta sekä tutkimuksen prosessista ja tutkimusongelmasta. Kappaleen lopuksi arvioidaan tutkimusta sille ominaisten piirteiden valossa.

6.1 Tutkimusmenetelmät: määrällinen ja laadullinen tutkimus

Tutkimusmenetelmä on keino, jonka avulla etsitään vastausta tutkimuskysymyksiin. Toisin sanoen, tutkimusmenetelmän tulee vastata tutkimuskysymyksen asettamaan tutkimusongelmaan. Tutkimusmenetelmän valinta riippuu siis tutkimuksen luonteesta. Menetelmän avulla kerätään tietoa, jonka pohjalta tutkimusongelma ratkaistaan. (Kananen 2015, 63-65). Tässä tutkimuksessa on käytetty sekä laadullista että määrällistä tutkimusmenetelmää, joten esitelen kummankin niistä lyhyesti.

Laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä pyrkii jonkin ilmiön ymmärtämiseen. Sen tarkoitus ei ole tavoittaa yhtä ainoaa totuutta. Mitä pidempi aikataulu tutkimuksella on, sitä syvemmälle päästään tutkittavan ilmiön kuvauksessa. Laadullinen tutkimus eteneekin prosessiltaan usein syklimäisesti, jolloin aineistonkeruuvaiheen pituutta ei voida ennalta määrittää, vaan tutkimusaineisto herättää uusia kysymyksiä, joihin tutkija tarttuu yrittäen löytää niihin vastauksia. Puhutaan myös aineiston saturaatiosta, joka tarkoittaa sitä, että tutkija jatkaa aineiston kartuttamista niin pitkään, että vastaukset alkavat toistaa itseään eikä uutta tietoa enää synny. Aineistonkeruu onkin usein laadullisen tutkimuksen aikaavievin vaihe. Kananen (2015) toteaa Creswelliin (2007) viitaten laadullisen tutkimuksen edellyttävän tekijältään epävarmuuden sietokykyä sekä sitoutumista aikaa vievään aineistonkeruu- ja analysointivaiheeseen ja pitkäjänteiseen kirjoitusprosessiin. Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruun tapoja voivat olla erilaiset haastattelut ja keskustelut, osallistuva havainnointi tai valmiiden aineistojen, kuten kirjeiden tai päiväkirjojen käyttäminen. (Heikkilä 2010, 17; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 181-182; Kananen 2015, 66, 72-73; Vilka 2015, 120-121).

Siinä missä laadullinen tutkimus etenee kehämäisesti, on määrällinen tutkimus vaiheiltaan etukäteen suunniteltu ja se etenee vaihe vaiheelta kohti lopputulosta. Heikkilä (2010, 16) on esittänyt määrällisen tutkimuksen vaiheet seuraavasti (kuvio 6):

Kuvio 6: Määrällisen tutkimuksen vaiheet Heikkilän (2010) mukaan

Määrällisen tutkimuksen tavoitteena on vastausten yleistäminen ja esittäminen lukumäärien ja prosenttiosuuksien avulla. Tuloksia havainnollistetaan erilaisten taulukoiden ja kaavioiden kautta. Määrällisessä tutkimuksessa oleellista on riittävän laaja otanta, kun laadullisessa tutkimuksessa otanta voi olla hyvinkin pieni, vaikkapa vain yksi haastattelu. Määrällisen tutkimuksen avulla pyritään usein selvittämään tilanne, mutta ei syitä sen taustalla. Se vastaakin kysymykseen ”Mitä?” tai ”Kuinka paljon?”, kun taas laadullinen kysymys pyrkii selittämään miksi tai millainen jokin tilanne on. Määrällisen tutkimuksen taustalla on teoria, jonka pohjalta ilmiötä lähdetään tutkimaan. Se edellyttää tekijältään hyvää ilmiön tuntemista etukäteen. Määrällisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä voidaan käyttää valmiita materiaaleja, kuten tilastoja ja rekistereitä. Valmiiden materiaalien käytössä ongelmallista on kuitenkin niiden sovittaminen tutkittavan ilmiön kysymyksenasetteluun. Tavallisinta onkin, että tutkija kerää aineiston itse. Yleisiä tiedonkeruumenetelmiä ovat erilaiset kyselyt tai systemaattinen havainnointi, joiden kautta pyritään ulkopuolelta selvittämään esimerkiksi asiakaskäyttäytymistä tai -tyytyväisyyttä (Heikkilä 2010, 16-17, 25; Kananen 2015, 66: 73-74).

6.2 Kyselylomake tiedonkeruumenetelmänä

Määrällisessä tutkimuksessa kyselylomake on siis yleisesti käytetty aineistonkeruun väline. Lomakkeen pohjalla ovat tutkimuskysymykset, jotka paloittelallaan erilaisiin apukysymyksiin selvitetävän ongelman mukaan (Kananen 2015, 73). Kyselylomakkeen laatiminen edellyttää

tutkijalta tutkittavan ilmiön ja siihen liittyvän teorian tuntemusta. Kun lomake täytetään itsenäisesti ilman tutkijan läsnäoloa, on kiinnitettävä erityistä huomiota niin kyselyn mukana annettavaan täyttö- ja palautusohjeeseen kuin kysymysten asetteluun. Kysymysten on oltava yksiselitteisiä ja ne eivät saa johdatella vastaajaa tiettyyn suuntaan. Kysymysten tulee olla kieliopillisesti selkeitä sekä miellyttäviä lukea. Usein kysymyksen asettaminen vastaajalle henkilökohtaiseen muotoon saa vastaajan tuntemaan, että kyselyssä ollaan kiinnostuttu nimenomaan vastaajan mielipiteestä, jolloin kyselyyn vastaaminen on houkuttelevampaa. (Valli 2010, 103-104; 106)

Kyselylomake aloitetaan tavallisesti taustakysymyksillä, joiden tarkoitus on selvittää esimerkiksi vastaajan sukupuolen tai iän merkitystä suhteessa tutkittavaan asiaan. Taustakysymykset ovat samalla ns. lämmittelykysymyksiä, joilla viritellään vastaajaa mukaan kyselyyn. Taustakysymysten jälkeen seuraavat varsinaiset sisältökysymykset. Kyselylomakkeen pituutta tulee säädellä niin, että vastaajan mielenkiinto ei hiivu kyselyn edetessä, vaan viimeiseenkin kysymykseen saadaan vielä luotettava ja harkittu vastaus. (Valli, 104-105). Heikkilän (2010, 48-49) mukaan hyvä kyselylomake täyttää muun muassa seuraavat tuntomerkit: se on selkeä, siisti ja houkutteleva, sen kysymykset etenevät loogisesti ja ne on numeroitu juoksevasti sekä ryhmitelty kokonaisuuksiksi ja siinä kysytään vain yhtä asiaa kerrallaan. Lomake tulee myös testata etukäteen koevastaajilla, jotta sitä pystytään korjaamaan tarvittaessa testaajien palautteen perusteella ennen varsinaista kyselyä.

Kyselylomakkeessa voi olla erilaisia kysymystyppejä. Laadullisen tutkimuksen kysymykset ovat useimmiten avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja saa kuvata vastauksensa omin sanoin. Jos kysely on pitkä ja siinä on vain osittain avoimia kysymyksiä, kannattaa avoimet kysymykset sijoittaa kyselylomakkeen loppuun. Näin vastaajan mielenkiinto ja ajatukset on jo viritelty valmiiksi, jolloin myös sanallista viestintää vaativa vastaaminen tuntuu helpommalta ja tulee varmemmin tehtyä. Avoimien kysymysten käyttäminen on perusteltua, jos halutaan saada selityksiä mahdollisille poikkeaville vastauksille tai löytää ajatuksia toiminnan kehittämiseksi. (Heikkilä 2010, 16; 49-50).

Suljetut eli strukturoidut kysymykset antavat vastaajalle valmiit vaihtoehdot, joista hän valitsee itselleen sopivan. Suljettuja kysymyksiä voidaan käyttää, kun vastausvaihtoehdot ovat rajatut ja ne tiedetään selvästi etukäteen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi taustakysymyksissä tiedustellut asiat, kuten vastaajan ikä. Kun halutaan tutkia vastaajien mielipiteitä esimerkiksi palvelusta, käytetään usein erilaisia asenneasteikkoja. Likertin asteikko on 4-9 -portainen asteikko, jonka toisena äärilaitana on useimmiten täysin eri mieltä ja toisena äärilaitana täysin samaa mieltä. Vastaaja valitsee asteikolta omaa käsitystään parhaiten kuvaavan muuttujan. Asteikon keskellä sijaitsevan ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon poisjättämistä kannattaa harkita, jos haluaa, että vastaaja ottaa kantaa kaikkiin kysymyksiin. Likert-asteikon pohjalta tehdyssä

mielipidekyselyssä voidaan tulosten analysoinnissa hyödyntää keskiarvoa yleiskuvan saamiseksi. (Heikkilä 2010, 50-24).

6.3 Tutkimusprosessin eteneminen

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää päiväkodin lasten huoltajien mielipiteitä ja tyytyväisyyttä koskien yksikössä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Tarve asiakastyytyväisyyden mittaamiseen tuli päiväkodin toimesta. Mainitsin kiinnostukseni yhteistyöhön opinnäytetyön merkeissä ja ajatus vanhempien tyytyväisyyden tutkimisesta heräsi pian. Viimeisin asiakastyytyväisyystutkimus oli tehty päiväkodissa joitakin vuosia sitten, joten asia oli sen vuoksi erittäin ajankohtainen. Prosessi alkoi yhteistyöneuvotteluilla päiväkodin johtajan kanssa, mistä sain paljon tukea tekemiseeni sekä vastauksia siihen, mitä lähdetäisiin tutkimaan. Seuraavaksi esittelin opinnäytetyöni aihion Laurea-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa, josta sain hyviä vinkkejä työn aloittamista varten sekä ohjaavilta opettajilta että opiskelijoilta. Työ jatkui tutkimustavan valinnalla, jossa päädyin paperiseen kyselylomakkeeseen. Kyselylomakkeen avulla saataisiin kattavasti tietoa ja osallistuminen ei vaatisi huoltajilta muuta, kuin lomakkeen täyttämisen kotona ja palauttamisen päiväkodille valmiiseen laatikkoon. Aikataulu oli myös sikäli tiukka, että sähköiseen järjestelmään tutustuminen olisi vaatinut aloitusajan kohdan lykkäämistä. Halusin keskittyä kyselylomakkeen rakentamiseen mahdollisimman toimivaksi sen sijaan, että käyttäisin aikaa sähköiseen järjestelmään tutustumiseen. Oletin myös, että käteen jaetun paperisen lomakkeen täyttäminen olisi mahdollisimman helppo tapa vanhemmille osallistua kyselyyn.

Lomakkeen valmistuttua oli vuorossa tutkimusluvan hakeminen Espoon kaupungilta ja kyselyn aloittaminen. Kyselyn jakaminen perheille oli henkilökunnan vastuulla. Pehdytin henkilökunnan mahdollisimman seikkaperäisesti kirjallisilla ohjeilla sekä suullisesti. Lomakkeiden jakaminen vanhemmille tuttuun kasvattajien toimesta lisäsi mielestäni osaltaan kyselyyn vastaamisen mielekkyyttä sen sijaan, että olisin jättänyt lomakkeet eteisiin, jolloin vastausprosentti olisi saattanut jäädä hyvin matalaksi. Työntekijät myös muistuttivat kyselyyn vastaamisesta kesken kyselyn, sen loppupuolella sekä kyselyn loputtua. Valmistin päiväkodin lasten kanssa laatikot valmiita vastauksia varten. Kyselyt pyydettiin palauttamaan nimettöminä määräaikaan mennessä, minkä jälkeen kävin tyhjentämässä laatikot ja aloin käydä läpi vastauksia.

Vastausten analysoinnissa käytin Excel-tilukkolaskentaohjelmaa. Tein ristiinvertailut taustakysymysten osalta käyttäen lajittelua ja keskiarvoja. Lisäksi tein vertailuja muutamien tuloksissa huomaamani poikkeuksien osalta. Avoimet kysymykset 32, 33 ja 34 käsittelin teoriasidonnaisen sisällönanalyysin kautta yhdistäen ja ryhmitellen vastaukset eri kategorioihin. Kysymys 35 koski vapaata palautetta, jonka käsittelin omana osa-alueenaan kokonaisuudessaan.

6.4 Tutkimusongelma ja kyselylomake

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada tietoa tutkimuspäiväkodissa olevien lasten huoltajien tyytyväisyydestä heidän lastensa saamaan varhaiskasvatukseen sekä päiväkodin ja huoltajien väliseen yhteistyöhön. Päämääränä oli vastata kahteen tutkimuskysymykseen, jotka ovat ”Miten tyytyväisiä lasten huoltajat ovat päiväkodin toimintaan tällä hetkellä?” ja ”Mitä asioita päiväkodissa tulisi kehittää lasten huoltajien näkökulmasta?”.

Tutkimusongelmiin lähdettiin hakemaan vastauksia neljän eri osa-alueen kautta. Osioiden suunnittelussa hyödynnettiin teemoja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (Opetushallitus 2016), joka on valtakunnallinen määräys siitä, miten varhaiskasvatusta tulee kunnissa toteuttaa. Kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö -osiossa kartoitettiin tiedonkulun sujuvuutta sekä vanhempien näkemystä siitä, onko heidän toiveitaan huomioitu ja onko yhteistyö heidän mielestään sujunut hyvin. Lapsen osallisuus -osiossa haluttiin tiedustella huoltajien näkemyksiä tämänhetkisestä lasten osallisuuden toteutumisesta päiväkodissa. Henkilökunnan toimintaa käsittelevän osion kautta kerättiin palautetta siitä, kokevatko huoltajat henkilökunnan huomioivan heitä ja lapsia riittävästi. Päiväkodissa toteutettava toiminta -osiossa tutkittiin vanhempien tyytyväisyyttä lapsille tarjottuun toimintaan, niin ohjattuihin pienryhmätilanteisiin kuin toimintaan kokonaisuutena.

Lomakkeen alussa kysyttiin taustatietoja, joiden kautta oli tarkoitus saada tietoa eroavatko vastaukset sen mukaan, onko vastaaja lapsen äiti tai isä sekä onko sillä, kuinka kauan lapsi on ollut päiväkodin asiakkaana merkitystä huoltajien tyytyväisyyteen. Lapsen ryhmää tiedustellessa haluttiin saada ryhmäkohtaista tietoa, jotta päiväkodissa voidaan aidosti vastata asiakkaiden kehittämistoiveisiin sekä palautteeseen.

Kyselylomakkeen (liite 1) kysymykset työstin yhteistyönä päiväkodin johtajan sekä työntekijöiden kanssa. Hain myös apua opinnäytetyöni ohjaajalta ja muilta opettajilta. Koska päiväkodissa on joitakin muista kielitaustoista olevia perheitä, myös englanninkielinen kyselylomake oli tarpeen (liite 2). Käännökseen sain apua englanninkielisen lehtorilta. Testasin lomaketta neljällä eri vastaajalla ja tarkistutin sen opinnäytetöistä vastaavalla lehtorilla. Muokkasin saamani palautteen perusteella sekä kysymysten asettelua että kysymysten muotoa useaan kertaan.

6.5 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen perusvaatimuksia ovat Heikkilän (2010, 29-30) mukaan muun muassa sen validiteetti, reliabiliteetti, objektiivisuus ja avoimuus, tietosuoja ja käyttökelpoisuus. Tutkimuksen toteuttamisessa tulee ottaa huomioon eettiset perusteet ja sen on oltava puolueeton ja re-

hellinen, eikä se saa aiheuttaa vastaajille haittaa. Tutkimuksen validiteetti, eli pätevyys tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa tutkitaan ja mitataan sitä, mitä on tarkoituskin. Tämä voidaan varmistaa kyselylomaketutkimuksessa vain huolellisella etukäteissuunnittelulla ja hyvän tutkimuslomakkeen laatimisella. Jos kysymykset ovat johdattelevia tai eivät vastaa tarkoitusta, on tutkimuksen pätevyyttä mahdotonta parantaa jälkikäteen. Reliabiliteetti eli luotavuus tarkoittaa tutkimuksen tulosten tarkkuutta. Tutkijan tulee noudattaa huolellisuutta jokaisessa tutkimuksen vaiheessa ja käyttää sellaisia tutkimusmenetelmiä, jotka hän hallitsee virheiden välttämiseksi. Tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia parantavat riittävän suuri otanta, eli kyselyyn otettavien vastaajien määrä sekä vastausprosentti, eli palautuneiden vastausten määrä. Jos otanta on kovin pieni, saattaa vastausprosentti jäädä hyvin alhaiseksi. Vastausprosenttiin vaikuttaa myös hyvin suunniteltu ja houkutteleva kyselylomake sekä sen mukana toimitettava saatekirje, jossa kerrotaan riittävästi tutkimuksesta ja motivoidaan vastaajia osallistumaan kyselyyn. (Heikkilä 2010, 29-30; Vilka 2015, 189, 193-194).

Kyselylomakkeen avulla tehdyissä tutkimuksissa on riskinä vastausprosentin jääminen liian alhaiseksi (Valli 2010, 107). Tässä tutkimuksessa pyrin vaikuttamaan vastausprosentin riittävyyteen hyvin laaditun kyselylomakkeen ja ohjeen sekä saatekirjeen (liite 3 ja 4) kautta. Pyysin myös lasten huoltajille tuttua henkilökuntaa motivoimaan huoltajia vastaamiseen jakamalla kyselyt henkilökohtaisesti sekä muistuttamalla suullisesti kyselyn palauttamisesta. Palautuksesta oli tehty mahdollisimman helppoa ja anonyymiä sijoittamalla vastauslaatikot ryhmätiloihin, jolloin lomaketta ei tarvinnut palauttaa kenellekään henkilökohtaisesti. Kyselylomakkeen heikkous voi olla myös, että tutkija ei voi olla koskaan varma, onko vastaaja ollut todella se, kuka väittää olevansa (Valli 2010, 107). Tässä tutkimuksessa koen tämän kuitenkin epätodennäköiseksi, koska vilpilliset vastaukset eivät juurikaan hyödyttäisi ketään tämän tutkimuksen osalta. Kyselylomakkeen etuja ovat, että vastaaja voi täyttää lomakkeen nimettömästi ja silloin kun hänelle itselleen sopii. Sen avulla saadaan myös lyhyessä ajassa kattava otanta, toisin kuin esimerkiksi haastattelussa, jossa aikaa tulee varata runsaasti yhtä vastaajaa varten. (Valli 2010, 107-108).

Tutkimuksen objektiivisuus eli puolueettomuus tarkoittaa, ettei tutkija anna omien mielipiteidensä vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin, vaan tulokset ovat riippumattomia tutkijasta. Tutkimustulosten esittämisessä on oltava avoin, eivätkä ne saa rajoittua vain toimeksiantajan kannalta suotuisiin tuloksiin. Tutkimuksessa tulee noudattaa hyvää tietosuoja- ja eivätkä vastaajat saa olla tunnistettavissa tutkimusraportista. Tutkimuksen tulisi myös tuottaa uutta hyödyllistä tietoa sekä pysyä aikataulussa, jotta tieto on hyödynnettävissä mahdollisimman tuoreena. (Heikkilä 2010, 31-32). Tutkimukseni pysyi sovitussa aikataulussa hyvin ja tulokset esiteltiin heti uuden toimintakauden alussa päiväkodissa ja ryhmissä. Huoltajien toiveet ja kehitysehdotukset tulivat huomioiduiksi näin mahdollisimman pian ja ne tuotiin lähelle päiväkodin arkea.

Tutkimuksessa tuli ilmi erittäin konkreettisia toiveita, joten tutkimuksesta oli aidosti hyötyä tutkimuspäiväkodille.

Tutkimukseen osallistuminen oli kaikille päiväkodin perheille mahdollista ja vapaaehtoista. On mahdollista, että kyselyyn vastasivat sellaiset henkilöt jotka kokivat siitä olevan itselleen hyötyä myös jatkoa ajatellen. Toisin sanoen ne vanhemmat, joiden lapset eivät enää tutkimuspäiväkodissa kuluneen kauden jälkeen jatkaisi, saattoivat kokea, että palautteen antamisella ei ole enää merkitystä heidän kannaltaan. Kysely ajoittui kesäkuun alkuun, joten osa lapsista oli jo ehtinyt jäädä kesälomalle. Toisaalta kyselyn ajankohta kuitenkin oli vielä toimintakauden aktiivista aikaa, joten kyselyn tekeminen oli mahdollista ja aiheellista. Näin saatiin tietoa vielä kuluvalta toimintakaudelta. Jos kyely olisi toteutettu hiukan aiemmin, olisi vastausprosentti mahdollisesti ollut korkeampi. Koska ajatus kyselystä heräsi niin myöhään, ei sitä ollut kuitenkaan mahdollista toteuttaa tässä laajuudessa aikaisemmin. Joskus vastausprosentin nostamiseksi suoritetaan kyselyiden yhteydessä vastaajien kesken erilaisia arvontoja, joista on mahdollista voittaa jokin hyödyke. En kuitenkaan kokenut tarpeelliseksi tehdä tällaista arvontaa kyselyn yhteyteen mielipiteiden saamiseksi, vaan toivoin saavani vastauksia riittävästi ilman palkintoja. Saatekirjeessä toin huoltajille sen sijaan esiin, että vastauksia käytettäisiin päiväkodin toiminnan kehittämiseen, jotta huoltajille välittyisi kuva, että vastauksilla olisi aidosti merkitystä. Katsoin tämän riittävän motivoivaksi kannustimeksi kyselyyn vastaamiseksi.

Tämän tutkimuksen tulokset koskevat vain tätä kyseistä päiväkotia ja sen tämän hetkistä tilannetta kyselyyn vastanneiden osalta. Tulokset eivät siis ole yleistettävissä laajemmin varhaiskasvatuskentällä. Ne antavat kuitenkin näkökulmia pohdittaessa päiväkodin ja varhaiskasvatuksen toiminnan kehityskohteita.

7 Tulokset

Kyselyitä jaettiin kaikkiaan 75 kappaletta ja niistä palautui 35 kappaletta. Vastausprosentiksi muodostuu näin 47 prosenttia. Tässä kappaleessa esitellään tulokset osio kerrallaan kyselylomakkeen mukaisessa järjestyksessä. Taustakysymysten vastaukset esitellään selkeyden vuoksi sisältökysymysten jälkeen ennen kokonaisarvosanan ja avointen kehitysehdotusten esittelyä, koska vastaajien taustatietoja vertaillaan sisältökysymysten kanssa.

Tulokset on esitelty päiväkodissa yksikkötasolla sekä ryhmäkohtaisesti henkilökunnan kehittämisspäivässä syksyllä 2017. Tässä raportissa keskitytään tulosten esittelyyn yksikkötasolla päiväkodin tai vastaajien tunnistettavuuden välttämiseksi. Olennaisimmat johtopäätökset on esitetty kahdeksannessa kappaleessa Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset.

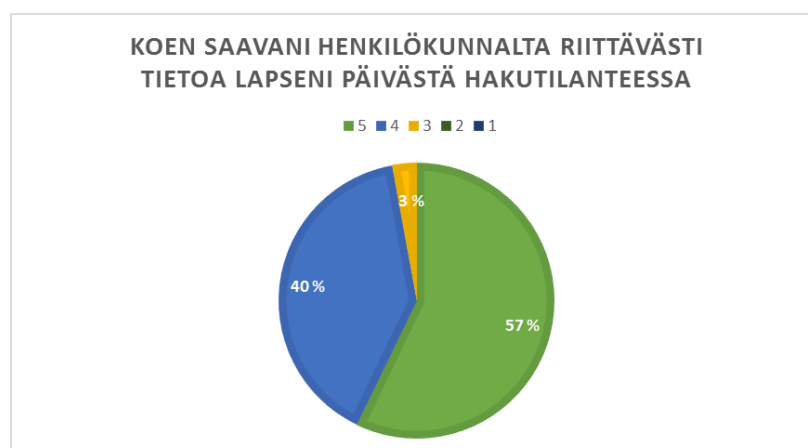
7.1 Perheiden ja päiväkodin välinen yhteistyö

Osion viisi ensimmäistä väitettä koskivat huoltajien tyytyväisyyttä päiväkodin ja kodin välisen yhteistyön toteutumiseen. Kolme viimeistä väitettä selvittivät huoltajien omaa vaikuttamista päiväkodin toimintaan (taulukko 3).

6. Koen saavani henkilökunnalta päivittäin riittävästi tietoa lapseni päivästä hakutilanteessa.
7. Koen, että saan riittävästi tietoa päiväkodin toiminnasta.
8. Henkilökunta ottaa huomioon toiveeni koskien lapseni hoitoa.
9. Koen, että päiväkodin toiminnasta tiedottaminen toimii hyvin (kuukausitiedote, viikko-ohjelma ryhmän ilmoitustaululla jne.).
10. Mielestäni kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö on toiminut hyvin.
11. Koen, että minulla on vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toimintaan.
12. Olen osallistunut/osallistun parhaillaan päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.
13. Haluaisin osallistua enemmän päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Taulukko 3: Kyselylomakkeen väitteet 6-13

Yli puolet (57 %) vastaajista koki olevansa täysin samaa mieltä ja kolmannes (40 %) osittain samaa mieltä väitteen 6 ”Koen saavani henkilökunnalta päivittäin riittävästi tietoa lapseni päivästä hakutilanteessa” kanssa (kuvio 7). Kolme prosenttia vastaajista ei ollut samaa eikä eri mieltä. Kukaan vastaajista ei ollut väitteen kanssa eri mieltä.

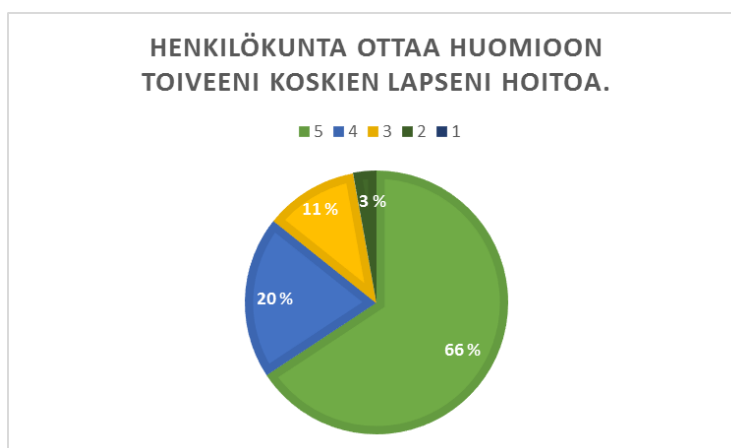
Kuvio 7: ”Saan riittävästi tietoa lapseni päivästä”

Avoimissa vastauksissa tuli kuitenkin myös maininta siitä, että päivittäinen tiedonvaihto voisi olla runsaampaa:

”Iltapäivän hakuhetkessä kuulumisten vaihtaminen jää yleensä hyvin kevyeksi.”

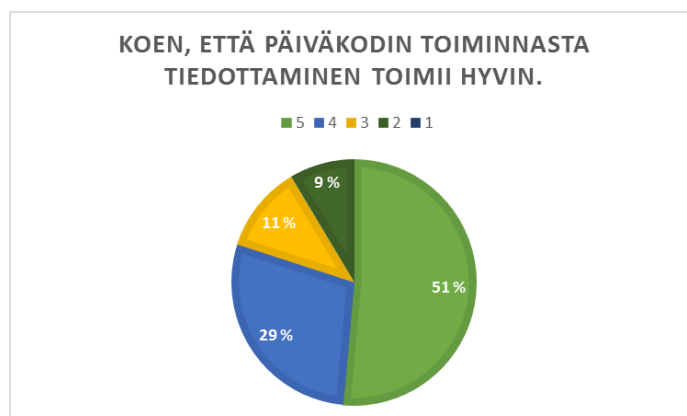
Toinen kysymys käsitteli vastaajien kokemusta siitä, saavatko he mielestään riittävästi tietoa päiväkodin toiminnasta yleisesti. Noin kaksi kolmasosaa (83 %) vastaajista koki saavansa riittävästi tietoa päiväkodin toiminnasta. Hiukan alle viidesosa (17 %) ei ollut samaa tai eri mieltä tai koki olevansa jokseenkin eri mieltä väitteen kanssa.

Kolmannessa kysymyksessä tiedusteltiin vastaajien näkemystä siitä, ottaako henkilökunta huomioon heidän toiveensa koskien lapsen hoitoa. Lähes yhdeksän kymmenestä (86 %) vastaajasta koki, että henkilökunta ottaa heidän toiveensa huomioon, olemalla täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen 8 ”Henkilökunta ottaa huomioon toiveeni koskien lapseni hoitoa” kanssa. (kuvio 8). 14 % vastaajista ei ollut samaa tai eri mieltä tai oli osittain eri mieltä toiveiden huomioinnin osalta.

Kuvio 8: ”Henkilökunta huomioi toiveeni koskien lapsen hoitoa”

Seuraavassa kysymyksessä tiedusteltiin vastaajien mielipiteitä tiedotuksen toimivuudesta. Noin puolet (51 %) vastaajista koki olevansa täysin samaa mieltä väitteen 9 ”Koen, että päiväkodin toiminnasta tiedottaminen toimii hyvin” kanssa (kuvio 9). Kolmannes (29 %) vastaajista koki olevansa väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä, kun taas 11 % prosenttia ei ollut samaa eikä eri mieltä ja 9 % koki olevansa jokseenkin eri mieltä tiedotuksen toimivuudesta.

Kuvio 9: "Päiväkodin toiminnasta tiedottaminen toimii hyvin"

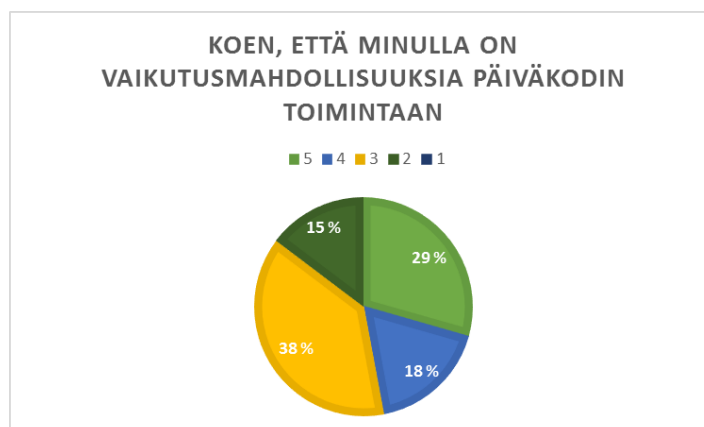
Tiedottamisesta tuli runsaasti palautetta myös kyselyn avoimissa vastauksissa. Vastaajat toivoivat erityisesti sähköisen tiedotuksen lisäämistä ja että ilmoitustaulut ryhmien eteisissä olisivat selkeät.

"Toiveena selkeämpi tiedotus: koottu sähköposti olisi hyvä tai selkeämpi ilmoitustaulu, joka tiedottaa yleisistä asioista. ---"

"Haluaisimme vielä parantaa tiedonkulkua päiväkodin ohjelmasta, esim. sähköpostin välityksellä."

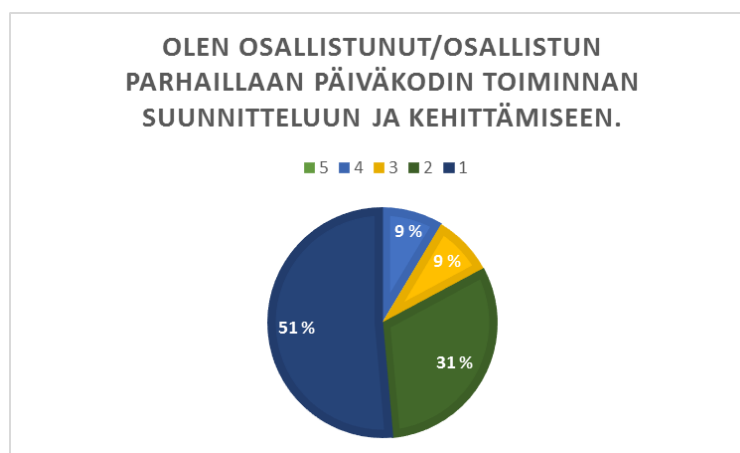
Kysymyksessä 10 tiedusteltiin huoltajien yleistä mielipidettä päiväkodin ja kodin välisen yhteistyön toimivuudesta. Tähän kysymykseen ilmoitti 94 % vastaajista olevansa täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että yhteistyö toimii hyvin. 6 % vastaajista ei ollut samaa tai eri mieltä tai oli osittain eri mieltä yhteistyön toimivuudesta.

Osion viimeiset kolme kysymystä käsittelevät huoltajien omia vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toiminnan suunnittelussa sekä halukkuutta siihen tulevaisuudessa. Tällä hetkellä vastaajista 47 % koki omaavansa vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toimintaa kohtaan (kuvio 10). 38 % vastaajista ei ollut samaa tai eri mieltä ja 15 % oli jokseenkin eri mieltä siitä, että heillä olisi vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toimintaan.

Kuvio 10: ”Minulla on vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toimintaan”

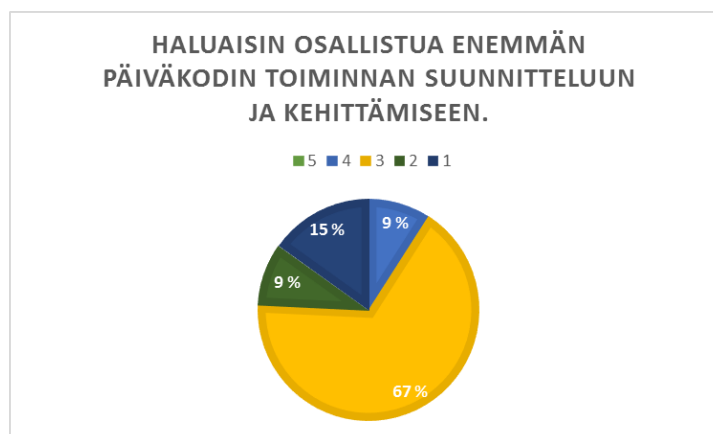
Kysyttäessä vanhempien tämän hetkisestä osallistumisesta päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen noin puolet vastaajista (51 %) ei kokenut osallistuvansa, 31 % ei joksseenkaan kokenut osallistuvansa, 9 % ei ollut väitteen kanssa samaa tai eri mieltä ja 9 % koki jollain tasolla osallistuvansa päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen (kuvio 11). Kysymyksen kohdalla epäselväksi jää, miten huoltajat ovat osallistuneet, koska tätä ei tiedusteltu. Päiväkodissa toimii vanhempainyhdistys, joka on ainakin joskus osallistunut tapahtumien järjestämiseen.

Kuvio 11: ”Olen osallistunut toiminnan suunnitteluun”

Toisaalta kysyttäessä vanhempien toiveita osallistumisesta, vastasi lähes neljäsosa (24 %), ettei ole kiinnostunut osallistumaan. 67 % ei valinnut kantaansa puolesta tai vastaan. Hiukan alle viidesosa (18 %) vastaajista sen sijaan haluaisi osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen aktiivisemmin (kuvio 12).

Kuvio 12: ”Haluaisin osallistua enemmän toiminnan suunnitteluun”

Kyselyssä ei tiedusteltu, miten vanhemmat haluaisivat osallistua toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun. Vertailtaessa kiinnostusta suunnitteluun ja kehittämiseen käy ilmi, että he jotka ovat vastanneet, etteivät halua osallistua toiminnan suunnitteluun, ovat erittäin tyytyväisiä päiväkodin toimintaan. Tämä on erityisen huomattavaa myöhemmin käsiteltävän kysymyksen 23 kohdalla, joka koskee päiväkodin toiminnan monipuolisuutta. Vastaajat, jotka eivät halua osallistua päiväkodin toiminnan suunnitteluun tai kehittämiseen ovat antaneet hyvin korkeita arvosanoja päiväkodin toiminnan monipuolisuudesta. Vastaavasti toiminnan suunnittelusta ja kehittämisestä kiinnostuneet eivät ole kokeneet toimintaa yhtä monipuoliseksi. Vastaajat, jotka ovat olleet halukkaita osallistumaan toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen nykyistä enemmän, ovat myös antaneet muita heikomman kokonaisarvosanan päiväkodille. Vertailut on esitetty taulukossa 4.

13. Haluaisin osallistua enemmän päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.	23. Koen, että päiväkodin ohjattu toiminta on ollut monipuolista.	31. Yleisarvosanaksi annan päiväkodille
1 = täysin eri mieltä	5	4,8
2 = jokseenkin eri mieltä	4,8	5
3 = ei samaa eikä eri mieltä	4,5	4,8
4 = jokseenkin samaa mieltä	3,3	3,7
(5 = täysin samaa mieltä)		

Taulukko 4: Vertailu väitteistä 13, 23 ja 31

Väitteeseen 13 ”Haluaisin osallistua enemmän päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen” täysin eri mieltä vastanneet kokivat, että heillä on jo riittävästi vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toimintaan. Toisaalta he ovat myös vastanneet, että eivät ole juurikaan osallistuneet toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen keskiarvolla 2,2 (taulukko 5). Kyselystä ei näin ollen selviä, mitkä he kokevat olevan vaikutusmahdollisuutensa. Taustalla voi olla vanhempien subjektiivinen kokemus siitä, että lapsella on päiväkodissa kaikki hyvin ja vanhemmat saavat riittävästi vaikuttaa arjen tasolla esimerkiksi varhaiskasvatuskeskusteluiden kautta tai päivittäisissä kohtaamisissa jakamalla mielipiteitään henkilökunnan kanssa. On myös huomattavaa, että jokseenkin eri mieltä väitteen 13 kanssa olleet vastaajat eivät ole osallistuneet mielestään millään tasolla päiväkodin toiminnan suunnitteluun. Vanhemmista osa ei siis koe osallistuneensa toiminnan suunnitteluun tai kehittämiseen, mutta eivät myöskään halua muutosta asiaan.

13. Haluaisin osallistua enemmän päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.	11. Koen, että minulla on vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toimintaan.	12. Olen osallistunut/osallistun parhaillaan päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.
1 = täysin eri mieltä	4,4	2,2
2 = jokseenkin eri mieltä	3,3	1,3
3 = ei samaa eikä eri mieltä	3,6	1,9
4 = jokseenkin samaa mieltä	3,0	1,0
(5 = täysin samaa mieltä)		

Taulukko 5: Vertailu väitteistä 13, 11 ja 12

7.2 Henkilökunnan toiminta

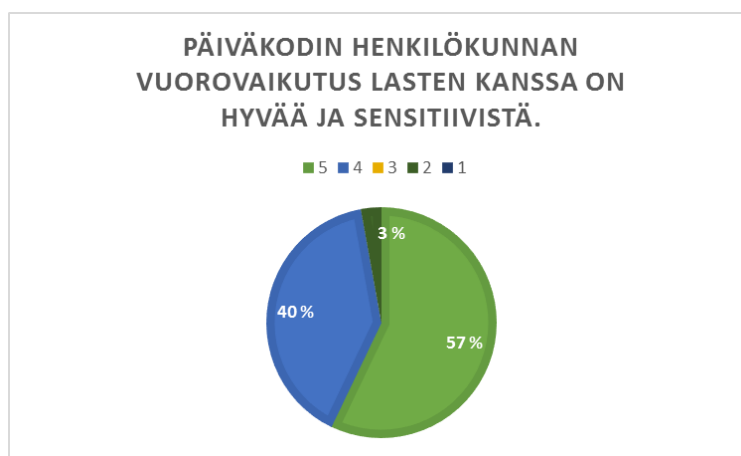
Kyselyn seuraavassa osiossa tiedusteltiin vanhempien mielipiteitä henkilökunnan toiminnasta. Kysymykset on esitetty taulukossa 6.

14. Koen, että päiväkodin henkilökunta kuuntelee minua.
15. Päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutus lasten kanssa on hyvää ja sensitiivistä.
16. Päiväkodin henkilökunta huomioi lapseni tarpeet yksilöllisesti.
17. Päiväkodin henkilökunta tukee lastani hänen kasvussaan.

Taulukko 6: Kyselylomakkeen väitteet 14-17

Osion ensimmäinen väite oli ”Koen, että päiväkodin henkilökunta kuuntelee minua”. Suurin osa vastaajista (94 %) koki, että päiväkodin henkilökunta kuuntelee vanhempia. Täysin samaa mieltä oli 68 % vastaajista ja jokseenkin samaa mieltä 26 % vastaajista. Väitteen kanssa jokseenkin eri mieltä oli 3 % ja saman verran ei ottanut kantaa.

Tiedusteltaessa päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutuksesta lasten kanssa, koki kuusi kymmenestä (57 %) vastaajasta olevansa täysin samaa mieltä väitteen 15 ”Päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutus lasten kanssa on hyvää ja sensitiivistä” kanssa (kuvio 13). 40 % koki olevansa jokseenkin samaa mieltä ja 3 % prosenttia vastaajista jokseenkin eri mieltä.

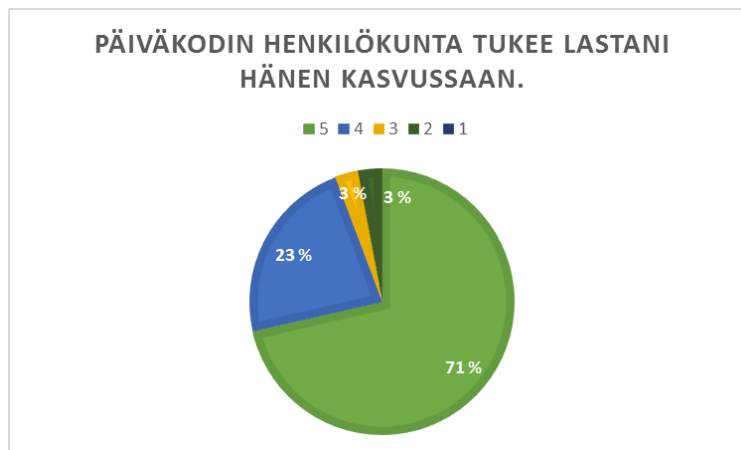
Kuvio 13: ”Päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutus lasten kanssa on hyvää”

Seuraavaksi kysyttiin huomioiko päiväkodin henkilökunta vastaajien mielestä lapsen tarpeet yksilöllisesti. Jälleen lähes kaikki vastaajat (94 %) kokivat henkilökunnan huomioivan lapsen tarpeet yksilöllisesti ainakin jollain tasolla (kuvio 14). 6 % vastaajista ei ottanut kantaa tai oli jokseenkin eri mieltä asiasta.

Kuvio 14: ”Päiväkodin henkilökunta huomioi lapseni tarpeet yksilöllisesti”

Kysyttäessä tukeeko päiväkodin henkilökunta lasta hänen kasvussaan, oli 71 % täysin tätä mieltä (kuvio 15). Neljäsosa vastaajista (23 %) oli jokseenkin samaa mieltä ja 6 % ei samaa eikä eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä.

Kuvio 15: ”Päiväkodin henkilökunta tukee lastani kasvussa”

7.3 Lapsen osallisuus

Kyselyn kolmas sisältöosuus käsitteli lasten osallisuuden toteutumista päiväkodissa. Osion väitteet on esitetty taulukossa 7.

18. Koen, että lasten osallisuus näkyy päiväkodissa. Jos haluat, perustele edellinen vastauksesi (miten lasten osallisuus mielestäsi näkyy):
19. Koen, että lapseni saa päiväkodissa tehdä riittävästi hänelle mieluisia asioita.
20. Koen, että lapseni kiinnostuksen kohteet on otettu huomioon päiväkodin toiminnassa.
21. Koen, että lapseni mielipidettä kuunnellaan päiväkodissa.

Taulukko 7: Kyselylomakkeen väitteet 18-21

40 % vastaajista koki, että lasten osallisuus näkyy hyvin päiväkodissa (kuvio 16). Lähes puolet (46 %) koki olevansa jokseenkin samaa mieltä siitä, että lasten osallisuus näkyy. 11 % vastaajista ei ollut samaa tai eri mieltä ja 3 % oli jokseenkin eri mieltä osallisuuden näkymisestä.

Kuvio 16: "Lasten osallisuus näkyy päiväkodissa"

Väitteen kohdalla tiedusteltiin myös sanallista palautetta, kuinka lasten osallisuus näkyy päiväkodin arjessa. Vastauksia avoimeen kysymykseen tuli kaikkiaan kuusi kappaletta ja ne koskivat arjen puuhailuja sekä juhlien ohjelmaa.

"Tehdään lapsia kiinnostavia asioita."

"Lapset olivat saaneet suunnitella itse esim. joulujuhlan ohjelman/teeman."

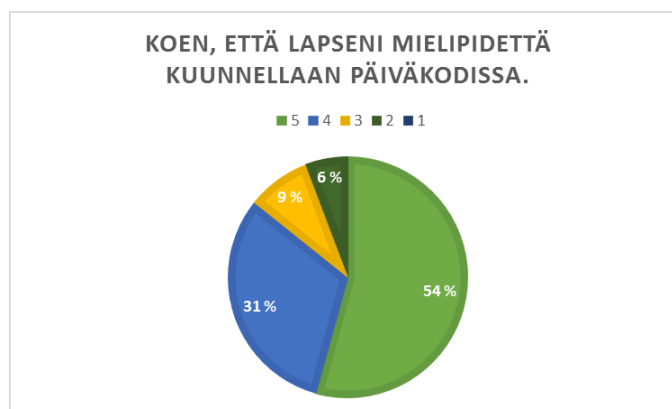
Toisaalta osa vanhemmista ei ollut täysin samaa mieltä lasten osallisuuden toteutumisesta:

"Lasten osallisuus ei näy ainakaan kotiin/vanhemmille."

Seuraavaksi kysyttiin vastaajien mielipidettä siitä, saavatko lapset tehdä päiväkodissa heille itselleen mieluisia asioita. Yli yhdeksän kymmenestä vastaajasta oli sitä mieltä, että lapsi saa päiväkotipäivän aikana tehdä hänelle mieluisia asioita. 63 % vastaajista oli väitteen kanssa täysin samaa mieltä ja 31 % jokseenkin samaa mieltä. 6 % vastaajista ei ollut samaa tai eri mieltä tai ole jokseenkin eri mieltä.

Seuraava kysymys koski vastaajien näkemystä siitä, oliko lapsen kiinnostuksen kohteet heidän mielestään huomioitu toiminnassa. 63 % vastaajista oli täysin samaa mieltä siitä, että kiinnostuksen kohteet on otettu huomioon ja 23 % jokseenkin samaa mieltä asiasta. 11 % vastaajista ei ollut samaa tai eri mieltä ja 3 % oli jokseenkin eri mieltä asiasta.

Lapsen mielipiteen kuuntelemista tiedusteltiin väitteellä 21 "Koen, että lapseni mielipidettä kuunnellaan päiväkodissa." Väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 85 % vastaajista. 9 % ei ollut samaa tai eri mieltä ja 6 % oli jokseenkin eri mieltä (kuvio 17).

Kuvio 17: ”Lapsen mielipidettä kunnellaan päiväkodissa”

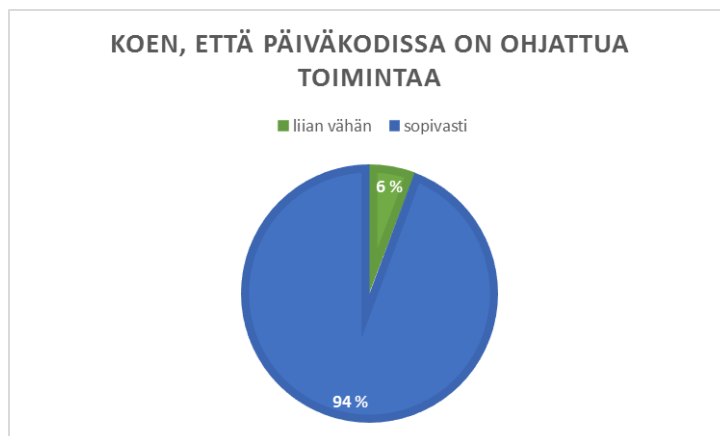
7.4 Toiminta päiväkodissa

Kyselyn viimeisessä strukturoidussa sisältöosuudessa haluttiin tietää vastaajien mielipiteitä koskien päiväkodin toimintaa. Osion väitteet on esitetty taulukossa 8.

22. Koen, että päiväkodissa on ohjattua toimintaa a. liian vähän. b. sopivasti. c. liian paljon.
23. Koen, että päiväkodin ohjattu toiminta on ollut monipuolista.
24. Koen, että päiväkodissa lapseni oppii uusia taitoja ja asioita.
25. Mielestäni lapseni ikä ja kehitysvaihe on huomioitu toiminnassa.
26. Mielestäni lapseni päiväkotipäivään sisältyy riittävästi leikkiaikaa.
27. Mielestäni lapseni päiväkotipäivään sisältyy riittävästi liikuntaa.
28. Koen, että lastani tuetaan leikin toteuttamisessa.
29. Koen, että lapseni uteliaisuutta kokeilla ja tutkia uusia asioita tuetaan päiväkodissa.
30. Mielestäni päiväkodin toiminta on valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista.

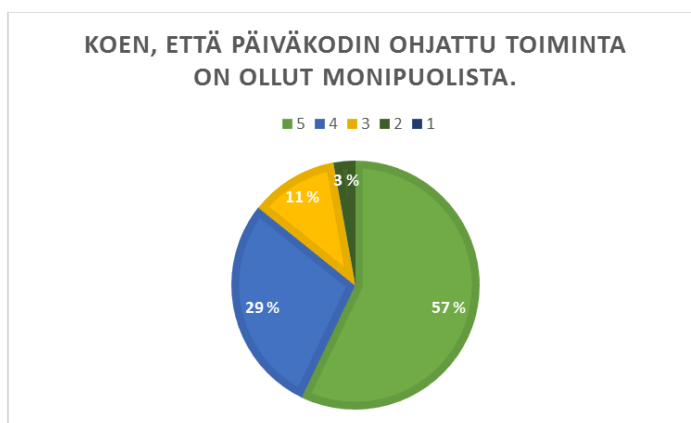
Taulukko 8: Kyselylomakkeen väitteet 22-30

Ensimmäinen kysymys oli väite ”Koen, että päiväkodissa on ohjattua toimintaa”, johon vastausvaihtoehdot olivat liian vähän, sopivasti ja liikaa. Lähes kaikki vastaajat (94 %) kokivat, että päiväkodissa ohjattua toimintaa oli sopivasti (kuvio 18). Jotkut (6 %) kokivat sitä olevan liian vähän. Kukaan vastaajista ei kokenut ohjattua toimintaa olevan päiväkodissa liikaa.

Kuvio 18: ”Päiväkodissa on ohjattua toimintaa liikaa/liian vähän”

Seuraavassa kysymyksessä tiedusteltiin vastaajien mielipiteitä ohjatun toiminnan monipuolisuudesta. 57 % vastaajista koki olevansa täysin samaa mieltä ja noin kolmannes (29 %) jokseenkin samaa mieltä siitä, että ohjattu toiminta on monipuolista (kuvio 19). 11 % ei ollut samaa tai eri mieltä ja 3 % oli jokseenkin eri mieltä ohjatun toiminnan monipuolisuudesta.

Kuvio 19: ”Päiväkodin toiminta on monipuolista”

Tiedusteltaessa vastaajien mielipidettä siitä, onko heidän lapsensa ikä ja kehitysvaihe huomioitu toiminnassa, oli 71 % vastaajista yhtä mieltä siitä, että lapsen ikä ja kehitysvaihe on otettu huomioon, kun neljäsosa (23 %) oli asiasta jokseenkin samaa mieltä. 3 % vastaajista ei ollut samaa tai eri mieltä ja 3 % oli jokseenkin eri mieltä.

Kysyttäessä vastaajien näkemystä siitä, onko lapsilla riittävästi leikkiaikaa päiväkotipäivän aikana, olivat kaikki vastaajat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että leikkiaikaa on riittävästi (kuvio 20). Kysymyksen vastauksista ei käy ilmi, kokevatko huoltajat leikkiajan määrän positiivisena suhteessa ohjattuun toimintaan ja muuhun toimintaan. Tutkimuksessa ei myöskään tiedusteltu, ovatko huoltajat saaneet riittävästi tietoa leikin merkityksestä lapsen oppimisessa ja siitä, miten päiväkodin pedagoginen toiminta yhdistyy leikkiin.

Kuvio 20: ”Päiväkotipäivään sisältyy riittävästi leikkiaikaa”

Seuraavaksi tiedusteltiin sisältyykö vastaajien mielestä lasten päiväkotipäivään riittävästi liikuntaa. Vastaajista lähes puolet (46 %) oli täysin samaa mieltä ja kolmannes (31 %) jokseenkin samaa mieltä siitä, että päiväkotipäivään sisältyy riittävästi liikuntaa (kuvio 21). Toisaalta huomattavaa on, että 17 % ei ollut samaa eikä eri mieltä ja 6 % oli jokseenkin eri mieltä liikunnan määrän riittävyydestä.

Kuvio 21: ”Päiväkotipäivään sisältyy riittävästi liikuntaa”

Myös avoimissa vastauksissa toivottiin enemmän liikuntaa.

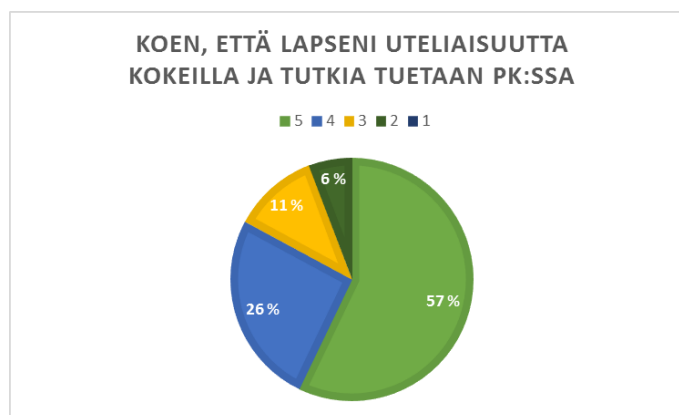
”Enemmän liikunnallisia leikkejä. ---”

”Liikuntaa voisi olla useammin kuin kerran viikossa. Vaikka pihalla jotain ohjattua leikkiä?”

Vastaajista 63 % oli täysin samaa mieltä väitteen 28 ”Koen, että lastani tuetaan leikin toteuttamisessa” kanssa. Viidesosa (20 %) oli tästä myös joihinkin samaa mieltä. 14 % ei ollut samaa tai eri mieltä ja 3 % oli väitteen kanssa joihinkin eri mieltä.

83 % vastaajista oli täysin tai joihinkin samaa mieltä siitä, että lapsen uteliaisuutta kokeilla ja tutkia uusia asioita tuetaan päiväkodissa (kuviokuva 22). 11 % vastaajista ei ollut samaa tai eri mieltä ja 6 % oli joihinkin eri mieltä väitteen kanssa.

Kuvio 22: ”Lapsen uteliaisuutta kokeilla ja tutkia tuetaan päiväkodissa”

Osion viimeinen kysymys koski vastaajien mielipidettä siitä, onko päiväkodin toiminta valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista. Tämän väitteen kohdalla 55 % oli täysin samaa mieltä ja 26 % joihinkin samaa mieltä siitä, että toiminta vastaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. 19 % vastaajista ei ollut samaa eikä eri mieltä ja jopa viisi vastaajaa jätti kohdan tyhjäksi. Vastauksissa ei käy ilmi, tuntevatko huoltajat todella Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita vai eivät. Vain yksi vastaaja oli kommentoinut kysymystä lomakkeen reunaan: ”En tunne perusteita.”.

7.5 Taustakysymykset

Taustakysymyksissä tiedusteltiin, kumpi vanhemmista vastasi kyselyyn vai vastasivatko vanhemmat yhdessä, kuinka monta perheen lapsista oli tutkimuspäiväkodin palveluiden piirissä, kauanko päiväkodin asiakkuus oli kestänyt sekä oliko tutkimuspäiväkodin perheen ensisijainen valinta heidän pohtiessaan varhaiskasvatusta. Lisäksi taustakysymyksissä tiedusteltiin lapsen ryhmää. Tätä tietoa hyödynnettiin päiväkodissa ryhmäkohtaisen palautteen läpikäymisessä. Taustakysymysten tarkoituksena oli selvittää olisiko niiden vastauksilla vaikutusta vanhempien tämän hetkiseen tyytyväisyyteen. Taustakysymykset on esitetty taulukossa 9.

1. Kyselyyn vastaaja: a. äiti b. isä c. vanhemmat yhdessä d. joku muu, kuka
2. Lapseni ryhmä on _____.
3. Perheestämme xxx päiväkodissa on hoidossa a. yksi lapsi. b. kaksi lasta. c. kolme lasta.
4. Lapseni on ollut/ovat olleet xxx päiväkodissa a. alle vuoden. b. 1-2 vuotta. c. 2-3 vuotta. d. yli 3 vuotta.
5. xxx päiväkotia oli ensisijainen valintamme miettiessämme lapsen päivähoitoa. a. kyllä b. ei c. en muista

Taulukko 9: Kyselylomakkeen taustakysymykset 1-5

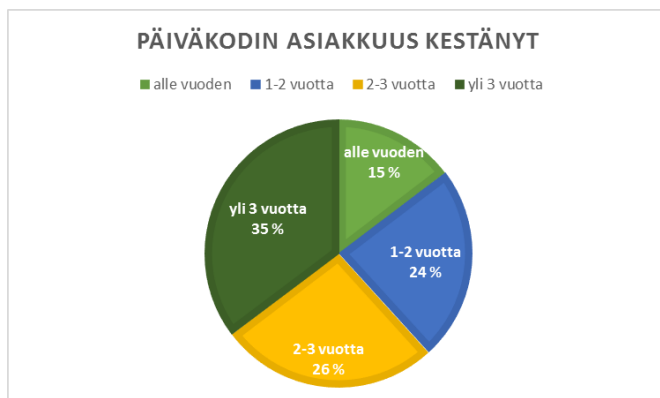
Lähes kaikki vastaajat olivat vastanneet myös taustakysymyksiin. Koska kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, on myös kysymyksiin vastaamatta jättämisen mahdollisuus annettava vastaajille. Yksi kyselyyn vastanneista oli halunnut jättää vastauksensa anonyyminä ilman taustatietoja.

Kyselyyn vastanneista valtaosa (76 %) oli lasten äitejä. 18 % vastauksista oli molempien vanhempien yhdessä täyttämää. Koska vastanneista niin vähän oli lasten isiä (6 %) ei voida yleistää eroja äitien ja isien välisissä vastauksissa. Myöskään molempien vanhempien yhteisesti antamissa vastauksissa verrattuna muihin vastauksiin ei esiintynyt merkittäviä eroja.

Vastaajista 44 % ilmoitti perheestä yhden lapsen olevan tutkimuspäiväkodin asiakkaana. Hiukan yli puolella (56 %) vastaajista oli päiväkodissa kaksi tai kolme lasta. Vertailtaessa päiväkodissa olevien lasten määrää väitteisiin 16 ”Päiväkodin henkilökunta huomioi lapseni tarpeet yksilöllisesti.” sekä 25 ”Mielestäni lapseni ikä ja kehitysvaihe on huomioitu toiminnassa.” ei vastauksissa ollut merkittäviä eroja. Kun perheellä on päiväkodissa yksi lapsi, kokee yli puolet (60 %) vastaajista lapsen tarpeet otettavan huomioon yksilöllisesti ollen väitteen kanssa täysin samaa mieltä. 33 % vastanneista oli väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä. Kun perheellä oli päiväkodissa 2-3 lasta, kokivat kaikki vastaajat lapsensa yksilölliset tarpeet huomioduksi. 63 % vastaajista oli väitteen kanssa täysin samaa ja 37 % jokseenkin samaa mieltä. Voidaankin todeta, että päiväkodissa on onnistuttu hyvin ottamaan lasten yksilölliset tarpeet huomioon niin perheen kuin muiden ryhmässä olevien lasten osalta.

Kysymyksen 25 kohdalla vastaukset jakaantuivat yhtä tasaisesti. 67 % vastaajista koki, että lapsen ikä- ja kehitysvaihe on otettu huomioon toiminnassa ollen väitteen kanssa täysin samaa mieltä. Kun vastaajalla oli päiväkodissa 2-3 lasta olivat kaikki vastaajat sitä mieltä, että lapsen ikä- ja kehitysvaihe on otettu hyvin huomioon toiminnassa. Jopa 79 % vastanneista oli väitteen kanssa täysin samaa mieltä.

Päiväkodin asiakkaina kyselyyn vastanneet olivat olleet yleisimmin yli kolme vuotta (35 % vastaajista). Neljäsosa (26 %) ilmoitti asiakkuuden kestäneen kahdesta kolmeen ja toinen neljäsosa (24 %) yhdestä kahteen vuotta (kuvio 23). 15 % vastaajista ilmoitti lapsen olleen päiväkodissa alle vuoden.

Kuvio 23: Päiväkodin asiakkuuden kesto vuosina

Vertailtaessa päiväkodin asiakkuuden kestoa, alle vuoden päiväkodin asiakkaina olleet eivät kokeneet lastensa mielipidettä kuunneltavan yhtä hyvin kuin kauemmin asiakkaina olleet (taulukko 10). Tämä arvo on 3,8 kun muilla se vaihtelee 4,3-4,6 välillä.

21. Koen, että lapseni mielipidettä kuunnellaan päiväkodissa.	
a. Asiakkuus kestänyt alle vuoden.	3,8
b. Asiakkuus kestänyt 1-2 vuotta.	4,6
c. Asiakkuus kestänyt 2-3 vuotta.	4,3
d. Asiakkuus kestänyt yli 3 vuotta.	4,6

Taulukko 10: Vertailu väitteen 21 ja taustakysymyksen 4 välillä

Yli 3 vuotta asiakkaina olleet olivat olleet mukana päiväkodin toiminnan kehittämisessä vuosien varrella (taulukko 11). He myös tunsivat, että heillä on vaikutusvaltaa päiväkodin asioissa.

	11. Koen, että minulla on vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toimintaan.	12. Olen osallistunut/osallistun parhaillaan päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.
a. Asiakuus kestänyt alle vuoden.	3,6	1,8
b. Asiakkuus kestänyt 1-2 vuotta.	3,0	1,5
c. Asiakkuus kestänyt 2-3 vuotta.	3,6	1,0
d. Asiakkuus kestänyt yli 3 vuotta.	4,2	2,3

Taulukko 11: Vertailu asiakkuuden keston ja toiminnan kehittämiseen osallistumisen välillä

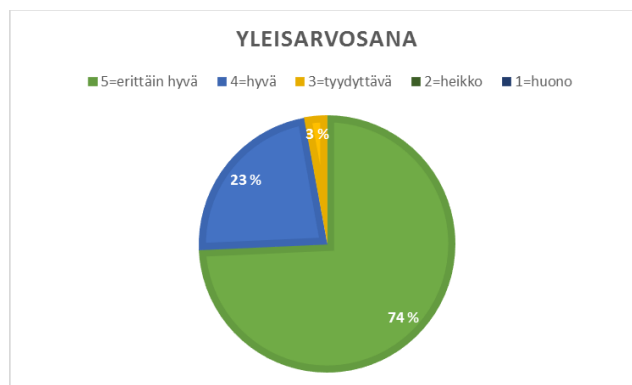
Kolme neljästä (76 %) vastaajasta ilmoitti tutkimuspäiväkodin olleen ensisijainen valinta heidän miettiessään lapsensa päivähoidtoa (kuvio 24). 24 % ei siis olisi valinnut ensisijaisesti tutkimuspäiväkotiä pohtiessaan lapsensa varhaiskasvatusta. Kuitenkin vertailtaessa heidän tyytyväisyyttään yhteistyöhön perheen ja päiväkodin välillä voidaan jälkimmäisen ryhmän todeta olevan jopa tyytyväisempiä yhteistyöhön, kuin heidän, joiden ensimmäinen valinta tutkimuspäiväkoti on ollut.

Kuvio 24: Vertailu taustakysymyksen 4 ja väitteen 10 välillä

7.6 Yleisarvosana ja vapaa palaute

Viimeisenä asteikkokysymyksenä tiedusteltiin huoltajien yleisarvosanaa päiväkodille.

Kuvio 25: Huoltajien yleisarvosana tutkimuspäiväkodille

Päiväkodin yleisarvosanaksi muodostuu vastausten perusteella 4,7 asteikolla yhdestä viiteen. Vastaukset jakaantuvat siten, että 74 % vastaajista antaa päiväkodille yleisarvosanaksi 5 (erittäin hyvä), 23 % vastaajista antaa yleisarvosanaksi 4 (hyvä) ja 3 % 3 (tydyttävä). Kukaan vastaajista ei antanut päiväkodille heikkoa tai huonoa arvosanaa.

Vapaan palautteen kohdalla muistettiin henkilökuntaa kiitoksilla ja kesäterveisillä. Vanhemmat olivat kirjoittaneet muun muassa asioista, mitkä tekevät heidän mielestään tutkimuspäiväkodin hyväksi juuri heidän lapselleen.

”Aivan ihanat hoitajat, jotka tuntevat lapset ja osaavat hienosti ohjata ja tukea heitä. Olemme olleet valtavan tyytyväisiä päiväkotivalintaamme. Kivoja retkiä lapsille ja saamme aina tietoa, minkälaisia asioita päivisin on tehty ja mitä lapsellemme kuuluu. Tuo lomakkeiden täyttö on ainoa pieni miinus ja se taitaa koskea koko Espoon kuntaa :) Iso kiitos ihanasta hoitopaikasta lapsellemme. Kiitos (ryhmän työntekijöiden nimet mainittu).”

”Erilaiset kerhot ovat todella hyviä ja mieluisia, lapset näitä kovasti odottavat, esim. leikkikerho, oma vuoro jumppasalissa tai vesileikki. Hienoa myös erilaiset pienet retket ja aikuisten esitykset lapsille. Todella kiva myös, että lapsillani on ollut suhteellisen vähän muutosta hoitajasuhteissa (henkilökunnan vaihtuvuus...)”

”Kolmen lapsen, eli yhteensä n. kymmenen päiväkotivuoden kokemuksella (ryhmän nimi) on ollut paras päiväkotiryhmä ja (työntekijän nimi mainittu) ammattitaitoisin ja persoonaltaan ykköslastentarhanopettaja. Ts. en ole tyytymätön.”

”Henkilökunta tekee tärkeää työtä! Heitä pitää siitä muistaa kiittää ja palkita! :) Hyvä olisi myös kerätä henkilökunnalta palautetta siitä, mitä me vanhemmat voisimme tehdä toisin auttaaksemme heidän arkeaan ja työtään.”

”On ihanaa nähdä kun hoitajat leikkivät ja puuhaavat lasten kanssa yhdessä eivätkä vain seisoskele. Myös avoin syli lapsille on ihana juttu, se että lohdutetaan kun tarpeen ja sitä toivovat!”

7.7 Vanhempien tuottamat kehittämis ehdotukset

Avoimet kysymykset 32-34 koskivat huoltajien toiveita päiväkodin toiminnan sekä yhteistyön kehittämiseksi. Näihin kysymyksiin vastaajat saivat kirjata vapaasti omin sanoin ajatuksiaan. Kysymysten kautta haluttiin saada vanhemmilta suoria kehitysehdotuksia, jotka he kokisivat tärkeiksi lapsensa varhaiskasvatusta ja päiväkotipäivää ajatellen.

Vastauksia kysymykseen 32 ”Olisiko sinulla toiveita päiväkodin ja kodin välisestä yhteistyöstä (esim. millainen tiedotuskanava olisi mielestäsi toimivin)” tuli kaikkiaan 23 lomakkeessa. Vastaukset voidaan jakaa seitsemään eri teemaan, jotka ovat sähköpostiviestintä, sähköinen ajanvaraus kasvatustalusteluihin, Facebook-ryhmän perustaminen, ilmoitustauluviestintä,

reissuvihkoviestintä, paperinen tiedotus sekä päiväkodin ja kodin välisten aktiviteettien lisääminen (taulukko 12).

32. "Olisiko sinulla toiveita päiväkodin ja kodin välisestä yhteistyöstä (esim. millainen tiedotuskanava olisi mielestäsi toimivin)?"
1. Sähköpostiviestintä
2. Sähköinen ajanvaraus kasvatuskeskusteluihin
3. Facebook-ryhmän tms. perustaminen
4. Ilmoitustauluviestintä
5. Reissuvihkoviestintä
6. Paperinen tiedotus
7. Päiväkodin ja kodin välisten aktiviteettien lisääminen

Taulukko 12: Vastausten teemat kysymykseen 32

Vanhemmat toivoivat selkeyttä päiväkodin viestintään ja päiväkodin ohjelmasta tiedottamiseen. Ensisijaisesti toivottiin sähköpostilla tapahtuvaa yhteydenpitoa, mikä mainittiin kaikkiaan 18 vastauksessa.

"Sähköposti on toimivin. Hoitoon viemis- ja hakutilanteissa harvoin ehdin lukea infolappuja ilmoitustaululta."

Toinen vanhempien esittämä toive oli sähköinen kalenteri, josta voisi varata tapaamisaikoja.

"Modernimpi sähköinen jakelukanava, kuten Wilma, olisi päiväkodissa tarpeen."

"Sähköinen tiedotus ja sähköiset tapaamisvaraukset käyttöön. Ei lippulappuja seinille ja lokeroon."

Kolmantena toiveena oli Facebook-ryhmä tai vastaava kanava viestintää varten.

”Whatsup-ryhmä/suljettu facebook-ryhmä voisi toimia mukavasti. ---”

Lisäksi vastaajat toivoivat, että lapsiryhmien ilmoitustaulut olisivat selkeät ja helppolukuiset. Reissuvihkosta ja paperisesta tiedotuksesta tuli kaksi mainintaa. Yhdessä vastauksessa toivottiin lisää päiväkodin ja kodin välistä yhteistä toimintaa määrittelemättä sen tarkemmin, mitä yhteinen toiminta voisi olla.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja huoltajien välinen yhteistyö luetaan Hujalan ym. (1999) mukaan varhaiskasvatusta välillisesti ohjaaviin laatutekijöihin. Yhteistyön merkitys varhaiskasvatuksen laatua arvioitaessa on erityisen suuri huoltajien näkökulmasta. Toimiva yhteistyö on tärkeä osa luottamusta ja sitä, miten huoltajat uskaltavat tuoda omia toiveitaan, odotuksiin ja toisaalta myös huoliaan lapsesta esille varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Päivittäisissä kohtaamisissa rakennetaan tätä luottamusta puolin ja toisin.

Kysymyksen tulokset antavat samankaltaisia vastauksia Stakesin vuonna 2007 tekemän Vaikuta vanhempi -kyselyn, sekä Vennisen ym. (2011) tekemän lasten ja vanhempien osallisuutta kar-toittavan tutkimuksen kanssa. Vanhemmat toivoivat myös mainituissa selvityksissä tehok-kaampaa tiedonkulkua sekä erityisesti sähköisen viestinnän käyttämistä. (Kronqvist & Joki-mies 2007, 30; Venninen ym. 2011, 50-55). Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2016, 33) todetaan, että huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä on hyödyn-nettävä sähköisiä viestimiä. On ymmärrettävää, että kun vanhempi tulee väsyneenä hake-maan lastaan päiväkodista työpäivän jälkeen, ei aina jaksaisi lukea ilmoitustaulua tai lappuja lokeroista. Sähköinen viestintä on helppo tapa toimia yleisissä tiedotusasioissa. Sen kautta voidaan pitää vanhemmat ajan tasalla koskien esimerkiksi päiväkodin kuukausi- tai viikko-oh-jelmaa. Sähköpostin kautta voidaan myös tiedottaa erilaista retkistä. Sähköpostiviestiin van-hempien on helppo palata tarkistamaan, miten asia olikaan. Lapsen asioista pidemmällä täh-täimellä puhuttaessa ovat henkilökohtaiset kohtaamiset kuitenkin hyvin tärkeitä. Yhdessä vas-tauksista oli mainittu kasvokkaisen kohtaamisen ja henkilökohtaisen keskustelun merkitys.

”Tiedotukseen sähköposti on hyvä, helppo (ryhmän toiminnasta). Lapsen asi-oissa tiedotus/yhteistyö ajan kanssa kasvotusten. ---”

Lapsen oppimista, vahvuuksia tai tuen tarpeita pohdittaessa on syytä kokoontua saman pöy-dän ääreen, jotta kaikille tulee samankaltainen käsitys siitä, mistä puhutaan. Tällaisia yhteis-työn muotoja ovat esimerkiksi lapsen vahaiskasvatussuunnitelmakeskustelut.

Kysymys 33 kuului ”Jos olet ollut tyytymätön, mihin asiaan toivoisit muutosta?” Vastaajien ko-kemukset jakautuivat tämän kysymyksen osalta kahdeksaan eri ryhmään, jotka ovat sijaisten ja opiskelijoiden esittely, ryhmäkoot, vanhempainyhdistyksen ja päiväkodin välinen yhteistyö,

lapsen tavaroista huolehtiminen, isompien lasten eriyttäminen, ulkoilu, päivittäinen tiedonvaihto sekä henkilökunnan vaihtuvuus (taulukko 13).

33. ”Jos olet ollut tyytymätön, mihin asiaan toivoisit muutosta?”
1. Sijaisten ja opiskelijoiden esittely
2. Ryhmäkoot
3. Vanhempainyhdistyksen ja päiväkodin välinen yhteistyö
4. Lapsen tavaroista huolehtiminen
5. Isompien lasten eriyttäminen
6. Ulkoilu
7. Päivittäinen tiedonvaihto
8. Henkilökunnan vaihtuvuus

Taulukko 13: Vastaukset teemoittain kysymykseen 33

Vastaukset hajaantuivat usealle eri osa-alueelle, mikä kertoo osaltaan siitä, että vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä päiväkodin yleisiin toimintatapoihin sekä arjen sujuvuuteen. Mikään yksittäinen ilmiö ei noussut merkittävästi yli muiden. Vastaukset jakaantuivat varhaiskasvatuksen laatua ohjaaviin puitetekijöihin sekä prosesitekijöihin. Puitetekijät muodostuvat esimerkiksi siitä, miten varhaiskasvatuksen henkilöstön määrä sekä lapsiryhmän koostumus vaihtelevat. Prosessitekijät taas koskevat päivittäistä toimintaa varhaiskasvatuksessa, mihin luetaan esimerkiksi toiminnan suunnittelu ja ojaaminen sekä vuorovaikutustilanteet lasten ja kasvattajien välillä arjessa. (Hujala ym. 88-99; 130-155). Puitetekijät ovat toisin sanoen sellaisia, joihin yksittäisten työntekijöiden ei juurikaan ole mahdollista vaikuttaa, kun taas prosessitekijät ovat enemmän henkilökunnan ohjattavissa.

Puitetekijöihin ovat luettavissa vastaajien toiveet pienemmistä lapsiryhmistä sekä negatiiviset kokemukset henkilökunnan vaihtuvuudesta. Myös lapsiryhmien koostumus eri ikäisistä lapsista on sellainen seikka, johon henkilökunta ei suoranaisesti voi vaikuttaa, kun taas toisaalta toive isompien lasten eriyttämisestä on aiheellinen ja toteutettavissa arjessa huolellisen suunnittelun tuloksena. Isompien ja pienempien lasten eriyttäminen mainittiin yhdessä vastauksessa.

”Isommat lapset voisi erottaa aina välillä puuhaamaan ”vaikeampia” juttuja pienten päivittäisten tekemisten lisäksi. ---”

Myös ulkoilun järjestämisessä ja lapsen ohjaamisessa omien tavaroiden huolehtimiseen on henkilökunnalla merkittävä rooli. Näistä seikoista tuli kummastakin yksi maininta.

” Ulkoilu säällä kuin säällä - tämä oli ennen niin.”

” Tavaraita usein hukassa ---. Lapsia voisi kannustaa enemmän laittamaan tavarat omaan lokerikkoon/hyllyyn.”

Vastauksissa oli kaikkiaan kaksi mainintaa sijaisista tai opiskelijoista. Opiskelijoiden ja sijaisien toivottiin esittelevän itsensä vanhemmille, mihin henkilökunnan olisikin hyvä heitä ohjata.

”Tiedotus sijaisista ja ryhmässä olevista opiskelijoista ollut huonoa: toivottimme sijaisen/opiskelijan esittelevän itsensä vanhemmille.”

Lisäksi vastauksissa toivottiin tiiviimpää yhteistyötä vanhempainyhdistyksen ja päiväkodin välille sekä jälleen tehokkaampaa tiedonvaihtoa.

”--- tiedonvaihto voisi olla tehokkaampaa. Iltapäivän hakuhetkessä kuulumisten vaihtaminen jää yleensä hyvin kevyeksi.”

Kysymyksessä 34 tiedusteltiin vanhempien varsinaisia kehitysehdotuksia päiväkodin toiminnalle. Kehitysehdotuksia tuli kaikkiaan 13 vastauksessa. Vastaukset voidaan teemoitella kuuteen eri ryhmään, jotka ovat liikunta ja toiminta, tiedotus, sijaiset, pukeminen, johdonmukaiset säännöt ja lapsen osallisuus (taulukko 14).

LIIKUNTA / TOIMINTA	"Liikuntaa voisi olla useammin kuin kerran viikossa. Vaikka pihalla jotain ohjattua leikkiä?"
	"Enemmän liikunnallisia leikkejä. Projektityyppisiä askarteluja tms."
	"Lisää retkiä vaikka takametsään/asukaspuistoon. Jumppahetket pihalla ovat selvästi olleet kivoja (kuminauhasokkelo/hernepussien heittämiset jne)"
	"Ulos säällä kuin säällä"
TIEDOTUS	"Järjestelmällinen tiedottaminen pk:n osalta jos jotain on sattunut. Valmis malli tähän."
	"Haluaisimme vielä parantaa tiedonkulkua päiväkodin ohjelmasta, esim. sähköpostin välityksellä."
	"Sähköinen kommunikaatio"
	"Selkeämpi tiedotus: monessa paikassa info-lappuja > yksi selkeä ilmoitustaulu parempi (nyt: ovi, oven pielet, seinä...)"
	"Selkeämpi tiedotus (säännölliset s-postit), siisti ja selkeä ilmoitustaulu)"
SIJAISET	"On ollut hienoa, että (päiväkodin nimi) on vakkarisijainen (työntekijän nimi). Kuitenkin poissaoloja on ollut melko paljon ja siten satunnaissijaisia myös, niin ei olisi pahitteeksi, jos olisi vielä toinenkin vakiosijainen."
PUKEMINEN	"Tuetaan lasta paremmin säänmukaiseen pukeutumiseen (ulos) - sormet olleet usein lapsella kylmät/jäässä, sade > saappaat"
JOHDONMUKAISET SÄÄNNÖT	"Ulos "isojen pihalle" selkeät, kaikkia koskevat yhteiset pihasäännöt"
LAPSEN OSALLISUUS	"Jos lapsia on tarkoitus osallistaa toiminnansuunnitteluun, se voisi tulla esille jollain tapaa. Esim. viestintä miten/mitä lapset ovat suunnitelleet."

Taulukko 14: Vanhempien tuottamat kehitysehdotukset

Vanhemmat toivoivat päiväkodin toimintaan enemmän ohjattua liikuntaa ulos ja sisälle sekä ulkoilua säästä huolimatta samoin kuin kysymyksen 33 ("Jos olet ollut tyytymätön, mihin asiaan toivoisit muutosta?") kohdalla. Myös projektityyppistä askartelua toivottiin lisää.

Tiedottamiseen liittyviä avoimia kehitysehdotuksia tuli kaikkiaan viisi kappaletta. Vastauksissa toivottiin samoja seikkoja, kun kysymyksen 32 (”Olisiko sinulla toiveita päiväkodin ja kodin välisestä yhteistyöstä, esim. millainen tiedostuskanava olisi mielestäsi toimivin?”) kohdalla oli esitetty, eli sähköistä viestintää ja selkeyttä ilmoitustauluihin. Tiedottamisesta jonkin sattuessa toivottiin myös selkeää toimintamallia, mutta vastauksesta ei käy ilmi, mitä satumusta toive tarkalleen koskee.

Yhdessä vastauksessa toivottiin lisää varahenkilöitä päiväkotiin. Päiväkodissa toimii tällä hetkellä yksi vakituinen varahenkilö, joka kiertää tarvittaessa ryhmissä esimerkiksi henkilökunnan sairastuessa. Lisäksi toivottiin johdonmukaisia sääntöjä päiväkodin pihalle, henkilökunnan osalta tarkempaa ohjausta lapsen pukeutessa ulkoilua varten sekä tietoa lapsen osallisuuden toteutumisesta päiväkodissa.

On huomattavaa, että avoimet kehitysehdotukset, joita vanhemmat ovat tuoneet esille, ovat hyvin konkreettisia ja selkeästi päiväkodin arkeen sidottuja. Toisin sanoen, nämä ajatukset ovat myös päiväkodin henkilökunnan toteutettavissa, lukuun ottamatta puitetekijöihin (ks. Hujala ym. 1999, 88-99) lukeutuvaa toivetta varahenkilöiden määrän lisäämisestä päiväkodissa. Vastausten perusteella useimmiten tämän kysymyksen kohdalla vanhempien toiveista nousee päiväkodissa järjestettävä liikunta ja ulkoilu sekä tiedotus. Koska tutkimuksen tavoitteena oli tuoda nimenomaan konkreettisia kehitysajatuksia päiväkodin arkeen, nostan vastauksista lisäksi esille sellaisia huoltajien ajatuksia, joihin henkilökunnan tai päiväkodin johtajan on mahdollista suoraan vaikuttaa toiminnan kehittämisen kannalta. Pohdin näitä ehdotuksia tarkemmin seuraavassa kappaleessa.

8 Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset

Tässä kappaleessa esitellään tutkimuksen tulosten pohjalta olennaisimmat johtopäätökset ja kehitysehdotukset samassa järjestyksessä, kuin tulokset on esitelty edeltävässä kappaleessa. Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset on käsitelty myös tutkimuspäiväkodin toiminnan kehittämispäivässä syksyllä 2017 ja niitä on hyödynnetty päiväkodin kehityskohteiden valinnassa toimintakaudelle 2017-2018.

8.1 Perheiden ja päiväkodin välinen yhteistyö

Yhteistyötä koskevassa osiossa käsiteltiin huoltajien tyytyväisyyttä päivittäisissä kohtaamisissa tapahtuvaan tiedonvaihtoon ja yleisesti toiminnasta saatavaan riittävään tietoon sekä tiedottamiseen. Lisäksi kysyttiin, onko vanhempien mielestä heidän toiveensa otettu huomioon lapsen hoidossa sekä tiedusteltiin vanhempien kokemusta siitä, mitkä ovat heidän vaikutusmahdollisuutensa päiväkodin toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Suljettuihin kysymyksiin tulleiden vastausten perusteella voidaan yleisesti todeta vanhempien olevan tyytyväisiä tiedotukseen. Kuitenkin avoimissa vastauksissa juuri viestintä ja tiedotus herättivät eniten ajatuksia sekä kehittämistarpeita. Vastauksista nousi toive sähköisestä tiedotuksesta sekä selkeämmästä ilmoitustaulu-viestinnästä. Vanhemmat toivoivat mahdollisimman vähän ”lippulappuja” täytettäväksi. Päiväkodin lapsiryhmillä on tällä hetkellä jokaisella oma ilmoitustaulunsa, jossa viestitään viikon ohjelmasta. Lisäksi vanhemmat ovat kokeneet, että erilaisia lappuja on liikaa esillä. Ryhmissä tulisikin pohtia erilaisten ilmoitustaulujen käyttöä ja siisteyttä. Kaupallisille tiedotteille ja erilaisille tapahtumille, jotka eivät koske päiväkodin toimintaa, tulisi olla erillinen paikka, jotta ne eivät sekaannu ryhmän omiin tiedotuksiin. Ryhmän omaa toimintaa ja päiväkodin tiedotusta varten tulisi olla oma selkeä ja otsikoitu ilmoitustaulunsa.

Koska päiväkodissa on useampi eri lapsiryhmä, on niiden välillä eroja sähköpostin käytössä vanhemmille tapahtuvassa viestinnässä. Ryhmien kasvattajilla ei ole työaikana erikseen määritettyä kiintiötä esimerkiksi vanhemmille viestintään. Lastentarhanopettajia toimii ryhmissä yhdestä kahteen ja lastenhoitajia vastaavasti yhden opettajan ryhmässä kaksi ja kahden opettajan ryhmässä yksi. Lastentarhanopettajalla on viikkotyöaikaan sidottu suunnittelu-aika, jonka puitteissa tulee hoitaa sekä lasten pedagogisen toiminnan suunnittelu, että toimistotyöt, joista jälkimmäiseen vanhemmille viestintä voidaan lukea. Tämän asian kertominen vanhemmille esimerkiksi vanhepainillassa voisi helpottaa toivetta jatkuvasta sähköisestä viestinnästä. Toki erilaiset muistutukset esimerkiksi tulevista retkistä tai kuukausikirjeet kannattaisi lähettää sähköpostitse mahdollisuuksien mukaan. Kaikki vanhemmat eivät sähköpostia lue, joten kirjeen tai muistutuksen tulostaminen ilmoitustaululle tukisi sähköpostiviestintää.

Viestinnän tulisi olla koko päiväkodissa selkeää ja riittävää. Vanhemmat toivoivat lapsen asioissa aikaa ja kasvokkaista kohtaamista. Vanhemmille voitaisiinkin suoda mahdollisuus varata esimerkiksi lyhyempiä keskusteluaikoja kahden kesken, ns. ”vanhepainivartteja”. Tämän lisäksi päiväkodeissa käydään varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu vähintään kaksi kertaa vuodessa, jolloin sovitaan yhteisesti lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen liittyvistä pedagogisista järjestelyistä ja toiminnasta sekä arvioidaan, miten päiväkodin toiminta on onnistunut lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Suurissa lapsiryhmissä keskusteluja saatetaan käydä usemman kuukauden aikana. Vanhemmat ovat osittain vastausten perusteella kokeneet tapaamisten kalenteroinnin henkilökunnan kanssa haastavaksi. Toisaalta vanhemmat saattavat tarkoittaa vastauksillaan, että haluaisivat varata lyhyempiä keskusteluaikoja silloin tällöin lapsen asioiden läpikäymiseen. Jotkut vanhemmat nostivat myös toiveen sosiaalisen median käyttämisestä päiväkodin tiedotusvälineenä. Henkilökunnan mahdollisuudet vaikuttaa sähköisen ajanvarauksen tai sosiaalisen median käyttöön varhaiskasvatuksessa ovat kuitenkin rajalliset esimerkiksi tietoturvaseikkojen ja asiakkaiden yksityisyydensuojan turvaamisen

vuoksi. Kaikki perheet eivät suinkaan halua esimerkiksi tietoja lapsensa päiväkotipäivästä Facebook-ryhmään. Toisaalta suojatun järjestelmän sisällä ajanvarausten tekeminen voi hyvin olla tulevaisuutta myös varhaiskasvatuksessa, koska kouluissa tällaiseen järjestelmään on jo siirrytty.

Päivittäiset kohtaamiset ovat osaltaan vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön perusta. Arjessa tiedon ja kuulumisten vaihtaminen on tärkeää, jotta yhteistyö säilyy hyvänä ja hedelmällisenä. (Espoon kaupunki 2017, 25). Myös lapselle välittyy luottavainen ja turvallinen olo, kun hänen elämässään olevat aikuiset vaihtavat hyvässä hengessä kuulumiset puolin ja toisin päivittäin. Lapsen hakutilanteessa tiedon antaminen päivän pedagogisesta toiminnasta avaa vanhemmille varhaiskasvatuksen merkitystä. Lapsen vahvuuksien nostaminen kerrotaessa päivästä edesauttaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta, mikä tukee varhaiskasvatuksen päätavoitetta, eli lapsen hyvinvointia. Jos lapsiryhmässä toimii päivän aikana sijainen, tulisi hänet päivittäisten kohtaamisten yhteydessä esitellä vanhemmille, jolloin tuetaan luottamuksen syntymistä myös väliaikaisesti ryhmässä olevaa kasvattajaa kohtaan. Päiväkodeissa on myös usein opiskelijoita, joiden harjoittelujakso saattaa kestää jopa kymmenen viikkoa. Opiskelijan tulisi luonnollisesti esitellä itsensä vanhemmille ja henkilökunnan tehtävänä on ohjata opiskelijaa tähän.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2016, 30) mukaan toimintaa päiväkodissa on suunniteltava siten, että huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksen suunnittelemisesta, arvioinnista ja kehittämisestä toteutuu. Päiväkodissa tulee vaalia yhteisöllisyyttä sekä pyrkiä edistämään osallisuutta tietoisesti erilaisin toimintatavoin. Yhteistyö vanhempien kanssa on kaiken toiminnan läpäisevä teema. Huoltajat on nostettu eräänlaiseen rooliin varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelijoina ja kehittäjinä henkilökunnan rinnalle. Vanhemmille tulisi Espoon suomenkielisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan antaa mahdollisuus arvioida toimintaa vähintään vanhempainilloissa, lasta koskevissa varhaiskasvatussuunnitelma-keskusteluissa sekä huoltajakyselyihin vastaamalla. Huoltajia tulisi rohkaista mukaan varhaiskasvatuksen suunnittelemiseen. (Espoon kaupunki 2017, 25-26).

Kyselyyn tulleiden vastausten mukaan vanhemmat kokevat tällä hetkellä osallistuvansa melko vähän toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Päiväkodissa tulisikin pohtia, mitä keinoja on jo käytetty vanhempien osallistumisen edistämiseksi ja miten vanhempia voitaisiin mahdollistaa osallistumaan entistä enemmän. Asiakaspalautetta tulisi olla mahdollista antaa niin päivittäisissä kohtaamisissa kuin nimettömänä. Erilaiset palautelaatikat eteistiloissa toisivat mahdollisuuden anonyymiin palautteeseen. Vanhempainilloissa voitaisiin kerätä ”risut ja ruusut” -kyselyllä nopeasti palautetta toiminnasta. Lisäksi, jos päiväkodissa toimii vanhempain-toimikunta, voitaisiin yhteisesti pohtia, miten sitä hyödynnettäisiin toiminnan kehittämisessä.

8.2 Henkilökunnan toiminta

Päiväkodin henkilökuntaa koskevassa osiossa tiedusteltiin vanhempien mielipidettä siitä, kuunteleeko henkilökunta heidän toiveitaan ja onko henkilökunnan vuorovaikutus lasten kanssa hyvää ja sensitiivistä sekä huomioiko henkilökunta lasten tarpeet yksilöllisesti. Vastausten perusteella voidaan todeta vanhempien olevan tyytyväisiä henkilökunnan toimintaan ja vuorovaikutukseen lasten kanssa. Henkilökunnan toiminnasta tuli myös vapaan palautteen kautta runsaasti kiitosta.

Kotoa varhaiskasvatukseen siirtyminen on lapsuuden merkittäviä käännekohtia. Kasvattajan vastuu lapsen yksilöllisestä huomioinnista ja lempeästä kohtaamisesta on merkityksellinen. Kun lapsi huomataan ja huomioidaan, hänelle muodostuu turvallinen olo myös päiväkodissa. Lapsen aloitteisiin ja viesteihin vastaaminen on tärkeää, olivat aloitteet sitten sanattomia tai kielellisiä, jotta lapsi tuntee itsensä hyväksytyksi. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 160).

Liisa Ahonen (2017, 78) kuvaa työhönsä sitoutuneen ja lapsia varten läsnäolevan kasvattajan tapaa olla vuorovaikutuksessa lämpimäksi vuorovaikutukseksi. Kasvattaja on tällöin kosketuksessa lapsen tarpeisiin sekä omiin tunteisiinsa, keskittyy lapsen äärelle ja pyrkii tavoittamaan lapsen oman kokemuksen. Lämpimän vuorovaikutustavan omaksuneen kasvattajan empatia ja omien tunteiden hallinta säilyvät myös lapsen osoittaessa sosiaalis-emotionaalisia tarpeitaan. Hyvä pohja sensitiiviselle vuorovaikutukselle rakennetaan heti lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Lapsen havainnointi ja lapseen tutustuminen antavat eväitä kasvattajalle siitä, miten juuri tämän lapsen kanssa toimitaan. Kun lapsen aika varhaiskasvatuksessa alkaa hyvin, on hänen helpompi kiinnittyä omaan ryhmäänsä ja luottaa siihen, että hänestä huolehditaan, jolloin vapautuu energiaa myös uuden oppimiselle ja tutkimiselle.

Jotta lapsen hyvä kohtaaminen ja sensitiivinen vuorovaikutus säilyisi, tulisi henkilökunnan jatkuvasti reflektoida omaa toimintaansa sekä havainnoida lapsia. Jokainen lapsi tulisi kohdata yksilöllisesti päivittäin kaikkien ryhmän kasvattajien toimesta

8.3 Lapsen osallisuus

Lapsen osallisuutta käsittelevässä osiossa tiedusteltiin huoltajilta näkyykö lapsen osallisuus päiväkodissa ja onko lasten kiinnostuksen kohteita ja toiveita otettu huomioon riittävästi toiminnassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2016, 24; 37) mukaan päiväkodissa tulee tietoisesti nostaa lasten osallisuutta ja ymmärrystä heitä itseään koskevissa asioissa. Lapset tulee myös ottaa mukaan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja arvioimiseen. Lasten omat mielenkiinnon kohteet ohjaavat kokonaisvaltaisesti toimintaa.

Huoltajat ovat vastausten mukaan tällä hetkellä tyytyväisiä lasten osallisuuteen päiväkodissa. Kuitenkaan kaikki huoltajat eivät olleet vakuuttuneita lasten osallisuuden toteutumisesta, tai he eivät ainakaan kokeneet sen näkyvän kotiin saakka. Myös osallisuuden käsite voi olla joillekin vanhemmille osin epäselvä, kuten myös kasvattajille itselleen. Osallisuutta ja sen toteutusta tulisikin pohtia koko päiväkodissa ja keskustella sen merkityksestä ryhmissä. Vanhemmille käsitettä voitaisiin avata vanhempainilloissa ja viestiä päivittäisissä kohtaamisissa, miten lasten mielipiteitä ja toiveita on otettu huomioon arjessa.

Lasten osallisuutta voitaisiin nostaa erilaisten lasten kokousten tai mielipideraatien kautta. Lasten kokouksessa lapset saavat itse päättää kasvattajien tuella demokraattisesti vaikkapa äänestämällä heitä itseään koskevista asioista. Mielipideraadissa lapsilta voidaan kysyä esimerkiksi mielipiteitä kuluneen viikon toiminnasta ja sitä kautta lisätä lapsia kiinnostavaa toimintaa ohjelmaan. Lasten toiveita tulisi myös kuulla ja havainnoida arjessa esimerkiksi leikkitilanteissa. Myös niiden lasten osallisuuden toteutumisesta tulisi huolehtia, jotka eivät ilmaise itseään kielellisesti. Tämä vaatii kasvattajalta herkkää korvaa ja asettumista lapsen äärelle. Havainnoinnin ja kehollisten viestien kautta kasvattaja saa tietoa lapsen tarpeista ja toiveista.

Päiväkodissa voitaisiin myös tutkia koko talon tasolla sitä, miten lapset kokevat päiväkodin arjen ja miten he viihtyvät päiväkodissa. Lapsia haastatteleamalla saataisiin tietoa siitä, millaisena arki heille näyttäytyy ja mitä he toivoisivat.

8.4 Toiminta päiväkodissa

Viimeisessä osiossa kyseltiin vanhempien mielipiteitä toiminnasta päiväkodissa. Teemoina olivat uusien taitojen oppiminen, ikä- ja kehitysvaiheen huomioiminen, ohjatun toiminnan riittävyys ja monipuolisuus, leikki, liikunta ja uteliaisuus sekä tutkiminen.

Vanhempien mielestä päiväkodissa on suurimmaksi osaksi riittävästi ohjattua toimintaa, mutta ryhmistä nousi myös eriäviä mielipiteitä. Ohjattua liikuntaa toivottiin useammin ja enemmän sekä ulos että sisälle. Päiväkodissa on jaettu kerran viikossa toteutuvat salivuorot jokaiselle ryhmälle. Salivuorot kannattaisikin hyödyntää tehokkaasti ja huolehtia myös ulkoliikunnassa ohjatuista pihapeleistä. Liikuntavälineiden tulisi olla nykyaikaisia sekä monipuolisia ja lasten saatavilla erityisesti ulkoliikunnassa. Kiertävä ”liikuttaja”-vuoro kasvattajien kesken tukisi ulkoliikunnan toteuttamista. ”Liikuttajalla” voisi olla erilaisia kortteja mukanaan, joissa lapsille olisi ehdotuksia pihalla toteutettavaksi liikunnaksi tai hän voisi ohjata erilaisia pelejä.

Lisäksi toivottiin, että jos ryhmässä on hyvin eri-ikäisiä tai eri kehitysvaiheessa olevia lapsia, joista osan päivässä korostuu perushoito ja syli, otettaisiin isommat lapset välillä erilleen puu-

haamaan ”vaikeampia juttuja”. Pienryhmätoiminta on yksi varhaiskasvatuksen keskeinen toimintatapa. Ryhmät tulisi muodostaa lasten tarpeiden ja yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti. Toiminnan eriyttäminen päivittäin auttaa vastaamaan lasten kehitysvaiheen yksilölliseen huomioimisen tarpeeseen. (Espoon kaupunki 2017, 29). Tutkimuspäiväkodin lasten ikähaarukka vaihtelee yhdestä kuuteen vuoteen. Jos ryhmän sisällä lapset ovat eri-ikäisiä, on heille yleensä järjestetty ikätason mukaista toimintaa eriyttämällä toimintahetket ”isommille” ja ”pienemmille” lapsille. Erityisesti sisarusryhmissä lasten iät saattavat vaihdella paljon, jolloin ryhmässä tulisi etenkin huomioida kehitystason mukainen toiminta ja kasvattajan tuki esimerkiksi leikissä.

Vanhemmat kokivat, että lapsilla on päiväkodissa riittävästi leikkiäaikaa. Toisaalta osa vanhemmista koki, että lasta ei riittävästi tueta leikin toteuttamisessa. Aikuisen rooli lasten leikissä on monijakoinen. Kasvattaja ja varhaiskasvatusympäristö luovat ja rajaavat puitteet leikille leikkiympäristöjen ja leikkiin ohjaamisen sekä siihen annettavan ajan kautta. Kasvattaja voi myös toimia leikkiin osallistujana kannatellen leikkiä, minkä merkitys on suurimmillaan pienten lasten leikissä tai jos leikkiin osallistuu hyvin eri-ikäisiä lapsia. Leikin havainnointi on tärkeä työkalu, koska lapsen leikissä avautuu hänen oma sisäinen maailmansa. Kasvattajan tulisi toiminnallaan vaalia leikin pitkäkestoisuutta ja vapaaehtoisuutta. (Kalliala 2008, 50).

Kyselystä ei selviä, kokevatko vanhemmat runsaan leikkiajan myönteisenä. Leikistä ei tullut yhtään mainintaa avoimissa vastauksissa. Leikki on kuitenkin keskeinen varhaiskasvatuksen toimintatapa. Lapsi oppii parhaiten leikkiessään ja leikin kautta. Myös vapaalla leikillä on tärkeä sija varhaiskasvatuksen arjessa. Vapaan leikin kautta lapsi oppii sosiaalisia ja ryhmässä toimimisen taitoja - jakamista, odottamista ja empatiaa. Vapaa leikki eroaa aikuisen ohjaamasta leikkitoiminnasta siten, että se on täysin lapsen omaa toimintaa. Lapsi on toisin sanoen valinnut itse välineensä ja hän päättää leikin kulusta ja työskentelee jatkuvasti itse edistääkseen leikkiä. Kasvattajan tehtävä on havainnoida ja tarkkailla, tarvitseeko lapsi tukea leikkisään ja minkälaiset leikkitaidot lapsi omaa. Lapsen leikkiä havainnoimalla saadaan tärkeää tietoa lapsesta ja hänen taidoistaan.

Päiväkodissa tulisi pohtia, miten vanhemmille viestitään leikin merkityksestä. Erilaiset lyhyet infot joko kirjallisessa muodossa tai vanhempainillassa leikin merkityksestä auttaisivat vanhempia ymmärtämään, miksi ja miten päiväkodissa leikitään.

9 Pohdinta

Opinnäytetyöni aiheena oli selvittää tutkimuspäiväkodissa olevien lasten huoltajien tyytyväisyyttä päiväkodissa toteutettavaan varhaiskasvatukseen. Työn tarkoituksena oli kehittää päiväkodin toimintaa vanhempien antaman palautteen pohjalta. Tavoitteena oli tutkia vanhem-

pien tyytyväisyyttä sekä kehitysehdotuksia päiväkodin ja kodin välisen yhteistyön, henkilökunnan toiminnan, lasten osallisuuden toteutumisen sekä päiväkodissa toteutettavan päivittäisen toiminnan näkökulmista.

Tutkimuksen kantava teema oli kasvatusyhteistyö ja siihen liittyvä luottamus. Luottamuksellisen yhteistyön rakentuminen vanhempien ja kasvattajien välille ei ole päivänselvä asia.

Vaikka tutkimuksessa etsittiin vanhempien mielipiteitä moniin eri osa-alueisiin, nousee kaiken kattavaksi teemaksi luottamuksellinen ja kantava, lämmin yhteistyösuhde. Tuloksista huokuu toisaalta arvostus päiväkodin henkilökuntaa kohtaan, mutta toisaalta myös toive saada lisää tai helpommin tietoa siitä, mitä päiväkodissa tapahtuu. Osalle vanhemmista voi olla vaikeaa antaa lapsensa toisen huolehdittavaksi ja opetettavaksi. Vanhempi voi kokea turhautumista, kun ei voi työn vuoksi itse huolehtia lapsestaan, kun taas toiset vanhemmat voivat ajatella, että päiväkodissa lapsi saa tärkeää opetusta sekä sosiaalisia suhteita kavereihin. Myös vanhempien toiveet ja odotukset yhteistyöstä ovat näin ollen vaihtelevia ja subjektiivisia. Varhaiskasvatustyötä ja yhteistyötä vanhempien kanssa tehdään omalla persoonalla ja joskus kemia ei välttämättä vain kohtaa. Hyvät vuorovaikutustaidot ovat kuitenkin arvokas työkalu varhaiskasvatuksen henkilökunnalle ja myös lasten vanhemmat kokevat ne tärkeiksi. Vuorovaikutusta rakennetaan vuosien aikana päivittäin, joten ei ole ihme, jos vanhemmat tuntevat turhautumista esimerkiksi henkilökunnan vaihtuessa tai jos yhteistyö on takkuista.

Luottamuksen rakentaminen vaatii siis aikaa ja molemminpuolista ruokintaa. Kasvatusyhteistyön rakennuspalikat toimivat toinen toistaan tukien. Ilman kuulluksi tulemisen kokemusta ei voi olla dialogia eikä ilman kunnioitusta voi syntyä luottamusta. Pohjimmiltaan hyvä kasvatusyhteistyö on myönteinen vuorovaikutussuhde, jonka perustana on toisen aito kohtaaminen ja molemminpuolinen kunnioitus, dialoginen keskustelu ja luottamus. Se on eräänlainen tanssi, johon kumpikin osapuoli tuo omat askeleensa, eli oman asiantuntemuksensa lapsesta, ja sovitaa ne yhteiseksi liikkeeksi. Alasuutarin (2010) jo vuonna 2003 tekemän tutkimuksen mukaan huoltajat ovat valmiita jakamaan kasvatusvastuun lapsistaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Olisikin pohdittava, miten tämä yhteistyö mahdollistetaan laajemmalla tasolla, kuin yksittäisissä lasta koskevissa keskusteluissa. Aloite yhteistyöhön ja houkuttelemisen osallisuuteen on varhaiskasvatuksen palveluntarjoajien vastuulla.

Tärkeimpiä löydöksiä tämän tutkimuksen osalta olivat siis vanhempien mielipiteet päiväkodin toiminnasta tiedottamisessa ja yhteistyön sujuvuudesta. Yhteistyön kuviot kannattaa selkeyttää yhdessä vanhempien kanssa, jotta kaikki ovat tietoisia siitä, mitä voivat odottaa. Päiväkodin kautta vuorovaikutuksessa olevat ihmiset vaihtuvat ainakin osittain joka toimintakauden alussa lasten siirtyessä esiopetukseen tai kouluun sekä muuttaessa toiselle paikkakunnalle ja uuteen päiväkotiin. Tilalle tulee uusia perheitä, joihin tutustuminen vie oman aikansa. Myös

henkilökunnan sisällä voi tapahtua muutoksia. Kasvattaja siirtyy uuteen ryhmään tai lähtee kokonaan uuteen työpaikkaan ja hänen tilalleen tulee uusi ihminen.

Yhteistyön rakentaminen on siis jatkuvasti muuttuvaa ja luonteeltaan monitasoista. Se jakautuu niin yksikkö- kuin ryhmä- ja asiakaskohtaiseen yhteistyöhön. Yksikön tasolla tehtävänä on pohtia, miten yhteistyö, kuten tiedottaminen toimii ja tehdään ylipäätään. Tärkeää on myös ottaa huomioon päiväkodin tavoitteita, painotuksia ja arvomaailmaa - miten juuri tässä yksikössä viestitään. Ryhmätasolla on tiedostettava juuri kyseisen lapsiryhmän erityispiirteet, kuten ryhmässä puhuttavat eri kielet ja tarvittava tulkkaus vaikkapa vanhempainilloissa. Myös vanhempien toiveet viestinnästä sekä ryhmän kasvattajan vahvuudet esimerkiksi sähköisen viestinnän suhteen ovat oleellisia seikkoja viestinnän suhteen. Asiakastasolla tulee huomioida asiakasperheen tarpeet viestinnälle. Myös tällä tasolla esimerkiksi lapsen vanhempien eri kielitausta tulee ottaa huomioon riittävällä tulkkauksella lasta koskevissa keskusteluissa. Perheillä voi myös olla erilaisia toiveita viestinnän suhteen, jotka otetaan huomioon niin hyvin kuin mahdollista.

Tutkimus ja kysely suoritettiin nopealla aikataululla aiheen heräämisen jälkeen. Oli tärkeää saada vanhempien mielipiteet vielä ennen toimintakauden päättymistä, koska syksyllä päiväkodin asiakaskunta olisi koostunut hyvin vaihtelevasti uusista sekä vanhoista asiakkaista ja tähän tutkimukseen haluttiin saada nimenomaan näkökulmia siitä, miten toimintaa voisi jo kuuluneen toimintakauden ja aiempien vuosien kokemusten pohjalta kehittää heti alkavan toimintakauden aluksi. Asia oli ajankohtainen myös ennen kuin uudet varhaiskasvatussuunnitelmat polkaistaisiin käyntiin. Jos suunnitteluvaiheessa olisi ollut enemmän aikaa, olisin ehkä tehnyt joitakin asioita toisin, kuten vähentänyt kysymysten määrää ja keskittynyt tarkemmin joihinkin osioihin. Jotkut kysymykset olivat ehkä liian kattavia ja ne olisi voinut joko pilkkoa pienemmiksi tai jättää kokonaan pois. Tutkimus onnistui kuitenkin minusta kaiken kaikkiaan hienosti. Koin opinnäytetyön tekemisen opettavaksi ja hyödylliseksi.

Opinnäytetyön tekeminen yksin oli minulle selvä ratkaisu, koska se sopi parhaiten omiin aikatauluihini ja aiheeseeni. Yksin ahertaminen oli kuitenkin yllättävän rankkaa, varsinkin, kun elämäntilanteeni vuoksi jouduin sijoittamaan suuren osan työn tekemisestä kesäaikaan, jolloin ohjausta ei juuri ollut saatavilla. Kannoin päätöksen teon ja vastuun työn edistymisestä siis yksin. Toisaalta tutkimusaihe oli erittäin mielenkiintoinen ja sopivan haastava, mikä antoi aina uutta pontta niin suunnittelu- kuin viimeistelyvaiheessa. Koin aiheen rajaamisen jopa hyvin haastavaksi, koska minusta oli niin kiinnostavaa lukea kirjallisuutta ja pohtia, miten eri taustateoriat ja ilmiöt näkyvät juuri tässä tutkimuspäiväkodissa. Hyvä yhteistyö työelämän kumppanin kanssa oli kultaakin kalliimpaa. Ilman sitä työn tekeminen ei olisi ollut näin palkitsevaa. Koin työn hyvin tärkeäksi, koska sille oli aito työelämästä lähtöisin oleva tarve ja tuloja hyödynnettiin päiväkodin toiminnan kehittämisessä.

Kysely oli laaja, koska siinä haluttiin tutkia yleisluonteisesti hoitajien mielipiteitä, jotta saataisiin tietoa, mihin kohtiin tulisi tarttua. Oikeastaan jokaisesta kyselyn osiosta löytyisi jatkotutkimuksen aiheita. Suljettuihin kysymyksiin tulleet vastaukset herättivät halun tietää enemmän ajatuksista vastausten takana, mutta niitä ei ole mahdollista jälkikäteen selvittää. Toki uudella kyselyllä voitaisiin tiedustella hoitajien näkökulmia esimerkiksi leikin merkityksestä ja sen suhteesta päiväkodissa tapahtuvaan ohjattuun toimintaan ja pedagogiikkaan tai ovatko vanhemmat tietoisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Olisi myös mielenkiintoista tutkia, miten vanhemmat haluaisivat osallistua toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Osalla vastaajista olisi selkeästi halua olla mukana toiminnan kehittämisessä. Jääkin päiväkodin pohdittavaksi, miten kiinnostuneet vanhemmat saadaan osaksi toiminnan kehittämistä. Toisaalta hyvä pohtimisen aihe olisi myös se, miten kaikki perheet saataisiin arjen keskellä kiinnostuneiksi siitä, mitä päiväkodin seinien sisällä tapahtuu.

Kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö on tärkeä tutkimusaihe yleisesti kaikissa varhaiskasvatyksiköissä. Asiakastytyväisyyden seuranta ja ylläpito vaatii jatkuvaa kyselyiden tekemistä sekä avointa ilmapiiriä, jossa palautetta voi antaa turvallisesti myös muulloin kuin nimettömissä kyselyissä. Myös lasten osallisuuden tutkiminen ja kehittäminen olisi mielenkiintoinen aihe jatkotutkimukselle. Lasten näkemykset päiväkodin arjesta saattavat poiketa paljonkin aikuisten näkökulmista. Se, mitä lapset haluaisivat päiväkodissa tehdä, mitkä asiat he näkevät tärkeiksi ja miten he viihtyvät päiväkodissa olisivat tärkeitä tietoja lasten osallisuuden vahvistamiselle päiväkodin arjessa.

Varhaiskasvatuksen muutokset eivät suinkaan pääty uuden velvoittavan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjan (Opetushallitus 2016) käyttöönottoon. Muutoksia on vielä luvassa varhaiskasvatuslain uudistamisen toisen vaiheen muodossa. Lain uudistamisen ensimmäinen vaihe tuli voimaan elokuussa vuonna 2015 (Valtioneuvosto 2015). Sen tuomia muutoksia olivat mm. subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen puolipäiväiseksi niiden lasten osalta, joiden vanhemmat ovat kotona esimerkiksi hoitamassa lapsen sisarusia tai työttömyyden vuoksi. Lisäksi lain uudistamisen yhteydessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten välinen suhdeluku nostettiin siten, että päiväkodissa saa olla entisen seitsemän lapsen sijasta kahdeksan yli kolmevuotiaasta lasta yhtä kasvattajaa kohden. (Alila 2016, 4). Joissakin kunnissa näitä muutoksia ei kuitenkaan otettu käyttöön, mm. Espoon kaupunki päätti jättää päiväkotien henkilöstön ja lasten väliset suhdeluvut toistaiseksi ennalleen (Espoon kaupunki 2016).

Varhaiskasvatuslain ensimmäisen vaiheen muutosten tuomia vaikutuksia on tutkittu Vakavai-hankkeessa. Hankkeessa selvitetään varhaiskasvatuksen palvelun järjestäjien, johtajien, henkilökunnan sekä vanhempien näkemyksiä aiheesta erilaisin kyselyin. (Vakavai-hanke 2017).

Alustavien tutkimustulosten mukaan lasten huoltajat ovat sitä mieltä, että muutosten jälkeen lasten hyvinvointi on heikentynyt ja lapsen yksilöllisen oppimisen, kasvun ja kehityksen tukeminen on vähentynyt (Puroila & Kinnunen 2017). Pitkän linjan tutkimustuloksia sekä yhteiskunnallisia vaikutuksia esimerkiksi oppimistulosten kannalta saamme odottaa useita, jopa kymmeniä vuosia. Huoltajien mielipiteet tulee lain pohjalta ottaa huomioon varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja kehittäessä ainakin toimintayksikön osalta (L 36/1973, 7 b §). Olisikin oletettavaa, että jos vanhemmat ovat jo nyt huolissaan lastensa hyvinvoinnista, otettaisiin tämä huomioon arvioitaessa varhaiskasvatuslain muutosten onnistumista ja jatkoa lain uudistamisessa. Kokonaisselvitys siitä, miten lain uudistamisen muutokset näyttäytyvät tällä hetkellä, on odotettavissa joulukuussa 2017. Voidaankin vain jäädä odottamaan, mikä on näiden ja tulevien tutkimustulosten vaikutus varhaiskasvatuksen tulevaisuuteen.

Lähteet

Painetut lähteet

Ahonen, L. 2017a. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, L. 2017b. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Alasuutari, M. 2010. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. 3. painos. Helsinki: Gaudeamus.

Alila, K. & Kinos, J. 2014. Katsaus varhaiskasvatuksen historiaan. Teoksessa Alila, K., Eskelinen, M., Estola, E., Kahiluoto, T., Kinos, J., Pekuri, H., Polvinen, M., Laaksonen, R. & Lamberg, K. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. 8-19.

Espoon kaupunki. 2017. Suomenkielinen varhaiskasvatus. Espoon varhaiskasvatussuunnitelma.

Fonsén, E. 2016. Case Ylöjärvi - Esiopetuksen arviointi moninäkökulmaisesti. Teoksessa Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. Jyväskylä: PS-kustannus. 115-126.

Hakkarainen, P. 2008. Leikki ja leikin ohjaus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) Pedagogiikan palikat. Helsinki: WSOY. 99-108.

Heikkilä, T. 2010. Tilastollinen tutkimus. 7.-8. painos. Helsinki: Edita.

Helenius, A. & Korhonen, R. 2016. Leikin ensi asekeleita. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 68-77.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. painos. Helsinki: Tammi.

Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L. & Vartiainen, P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. Oulu: Oulun yliopisto, varhaiskasvatuskeskus.

Hujala, E., Puroila, A., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Edufin.

Hujala, E. & Fonsén, E. 2016. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 314-329.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Yliopistokustannus.

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rausku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 91-110.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Tampere: Yliopistopaino.

Koivunen, P. & Lehtinen, T. 2016. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kronqvist, E. & Jokimies, A. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi -selvityksestä. Helsinki: Stakes.

L 36/1973. Varhaiskasvatuslaki.

L 628/1998. Perusopetuslaki.

L 731/1999. Suomen perustuslaki.

Leinonen, J. 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010 -luvun varhaiskasvatukseen. 2. painos. Vantaa: Pedatiето.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

Parrila, S. 2004. Laatu päivähoitoa koskevassa varhaiskasvatustutkimuksessa. Teoksessa Ruokolainen, R. & Alila, K. (toim.) Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6. 69-80.

Parrila, S. & Fonsén E. 2016. Arviointimenetelmien kehittäminen ja käyttöönotto. Teoksessa Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. Jyväskylä: PS-kustannus. 91-114.

Roos, P. 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Nokia: Piia Roos.

Soukainen, U. 2016. Laatutyö ja kehittävän työotteen omaksuminen. Teoksessa Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Jyväskylä: PS-kustannus. 169-185.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.

Turja, L. 2016. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 41-54.

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 103-127.

Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Puro, K. 2011. ”lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä - mitä se lopulta tarkoittaa?” Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Helsinki: Socca.

Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Whitehead, M. R. 2009. Supporting language and literacy development in the early years. Iso-Britannia: Open University Press.

Yhdistyneet kansakunnat. 1989. Yleissopimus lapsen oikeuksista

Sähköiset lähteet

Alila, K. 2016. Uusi varhaiskasvatustalaki. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 6.10.2017. https://www.avi.fi/documents/10191/7119891/1_Alila_OKM_AVI_Joen-suu_20092016.pdf/d591619f-92a3-4324-9efb-d0673c08f0bb

Espoon kaupunki 2016. Opetus- ja varhaiskasvatustalautakunnan päätökset 28.9.2016. Viitattu 6.10.2017. [http://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Opetus_ja_varhaiskasvatustalautakunnan_paa\(100087\)](http://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Opetus_ja_varhaiskasvatustalautakunnan_paa(100087))

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö. Viitattu 14.7.2017. <http://minedu.fi/varhaiskasvatustalait>

Opetushallitus. 2017. Varhaiskasvatustal lainsäädäntö. Viitattu 14.7.2017. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/lainsaadanto/varhaiskasvatus.

Opetushallitus. 2015. Uudistuvat varhaiskasvatustal suunnitelmat. Viitattu 12.7.2017. 11. http://www.oph.fi/download/176017_uudistuvat_varhaiskasvatustal suunnitelmat1.pdf

Puroila, A. & Kinnunen, S. Varhaiskasvatustal lainsäädännön muutokset vanhempien arvioimina. Varhaiskasvatustal tulevaisuus -seminaari. Viitattu 6.10.2017. https://www.youtube.com/watch?v=Of_l32FuRPM&feature=youtu.be

Shier, H. 2001. Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. Children and society 15. Viitattu 16.9.2017. http://ipkl.gu.se/digitalAssets/1429/1429848_shier2001.pdf

THL 2017. Varhaiskasvatus. Viitattu 27.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatustal palvelut>

Vakavai-hanke. Tutkimustal toteutustal suunnitelma. Viitattu 6.10.2017. <https://vakavai.wordpress.com/tutkimustal-toteutustal suunnitelma/>

Valtioneuvosto 2015. Varhaiskasvatustal lain ensimmäinen vaihe voimaan 1.8.2015. Viitattu 6.10.2017. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/varhaiskasvatustal lain-ensimmainen-vaihe-voimaan-1-8-2015?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_groupId=1410845

Kuviot

Kuvio 1: Uudistuvat varhaiskasvatussuunnitelmat (Opetushallitus 2015)	7
Kuvio 2: Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2016)	10
Kuvio 3: Kasvatussyhteistyön kulmakivet Kaskelaa ja Kekkosta (2006) mukaillen	17
Kuvio 4: Lapsen osallisuuden osa-alueet Vennisen, Lainosen ja Ojalan (2014) mukaan	19
Kuvio 5: Varhaiskasvatuksen yhteiskunnalliset tehtävät Alilaa ja Kinosta (2014) mukaillen	22
Kuvio 6: Määrällisen tutkimuksen vaiheet Heikkilän (2010) mukaan	31
Kuvio 7: ”Saan riittävästi tietoa lapseni päivästä”	37
Kuvio 8: ”Henkilökunta huomioi toiveeni koskien lapsen hoitoa”	38
Kuvio 9: ”Päiväkodin toiminnasta tiedottaminen toimii hyvin”	39
Kuvio 10: ”Minulla on vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toimintaan”	40
Kuvio 11: ”Olen osallistunut toiminnan suunnitteluun”	40
Kuvio 12: ”Haluaisin osallistua enemmän toiminnan suunnitteluun”	41
Kuvio 13: ”Päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutus lasten kanssa on hyvää”	43
Kuvio 14: ”Päiväkodin henkilökunta huomioi lapseni tarpeet yksilöllisesti”	43
Kuvio 15: ”Päiväkodin henkilökunta tukee lastani kasvussa”	44
Kuvio 16: ”Lasten osallisuus näkyy päiväkodissa”	45
Kuvio 17: ”Lapsen mielipidettä kunnellaan päiväkodissa”	46
Kuvio 18: ”Päiväkodissa on ohjattua toimintaa liikaa/liian vähän”	47
Kuvio 19: ”Päiväkodin toiminta on monipuolista”	47
Kuvio 20: ”Päiväkotipäivään sisältyy riittävästi leikkiaikaa”	48
Kuvio 21: ”Päiväkotipäivään sisältyy riittävästi liikuntaa”	48
Kuvio 22: ”Lapsen uteliaisuutta kokeilla ja tutkia tuetaan päiväkodissa”	49
Kuvio 23: Päiväkodin asiakkuuden kesto vuosina	51
Kuvio 24: Vertailu taustakysymyksen 4 ja väitteen 10 välillä	52
Kuvio 25: Huoltajien yleisarvosana tutkimuspäiväkodille	52

Taulukot

Taulukko 1: Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asetukset (OKM 2017 & OPH 2017)	8
Taulukko 2: Varhaiskasvatuksen tavoitteet (L 36/1973)	9
Taulukko 3: Kyselylomakkeen väitteet 6-13	37
Taulukko 4: Vertailu väitteistä 13, 23 ja 31	41
Taulukko 5: Vertailu väitteistä 13, 11 ja 12	42
Taulukko 6: Kyselylomakkeen väitteet 14-17	42
Taulukko 7: Kyselylomakkeen väitteet 18-21	44
Taulukko 8: Kyselylomakkeen väitteet 22-30	46
Taulukko 9: Kyselylomakkeen taustakysymykset 1-5	50
Taulukko 10: Vertailu väitteen 21 ja taustakysymyksen 4 välillä	51
Taulukko 11: Vertailu asiakkuuden keston ja toiminnan kehittämiseen osallistumisen välillä	51
Taulukko 12: Vastausten teemat kysymykseen 32	54
Taulukko 13: Vastaukset teemoittain kysymykseen 33	56
Taulukko 14: Vanhempien tuottamat kehitysehdotukset	58

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake suomeksi	75
Liite 2: Kyelylomake englanniksi	77
Liite 3: Saatekirje suomeksi	79
Liite 4: Saatekrje englanniksi.....	80

Liite 1: Kyselylomake suomeksi

ASIAKASPALAUTEKYSELY PÄIVÄKODIN LASTEN VANHEMMILLE

Taustakysymykset

Ympyröi sopivin vaihtoehto tai kirjoita vastauksesi annettuun tilaan.

1. Kyselyyn vastaaja a. äiti   b. isä   c. vanhemmat yhdessä   d. joku muu, kuka? _____
2. Lapseni ryhmä on _____.
3. Perheestämme xxx päiväkodissa on hoidossa a. yksi lapsi.   b. kaksi lasta.   c. kolme lasta.
4. Lapseni on ollut/ovat olleet xxx päiväkodissa a. alle vuoden.   b. 1-2 vuotta.   c. 2-3 vuotta.   d. yli 3 vuotta.
5. xxx päiväkotini oli ensisijainen valintamme miettiessämme lapsen päivähoitoa. a. kyllä   b. ei   c. en muista

Vastaa seuraaviin väittämiin koskien kokemustasi päiväkodistamme ympyröimällä sopivin vaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus annettuun tilaan.

1= täysin eri mieltä, 2= osittain eri mieltä, 3= ei samaa eikä eri mieltä, 4= osittain samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä

Perheiden ja päiväkodin välinen yhteistyö

	☹				☺
6. Koen saavani henkilökunnalta päivittäin riittävästi tietoa lapseni päivästä hakuilanteessa.	1	2	3	4	5
7. Koen, että saan riittävästi tietoa päiväkodin toiminnasta.	1	2	3	4	5
8. Henkilökuunta ottaa huomioon toiveeni koskien lapseni hoitoa.	1	2	3	4	5
9. Koen, että päiväkodin toiminnasta tiedottaminen toimii hyvin (kuukausitiedote, viikko-ohjelma ryhmän ilmoitustaululla jne.).	1	2	3	4	5
10. Mielestäni kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö on toiminut hyvin.	1	2	3	4	5
11. Koen, että minulla on vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin toimintaan.	1	2	3	4	5
12. Olen osallistunut/osallistun parhaillaan päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.	1	2	3	4	5
13. Haluaisin osallistua enemmän päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.	1	2	3	4	5

Henkilökunnan toiminta

	☹				☺
14. Koen, että päiväkodin henkilökunta kuuntelee minua.	1	2	3	4	5
15. Päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutus lasten kanssa on hyvää ja sensitiivistä.	1	2	3	4	5
16. Päiväkodin henkilökunta huomioi lapseni tarpeet yksilöllisesti.	1	2	3	4	5
17. Päiväkodin henkilökunta tukee lastani hänen kasvussaan.	1	2	3	4	5

Lapsen osallisuus

	☹				☺
18. Koen, että lasten osallisuus näkyy päiväkodissa.	1	2	3	4	5
Jos haluat, perustele edellinen vastauksesi (miten lasten osallisuus mielestäsi näkyy):					

Käännä, ole hyvä -->

	☹				😊
19. Koen, että lapseni saa päiväkodissa tehdä riittävästi hänelle mieluisia asioita.	1	2	3	4	5
20. Koen, että lapseni kiinnostuksen kohteet on otettu huomioon päiväkodin toiminnassa.	1	2	3	4	5
21. Koen, että lapseni mielipidettä kuunnellaan päiväkodissa.	1	2	3	4	5

Toiminta päiväkodissa

22. Koen, että päiväkodissa on ohjattua toimintaa
a. liian vähän.   b. sopivasti.   c. liian paljon.

	☹				😊
23. Koen, että päiväkodin ohjattu toiminta on ollut monipuolista.	1	2	3	4	5
24. Koen, että päiväkodissa lapseni oppii uusia taitoja ja asioita.	1	2	3	4	5
25. Mielestäni lapseni ikä ja kehitysvaihe on huomioitu toiminnassa.	1	2	3	4	5
26. Mielestäni lapseni päiväkotipäivään sisältyy riittävästi leikkiaikaa.	1	2	3	4	5
27. Mielestäni lapseni päiväkotipäivään sisältyy riittävästi liikuntaa.	1	2	3	4	5
28. Koen, että lastani tuetaan leikin toteuttamisessa.	1	2	3	4	5
29. Koen, että lapseni uteliaisuutta kokeilla ja tutkia uusia asioita tuetaan päiväkodissa.	1	2	3	4	5
30. Mielestäni päiväkodin toiminta on valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista.	1	2	3	4	5

31. Yleisarvosanaksi annan päiväkodille <i>5= erittäin hyvä, 4= hyvä, 3= tyydyttävä, 2= heikko, 1= huono</i>	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

32. Olisiko Sinulla toiveita päiväkodin ja kodin välisestä yhteistyöstä? (esim. millainen tiedotuskanava on mielestäsi toimivin)

33. Jos olet ollut tyytymätön, mihin asiaan toivoisit muutosta?

34. Miten muuten toivoisit meidän kehittävän toimintaamme? Mainitse halutessasi 1-3 kehittämissuositusta.

35. Voit lopuksi vielä muistaa henkilökuntaamme vapaalla palautteella:

Kiitos vastauksestasi!

Liite 2: Kyelylomake englanniksi

CUSTOMER SURVEY FOR PARENTS

Background information

Please circle the most appropriate option or write the answer to the specified space.

1. Who is answering the questionnaire? a. mother   b. father   c. both parents together   d. someone else, who? _____
2. What is the name of your child's group in our kindergarten? My child's group is called _____.
3. How many children do you have in our kindergarten? a. one child   b. two children   c. three children
4. How many years have you used the services of our kindergarten? a. less than a year   b. 1-2 years   c. 2-3 years   d. more than 3 years
5. Was our kindergarten the primary choice for day care for your child? a. yes   b. no   c. I don't remember

Please evaluate the following statements based on your own experience of our day care centre.

Circle the most appropriate option or write the answer to the specified space.

1 = strongly disagree, 2 = disagree, 3 = no opinion, 4 = agree, 5 = strongly agree

The co-operation between the parents and the kindergarten	☹				☺
6. I get enough feedback when I pick up my child from the kindergarten's staff.	1	2	3	4	5
7. I get enough information about the activities for children in the kindergarten.	1	2	3	4	5
8. The staff considers my wishes regarding my child's daycare.	1	2	3	4	5
9. The informing of activities in kindergarten is working well (monthly letter, weekly program on the noticeboard of my child's group etc.).	1	2	3	4	5
10. The co-operation with the kindergarten is working well.	1	2	3	4	5
11. I find that I have enough possibilities to influence the activities in kindergarten.	1	2	3	4	5
12. I have participated/I am participating in planning and developing the activities in the kindergarten.	1	2	3	4	5
13. I would like to participate more actively in planning and developing the activities in kindergarten.	1	2	3	4	5
The staff					
	☹				☺
14. The staff listens to my wishes.	1	2	3	4	5
15. I find the interaction between the staff and the children positive and sensitive.	1	2	3	4	5
16. My child is taken into account as an individual.	1	2	3	4	5
17. My child gets enough support in his/her growth.	1	2	3	4	5
Child's participation					
	☹				☺
18. The participation of children is evident in our kindergarten.	1	2	3	4	5
If you wish, you can explain your answer (How is the participation of children evident?):					

Please turn over to complete -->

	☹				😊
19. My child has the opportunity to do enough things that he/she finds pleasant in the kindergarten.	1	2	3	4	5
20. My child's interests are taken into account in the activities offered in the kindergarten.	1	2	3	4	5
21. The staff listens to my child's opinions in the kindergarten.	1	2	3	4	5

Activities in our kindergarten

22. In our kindergarten, the children have structured activities (for instance exercise, arts and crafts etc.)

a. too little.   b. appropriately.   c. too much.

	☹				😊
23. Daily activities in our kindergarten are diverse.	1	2	3	4	5
24. My child learns new things and skills in the kindergarten.	1	2	3	4	5
25. I find that the age and developmental stage of my child is taken into account in the activities.	1	2	3	4	5
26. My child has enough playtime during the day in the kindergarten.	1	2	3	4	5
27. My child gets enough exercise during the day in the kindergarten.	1	2	3	4	5
28. The teachers support my child in his/her play.	1	2	3	4	5
29. I find that my child's curiosity to try and explore new things is supported well in the kindergarten.	1	2	3	4	5
30. I find that the activities in the kindergarten are carried out according to the national curricula for early childhood education and care.	1	2	3	4	5
31. Generally what grade would you give our kindergarten and its services? (5= very good, 4= good, 3= average, 2=poor, 1= very poor)	1	2	3	4	5

32. Do you have any wishes regarding the co-operation between your family and our kindergarten? (For instance, how would you like to be informed of our activities)

33. If you are not satisfied with something in our operations, please tell us what would you like to change?

34. If you have some ideas how to develop our operations, please mention 1-3 ideas.

35. Finally, if you wish, you can give our staff some feedback:

Thank you for your answers!

Liite 3: Saatekirje suomeksi

Hyvät vanhemmat!

Opiskelen sosionomiksi Laurea-ammattikorkeakoulussa ja teen opinnäytetyötä, joka on tutkimus teidän tyytyväisyydestänne xxx päiväkodissa toteutettavaan toimintaan. Pyydän teitä käyttämään hetken vastataksenne oheiseen kyselyyn ja palauttamaan kyselyn nimettömänä suljetussa kirjekuoressa 16.6.2017 mennessä lapsenne ryhmässä olevaan palautuslaatikkoon. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään päiväkodin toiminnan kehittämiseen.

Tutkimuksen onnistumisen ja päiväkodin toiminnan kehittämisen kannalta jokainen vastaus on tärkeä!

Vastaan mielelläni kysymyksiin ja tiedusteluihin kyselystä sekä annan tarvittaessa lisätietoa sähköpostitse: kirsi.suomaa@student.laurea.fi.

Lämmin kiitos vastauksestanne ja mukavaa kesää!

Terveisin,

Kirsi Suomaa
kirsi.suomaa@student.laurea.fi

Liite 4: Saatekrje englanniksi

Dear Parents,

I am studying social services at Laurea University of Applied Sciences. I am writing my Bachelor's thesis, which is a survey of your opinions regarding the day care offered in xxx day care centre.

Please take some time to fill out the attached questionnaire. The answers are dealt confidentially. The results of the survey are used in developing the operations of our day care centre.

Please return the questionnaire in a closed envelope before 16 June 2017. You can find the return-box in your child's group.

If you have any questions about the survey, do not hesitate to contact me by e-mail:
kirsi.suomaa@student.laurea.fi.

Your opinion is important, so thank you in advance.

Have a nice summer!

With regards,

Kirsi Suomaa
kirsi.suomaa@student.laurea.fi